



# MİMAR SİNAN

4. P.S. Büyük Üstad Mesajı ..... Orhan ALSAÇ
7. İngiltere Büyük Locası Arşivlerinde  
Türkiye ile İlgili Dokümanlar. 3. Kısım ..... Celli LAYIKTEZ
20. Hakikate Doğru ..... Tayfur TARHAN
20. Nereden Gelip, Neraya Gidiyoruz ..... Faruk ERENGÖL
44. Batılı Felsefe Düşüncesi ile İnciyatik  
Düşünce Arasında Bir Karşılaştırma  
Denemesi III-HEGEL ..... Jak ALGUADİŞ
49. MASONLUKTA NELER VAR NELER YOK ..... Raşid TEMEL
54. MASONLUK VE YARINLAR ..... Nezih RONA
57. David Bryan Sentelle'nin  
Aday Gösterilmesi Hakkında  
Derleyen ve Çevirenler: ..... Ferdi ÖZMEN  
Taylan LÜNEL
64. Borun Yağlılık Midir? ..... Ahmet AKKAN
68. Orhan Taanıkulu ..... Suha UMUR
71. Localardan Haberler ..... Mimar SİNAN
80. Aramızdan Ayrılanlar ..... Mimar SİNAN
81. Fihrist ..... Günen İPEKÇİ



# MİMAR SİNAN

**Gevşemeyin, endişe etmeyin. İnancınız  
sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.**

**Şâhî Yüce Kur'an, S.III, 139**



**YENİLİK BASIMEVİ — TİPO — OFSET**  
**Kapak Kompozisyonu: ŞİNASI BARUTÇU**  
**Tel.: 143 55 72 ☆ İSTANBUL — 1989**



# MİMAR SİNAN

**Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının**

**Tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan**

**araştırma ve yayın organıdır.**

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : Cavit YENİCİOĞLU

Yazı işlerini fiilen idare eden : Reşad UMUR

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR, PARA İLE SATILMAZ

SAYI : 72

Nuruzya Sokağı 25, Beyoğlu, Tel. : 149 24 51

HAZİRAN 1989

4. P.S. Büyük Üstad Mesajı ..... Orhan ALSAÇ
7. İngiltere Büyük Locası Arşivlerinde  
Türkiye ile İlgili Dokümanlar, 3. Kısım ..... Celil LAYIKTEZ
20. Hakikate Doğru ..... Tayfun TARHAN
28. Nereden Gelip, Nereye Gidiyoruz ..... Faruk ERENGÜL
44. Batılı Felsefe Düşüncesi ile İnsiyatik  
Düşünce Arasında Bir Karşılaştırma  
Denemesi III - HEGEL ..... Jak ALGUADİŞ
49. Masonlukta Neler Var Neler Yok ..... Reşid TEMEL
54. Masonluk ve Yarınları ..... Nezih RONA
57. David Bryan Sentelle'nin  
Aday Gösterilmesi Hakkında  
Derleyen ve Çevirenler : ..... Ferdi ÖZMEN  
Taylan LÜNEL
64. Sorun Yaşlılık Mıdır? ..... Ahmet AKKAN
71. Localardan Haberler ..... Mimar SİNAN
80. Aramızdan Ayrılanlar ..... Mimar SİNAN
81. Fihrist ..... Günen İPEKÇİ



## P.S. BÜYÜK ÜSTAT MESAJI

Bu günlerde localarımızın kuruluş günlerinin kutlama toplantıları oluyor. Ben de mümkün oldukça bu toplantılara katılıyorum.

Bu kutlamalar çeşitli türde oluyor. Bazı localar hemşirelerle dışarda bir lokalde toplanıp yemek yiyerek mutlu günlerini kutluyorlar. Bazısı bu kutlamayı bir tönü blanş şeklinde lokallerimizde geçiriyorlar. Bazı localar da kuruluş yıl dönümlerini mabette ve resmi bir celsede kutluyorlar. Her iki türü ayrı ayrı uygulayanlar da var.

Arayış Muhterem Locası 25. yıl kutlamasını mabette yaptı. Acar TEKİNEL kardeşimiz o toplantıda ilginç bir görev almış: 25 yıllık loca tutanaklarını incelemiş. Locanın kurulduğundan bu yana geçen olayları ilginç notlar halinde özetledi. Hepimiz silinmek üzere olan anılarımızı belgesel olarak tazeledik.

Locayı kimler kurmuş, kimler yönetmiş, ilk tekris edilen kardeş kimmiş, kimler sonradan hangi locaları kurmuşlar, önemli toplantılara katılan Bü-

**yük Görevli kardeşler, locada hangi önemli konularda tartışılmış v.s., v.s.**

**Bu kutlama tarzı beni çok etkiledi. Önce bu locanın muntazam ve ayrıntılı tersimatı olduğu anlaşılıyor. Sonra eski üstatlarımızın sürekli olarak söyledikleri bir hususu kanıtlıyor : «Tarih ufak belgelerin birikimi ile bilimsel olarak oluşur. Belleğimiz ne kadar kuvvetli olursa olsun, beyaz üzerine siyahla yazılmış bir belge kadar sağlıklı ve kanıtlayıcı değildir.»**

**Buradan hareketle localarda tersimatın, özellikle önemli konulardaki kısımlarının, ayrıntılı olması, muntazam olması, iyi saklanması ve locaların belirli sayılardaki yıl dönümlerinde bu tersimattan yıllık çalışma raporlarından özetler çıkarılarak biz yaşlıların belleklerinin tazelenmesi, genç kardeşlerimizin de localarının geçmişi hakkında bilgi edinmeleri, masonluğumuzun tarihi ile uğraşacaklara da belge sağlanması gereği ortaya çıkıyor.**

**Locaların kuruluş yıl dönümlerinde elbet kardeş sofraları da olacak, bu sofralara hemşirelerimiz de katılacak ve eğlenip hoşça vakit geçirilecektir. Ama yukarıda açıkladığım gibi bu günkü masonluğumuzun geleceğe intikal etmesini sağlayacak çalışmaların yapılması için bu kutlama günlerinden yararlanmayı da unutmamalıyız.**

**80 senelik bir geçmişi olan Türk Masonluğunun ilk 25 senesine ait belge yokluğunun acısını çok çektik ve halâ da bu döneme ait bilgisizliğimizin burukluğu içindeyiz.**

**Mimar Sinan Muhterem Locasının kurulmasından itibaren Masonluk tarihimizi bilimsel olarak ele almak, belgelemek için ona yardımcı olalım. Yukarıda sözünü ettiğim türden olan özetleri, elimi-**

ze geçen belgeleri onun arşivine yollayalım. Anılarımızı kısa notlar halinde de olsa bir yere yazalım. Belleğimize güvenmeyelim.

**Muhterem Localarımızın, Üstadı Muhteremleri ile sekreterlerine bu konuda büyük görevler düşmektedir.**

**Kardeş sevgilerimle.**

*Orhan ALSAÇ*  
*Büyük Üstad*

## İngiltere Büyük Locası Arşivlerinde Türkiye ile İlgili Dökümanlar

3. KISIM (1950 - 1969)

Celli LAYIKTEZ

**Dok. No. 33** Tarih : 22 Aralık 1950, İmza: J. A. Grant, İngiltere Büyük Elçiliği, Ankara.

J. A. Grant K. Quatuor Coronati'ye yazdığı mektubunda Muhabere Çemberine kabul edilmiş olmanın kendisini mutlu ettiğini, Türk Masonluğu ile ilgilendiğini, Türk Riti Süprem Konsey Başkanının (M. Kemal Öke Üs.) kendisine takdim etmiş olduğu Türkiye'de Masonluk tarihi ile ilgili bir broşürü tercüme ederek ekte sunduğunu ve böylece Q.C.'de eksik olan gayri muntazam yabancı obedianslar hakkında bilgiyi kısmen tamamladığını bildiriyor.

**Dok. No. 34** Ocak 1951 Q. C. kayıt No: 20571/210.

Konu : İzmir Locaları ve Bölge Müfettişi Kemalettin K.in 24 Şubat 1932'de yapmış olduğu konferansın metni. Çeviren: J. A. Grant

Bu konferansın metni Kemalettin Apak Üs.in ileride kitap haline getireceği Türkiye'de Masonluğun tarihi ile ilgili detaylı bir ön çalışma mahiyetindedir. J. A. Grant yeri geldiğinde, ana metindeki yanlışları, biraz da istizha ile, işaret etmektedir (İngiltere Grand Orient'i gibi).

**Dok. No. 35** Dok. No. 34'ün aynı, ancak marjlarda el yazısı notlar ve işaretler var.



Takip eden dokümanlardan anlaşılacağı üzere J. A. Grant çalışmasının A. O. C.'de yayınlanmasını istemektedir ve O. C. Locası Sekreterinin görevlendirdiği bir kişi söz konusu dokümanda belirtilen bazı tarihsel bilgilerin doğruluğunu tesbit etmekle görevlendirilmiştir. Anetsiz bir kâğıda daktilo ile yazılmış sorulara Grant el yazısı notlarla cevap vermektedir. Dokümanın dibinde de çalışması basıldığı takdirde telif hakkı hakkında bir müşkülata karşılaşmayacağını ümit ettiğini, ayrıca İngilizce'ye çevrilmiş 1 ve 18 derece (Dok. No. 31) ritüellerini de Pirie — Gordon K. vasıtasıyla yollamış olduğunu hatırlatmaktadır. Telif hakkı ile ilgili notu mektubu alan kişi tarafından, altı çizilerek ve marja da nida ifadesinde çift çizgi atılarak işaretlenmiş olduğunu görüyoruz.

**Soru :** Sa. 1, Son parag. (\*)

«Kırım Harbinden önce İngiltere Büyük Elçimiz Koca Reşit Paşa Londra'da tekris edilmişti. Harp esnasında sadrazam olmuştu. İstanbul'da, mason olan Lord Readingle yakın arkadaşlığı vardı...»

— Yazar 20 ci yüzyılda yaşayan, 1 ci Dünya Harbi ile ilgili Lord Reading'den mi bahsediyor?

Notlar; Kırım Harbi

**Soru :** Sa. 4, parag. 2

«(İttihad ve Terakki ile ilgili olarak). ... Drama Jandarma Komutanı, Makedonya Risorta'nın üyesi, Hüseyin Muhiddin K. ... Yunan komitacılarının şifrelerini eline geçirebilmişti.»

— Drama bir yer ismidir? eğer öyleyse yanındaki bir bölge ismiyle tarif edilmeliydi (Drama (Makedonya) veya İzmir'in 100 mil kuzeyi gibi).  
Not : «Dhrama» Yunanistan'da bir kent. Zamanında Türkiye sınırları içindeydi. Trakya'da Selâniğin 100 mil KD'da.

**Soru :** Sa. 7 «Resne» ile ilgili parantez içindeki uzun pasaj kendi mütalaanız mıdır yoksa orijinal metine mi aittir?

«Resne Kahramanı» diye anılan 1908 Özgürlük Hareketinin öncüsü

---

(\*) Esas metin tırnak içinde verilmiştir. Başında çizgi ile başlayan cümleler İngiltere Bü. L.'si görevlilerin mütalaalarından. Notlar A.J. Grant'ın cevaplarıdır.

Niyazi Bey'in kardeşi eczacı Osman Fehmi «Resne»nin ilk Üs. Muh. i olmuştu. (Şimdi Yugoslavya'nın sınırları içinde kalan Resnja (Resne) İttihad ve Terakki'nin ileri gelenlerinden ve Enver Paşa'nın emri ile katledildiğine inanılan Niyazi'nin doğum yeridir).

Not : Mütalaa J. A. Grantındır.

**Soru :** Sa. 7 Ortası

«Talat Paşa SK'in huzurunda yemin etmiştir. Yemin metninde, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Ritinin Yasa ve kurallarına uyacağı, Süprem Konseyin himayesinde Grand Orient'i kuracağı, İskoç Birliği içinde kendi SK Yüksek meclis üyelerinin tanıdığı masonik obedienslardan başkası ile ilişki kurmayacağını ve bu yemini kendisinden sonra gelecek olanlara da empoze edeceği belirtilmişti.»

— «İskoç Birliği içinde kendi SK'imiz...» Kendi? Kimin?

Ayrıca İskoç Birliği nedir?

Notlar : SK = Süprem Konsey.

J.A.G.'ye göre İskoç Birliği, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti başlığı altında toplanan ve kendi aralarında birbirlerini tanıyan Grand Orient'lerin tümünü kapsamına alan bir deyim olarak kullanılmıştır.

**Soru :** Sa. 8, satır 7

«Şeyh-ül İslam Musa Kâzım Efendi ile halâ yaşamakta olan Refet Paşa «Meşrutiyet» Locasında kayıtlıydılar».

— «Halâ yaşamakta olan» ibaresi dikkate alınacak mıdır?

Not : Artık yaşamıyor.

**Soru :** Sa. 9, parag. 5

«Rıza Tevfik Avrupada tekris edildikten sonra İstanbul'daki localara katılmış. Şeyh-ül İslam'ın tekrisini basına açıklamış ve hatta «Mason değilseniz tekzip edin» diye de kendisine hitap etmiştir. Rıza Tevfik işgal sırasında Bü. Üs. olmuş ve maalesef localara politikayı karıştırmamak ilkesine riayet etmiyerek İttihad ve Terakki Cemiyetine ait KK.leri gayri muntazam ilan etmiş ve liste şeklinde isimlerini her tarafa dağıtmıştır. Ancak, bunlar normal olmayan zamanlardı, şimdi masonluk tekrar doğru yolundadır: Rıza Tevfik'in sesi ve karakteri artık kaybolmuş ve unutulmuştur.»

— Bu paragrafın ek izahata belki de daha serbest bir tercüme ihtiyacı var.

Not : Bu paragrafı atlayın.

**Soru :** Sa. 10, sayfanın dibi

«Ziya-ı Şark»dan doğma Nevzadi Hürriyet Lo.sı, İzmit, No. 30»

— 30 No.lu loca İZMİT mi İZMİR mi?

Not : Marmara Denizi kıyısında İzmit.

**Soru :** Sa. 12, sayfa ortasında uzun paragraf.

«1912 sonlarında, Balkan yenilgisinden sonra, Kıbrıslı Kamil Paşa sadrazam olmuş ve «Hürriyet ve İ'tilaf fırkası» iktidara gelmiş, İttihad ve Terakki üye ve sorumluları takibat ve zulme uğramışlardı. Bu reaksiyoner hareket İstanbul'da başlayarak diğer bölgelere de sıçradı. Devlet memurları tutuklanırken Masonluk da tehdit altındaydı. Bu karışık dönem uzun sürmemekle beraber çok şiddetli geçmişti. Bu sıkıntılı dönemde «Homer» locasının zabıtları Bon K.ın evinde 15 gün müddetle saklandı. Manisa ve İzmir Valisi, Homer Locası mensubu Tefvik Bey, İttihad ve Terakki üyesi olarak tutuklanma korkusuyla Herrera Beylerin dükkanına sığındığı ve akşam saat 9 civarında Valet, Margulies ve Bon KK.ler tarafından, yüksek yakalı bir pardesü, İngiliz kepi ve mavi gözlük giydirilerek oradan kaçırıldı. Yolda rastladıkları bir devriyeyi yüksek sesle ve hararetle bir şekilde Fransızca tartışarak atlattılar. İlk önce bir küçük otelde bir odaya sığındılar, sonra da orayı güvenli görmediklerinden gece yarısı Dr. Margulies'in evine gittiler. Üç gün sonra ortalık durulunca, Tefvik K. görevinin başına döndü: İttihad ve Terakki tekrar güç kazanmıştı ve Enver Paşa ile meslekdaşları Bab'ı Ali'de idiler. Nazım Paşa katledilmiş, Kamil Paşa düşmüş ve Komite tekrar iktidarı ele geçirmişti. (Aslında konumuzla pek ilgili olmayan bu hikâye Masonların zabıtlarını saklamak üzere harcadıkları fevkalade fedakarlık sergilenmek üzere metne dahil edilmiş olabilir. J.A.G.)

— Notlarınızda bu paragrafı ilgisiz bir hikâye olarak nitelemektesiniz. Biz de öyle görüyoruz. İzahat verici bir dipnotla değerlendirilebilir mi, yoksa paragrafı metinden çıkaralım mı?

Not : Metinden çıkarın.

**Dok. No. 37** 15 Matbu sayfalı Türk Mason tarihi.

**Başlık :** Halen Türkiye Bü. Lo.sı Bü. Kaymakamı olan «BAY KEMAL-LETTİN APAK» tarafından 1958'de yayınlanmış Türk Mason tarihi başlıklı kitaptan İngilizceye çevrilmiş pasajlar.

**İmza :** Robert T. SIME, 12.7.1960, SÖKE - Türkiye.

Dokümanın son 5 sayfası 1960 - 1968 yıllarını kapsamakta olan bir ektir. Ekin sonundaki imza : Robert T. Sime, Türkiye Bü. Lo.sına bağlı 42 No.lu Efes Locası kurucu Üs. Muhi, İzmir, 8.5.1968 Dokümanın altında el yazması not: I.B. Beirholm K.in (İzmir, Türkiye) hediyesidir. Bu dokümanda ele alınan başlıca konular :

1. 1909 öncesi
2. 8 Ağustos 1908'de Splendid Kahvehanesinde kuruluşun hikâyesi,
3. 1909 - 1935 arası,
4. 1935 - 1948 uyku dönemi,
5. 1948, uyanış ve tekrar teşkilatlanma,
6. (Ekde) Konsekrasyon ve sonrası.

### **Dok. No. 38**

Dok. No. 37 hakkında İngiltere Bü. Lo.sı Bü. Sekreteri J.W. Stubbs'ın mütalaaları. («İçinde metin, peşinden de mütalaa verilmiştir».)

### **ÖNSÖZ**

1. «Franmasonluk Türkiye'de takriben 700 yıl önce ortaya çıkmış, ancak 3 cü Ahmet zamanında (1703 - 1730) popüler olmaya başlamıştır».

**Mütalaa :** Franmasonluğun Türkiye'ye 700 yıl önce girdiğini beyan ederek başlayan bir çalışmanın ciddiyetine inanmak zordur.

— «... İstanbul'un Galata semtinde 1703 kadar erken bir tarihte bir locanın kurulmuş olduğu ve 1789'da kapandığı sanılmaktadır. ... Loca Cenova Bü. L.'sından aldığı beratla çalışmaktaydı.»

**Mütalaa :** Hiçbir delil göstermeden Galata'da 1703 kadar eski bir

tarihte bir locanın varlığından bahsetmek çalışmanın tümü hakkında tereddüt uyandırır.

## 2. Sa. 1

— «... Türkiye'deki ilk masonlardan biri Benneval Kontu idi. 14 cü Louis zamanında Fransa'dan gelerek Türkiye'ye sığınan Kont İslam dinine intisab ederek Kumbaracı Başı adını (?) ileride de Paşa ünvanını almış».

**Mütalaa :** Mason olduğuna inanılan, kendi memleketini red etmiş serseri bir Fransızın Türkiye'de bulunmuş olması orada Masonluğun mevcudiyetini ispat edebilir mi? Pocohantas'ın İngiltere'de yaşamış olması ile İngiltere Kızıl Derili arazisi mi olmuştur?

— «Aynı dönemde Hassa Alayından zengin ve kültürlü bir Türk olan Hasan Aga Türkiye'de masonluğun gelişmesine bir hayli yardımcı olmuştur».

**Mütalaa :** «Gelişmesine bir hayli yardımcı olmuştur» ibaresi ne demektir? Neyi nasıl yapmıştır?

— «... 1917 tarihli bir İsviçre gazetesine göre, 1738'de İstanbul'da Fransızca çalışan bir loca vardı...»

**Mütalaa :** «1917 tarihli İsviçre gazetesi» 180 yıl önce geçmiş olayların izahı için biraz müphem bir referans değilmidir?

— «... Kırım harbi esnasında, Sadrazam Mustafa Reşit Paşa Lord Reading'le yakın dostluk kurmuştu. İkisi de mason olan Mustafa Reşit Paşa ile Lord Reading, Paşa'nın Büyük Elçi sıfatıyla Londra'da bulunduğu dönemde tanışmışlardı. Kırım Harbinden sonra Mustafa Reşit Paşa sadrazam olmuş, Lord Reading de Edinburgh'da kain İskoçya Bü. Lo.sından almış olduğu beratla Galata bölgesinde bir loca kurmuştu.»

**Mütalaa :** 1854 ve sonrasında sözü geçen Lord Reading kimdir? Bab-ı Alî'ye büyük elçi olan Stratford de Recliffe olabilir mi?

— «1858'de Büyük Elçi Sir Henry Bulver Büyükdere'de ikinci bir loca kurmuştu. Resmî kayıtlardan birşey çıkmamasına rağmen «Bulver Locasının» İngiltere Bü. Lo.sından berat almış olduğuna inanılır.»

**Mütalaa :** Beratin İngiltere Bü. Lo.sından alınmış olduğu asgari bir araştırma ile teyid edilebilir.

## Sa. 2

— «... Muhtelif BÜ. Lo.lardan almış oldukları beratlarla çalışmakta olan locaları koordine etmek üzere İstanbul'da ilk Bölge BÜ. Lo.sı kurulmuştur.»

**Mütalaa :** Bu ilk paragraf tamamen uydurmadır. Başka obedians-lara bağlı locaların Bölge BÜ. Lo.mızın bünyesinde toplanmış ol-dukları düşünülemez.

— «1861'de «Ser» ismiyle bir Ermeni locası kurulmuştur.»

**Mütalaa :** Ermeni Locası ne demektir? Herhalde bu politik bir olay-dır.

— «1918'de mütarekeden sonra, Edinburg'dan aldığı beratla «Pro-des» isimli İngiliz Lo.sı İstanbul'da açılmıştı, ancak bu locanın ömrü kısa sürmüş, 4 - 5 yıl sonra kapanmıştı.»

**Mütalaa :** Edinburg «Prodes»i teyid edemez mi? Ayrıca, 1856'dan beri faaliyette olan 687 No.lu Oriental Lo.sından neden bahsedilme-miştir? (Mason Yıllığı, Tarih ilavesi, 2. ci baskı, s. 344).

— «Haziran 1907'de, Brüksel'deki masonik toplantıda, Türkiye BÜ. Lo.sının kurulması hakkında prensipte anlaşma olmuş ve Mısır BÜ. Lo.sı bu konuda görevlendirilmiş, Mısır BÜ. Lo.sı da, tam selahiyetle Prens Aziz Hasan Paşa'yı Türkiye'ye yollamıştır.»

**Mütalaa :** Brüksel'deki Enternasyonal Masonik toplantının tümüyle gayrimuntazam olduğunu varsayabiliriz .

— «... Türkiye BÜ. Lo.sının kuruluşundan sonra, Mısır, İtalya, Fran-sa, Belçika, Macaristan ve İsviçre BÜ. Lo.ları bu BÜ. Lo.yı resmen tanımışlardı.»

**Mütalaa :** Taniyan masonik teşekküller arasında İtalya, Fransa ve Belçika İngiltere tarafından tanınmıyordu.

— «Türkiye BÜ. Lo.sının aldığı ilk kararlardan biri Eski ve Kabul Edil-miş İskoç Ritine bağlanmaktı ve bu bağ halen devam etmektedir.»

**Mütalaa :** Eski İskoç Ritinin İskoçya ile hiçbir ilgisi yoktur. Yazar ya İskoçya ile ilgisi olduğunu sanmakta, ya da bunu bir saygınlık ıspatı olarak kullanmaktadır. Alternatiflerin hiçbiri saygın değildir.

— **Sa. 4** parag. 2: «Oriental» Lo.sı hakkında yukarıdaki nota ba-kınız.

## Sa. 5.

— Parag. 3: «Harpten sonra biri İngiliz ve ikisi İskoç olmak üzere üç loca İstanbul'da açılmış... 1923'de de kapanmışlardır.»

**Mütalaa**: 1918 + da İstanbul'da açılıp 1923'de kapanan bir İngiliz locasını bilmiyorum. (Mason Yılığı, Tarih İlavesi, 2 ci baskı, s. 349).

— Parag. 4: «Yeni kurulan Enternasyonal Masonik Birliğe Türkiye 1921'de katıldı.»

**Mütalaa**: Enternasyonal Masonik Birlik İngiltere tarafından kara listeye alınmıştı. (1921 Büyük Loca zabıtları)

— «... İzmir ve Selanik'te Rumca çalışan localar Türkiye Bü Lo.sından çekildiler...»

**Mütalaa**: Söz konusu dönemde yabancı L.lardan haberdar değilim ve hiçbir ayrıntı vermeden onlara atıf yapmak değer taşıyor.

## Sa. 7

— «1948'de cemiyetlerle ilgili Türk kanunları değiştirilmiş ... ve Masonluğun tekrar serbestçe çalışmasına izin verilmiştir. Karar Resmi Gazetede yayımlandıktan sonra, ilk localar, aynı yıl İstanbul'da, takip eden yılda da Ankara ve İzmir'de açıldılar.»

**Mütalaa**: Bu localar nasıl tekrar çalışmaya başladılar? Hangi be-ratlarla? Hangi otoriteyle?

## Sa. 10 (1960 sonrası ile ilgili ek)

**Mütalaa**: Konu (tanınma, konsekrasyon, v.s.) yeterince doğru anlatılmış, ancak güncel masonik politika olarak AQC'da yayımlanmak için uygun değildir.

## Sa. 12

— «İskoçya Bü. Lo.sının onayladığı yeni ritüelle ve İngilizce dilinde ilk tekris 8 Aralık 1965'de Efes Lo.sında yapılmıştır. O zamandan beri, birçok aday derecelerini Efes Lo.sında kazanmışlar ve birçoğu, her üç dereceye de İzmir'de kavuştuktan sonra memleketlerine dönmüşlerdir.»

**Mütalaa**: «Birçok aday derecelerini Efes Lo.sında kazanmışlardır» ibaresi ile her adayın iki derece arasında en az bir yıl beklediğine dair iddia çelişebilir.

3. Önceki doküman (Kemalettin Apak Üs.'in konferansı, DoK. No. 35)

**Sa. 10**

— «İstanbul ve İzmir dışındaki bölgelerde masonluk» başlığı altında Beyrut, Lübnan, İskenderiye, Zahle, Şam, Halep, Kudûs, Homs, Merjiyun, Kahire, Yannina, Mersin, İzmit, Sivas, Malatya, Mamuret-ul Aziz'-de kurulan localardan bahsedilmektedir. «Bu localar hakkında maa-lesef yeni bilgilerim yoktur (listede Beyrut'dan Kahire'ye kadar olanlar). Büyük Harp'de bu toprakları kaybettik ve oralardaki localardan hiçbir Grand Orient'imizle ilişkide kalmamıştır.»

**Mütalaa :** Birinci Dünya Harbinden sonra Türkiyenin Kahire ile İskenderiyeyi kaybetmiş olduğunu iddia etmek korkunç bir yanıştır. Ayrıca, bu iki şehirde localar kurmak Mısır Bü. Lo. sı hükümrânlığına tecavüz olurdu.

**Sa. 11**

—«Balkanlar : Skoplje ve Manastır'da iki İtalyan Locası kurulmuştu. İlkinin ismi «Stella della Liberta» olup, mühüründe, İtalyanca isminin yanında Türkçe, «Soplje Locası Hürriyet Yıldızı» yazılıydı. Locanın 18 üyesinin içinde Türkler de vardı. Manastır Locası hakkında bilgi edinemedim.»

**Mütalaa :** Türk olmıyan topraklarda çalışan iki İtalyan Lo. sından bahsedilmesinin hikmetini anlıyamıyorum; söz konusu tarihlerde bölge Türk toprağı olsa bile konumuzla ilgili değildir .

**Sa. 12**

— (Bakınız Dok. No. 36) Dok. No. 35'de Manisa ve İzmir Valisi Tevfik Bey'in Dr. Margulies'in evinde saklanması ile ilgili paragraf.

**Mütalaa :** Bu hikayenin konuyla fazla ilgili olmadığına dair Grant K.in notuna katılıyorum; ancak, bu olay, zamanında Türk Masonlarının politika iptilalarının sağlıksızlığını sergilemektedir.

**Sa. 15**

— «... İstanbul'da 16, İzmirde 5, Manisa, Ankara, Gaziantep, Samsun ve Bursa'da birer loca çalışmaktaydı. Bu 26 locanın 20'si Türkçe, 5'i Fransızca biri de Almanca çalışıyordu.» (Locaların listesi).



**Mütalaa :** (1948 sonrası) bahsettiğiniz locaların hiçbirini bulamıyorum; bu da 1937 civarında Masonluğun kapatılması ile şimdiki, harp sonrası durum arasında bir direk bağıın bulunduğu inancına şüphe düşürmektedir.

Enternasyonal Masonik Birlik'le kararlarını tanımıyoruz.

**Dok. No. 39** Tarih : 15 Kasım 1961

İbrahim Kairallah imzalı mektup, İbrahim K. Osmanlı İmparatorluğu ve Orta Doğudaki masonluğu araştırmakta olduğunu ifade ederek Newton K'e yardımları için teşekkür eder, bu arada da Filistin'de kurulmuş üç locanın isimlerini, kuruluş tarihleri ile akibetlerini belirtir.

**Dok. No. 40** Tarih : 20 Kasım 1961

Kütüphane müdür yardımcısı imzalı mektup (isim okunmuyor) Khairallah K.'e hitap etmekte ve ilgilendiği localar hakkındaki bilginin ekte sunulduğu bildirilmektedir.

**Dok. 41** Tarih : 23 Kasım 1961

Khairallah K. tekrar Newton K.'e hitaben kendisine yollanan bilgiler için teşekkür etmekte ve «Lord Lytton» un ilk Bü. Üs.ı olduğunu iddia ettiği Türkiye Bö. Bü. L. sı ve Türkiye'de çalışan İngiliz LL. hakkında bilgiler istemektedir. Mektup Beyrut'dan postalanmıştır.

**Dok. No. 42** Tarih : 1 Aralık 1961

Kütüphane ve Müze Müdürü imzalı mektup Khairullak K.'e Newton K.'in kendisine verilebilecek tüm bilgileri sunduğunu, daha fazla bir yardımda bulunamayacaklarını bildirmektedir.

**Dok. No. 43**

Tarihsiz olan evrak arşive 1962 yılında girmiş.

Konu : Sedat Abut K. tarafından, matbu ve İngilizce Türk mason tarihinin özeti :

— Kırım Harbi ve öncesinde yabancı LL, 1861 de ilk Süprem Konsey'in Halim Paşa tarafından kuruluşu, başarısızlığı, 3 Mart 1909 da Aziz Hasan Paşa tarafından uyandırılma ve tekrar konsekrasyon,

13 Temmuz 1909 da Türkiye B. L. sınıfının kurulma teşebbüsü ve 1 Kasım 1909 da Süprem Konsey'le imzalanan konkordato, 1935'e kadar olan faaliyet, 5 Şubat 1948'de Süprem Konsey'in uyandırma teşebbüsü, Bölge Localalarının kuruluşu, 16 Aralık 1956 da B. L. sınıfının kuruluşu, 1957 de yeni konkordato, 1960 ların başında durum, Freedom ile Dikmen LL sınıfının misyonu konuları bu dökümanda işlenmektedir.

**Dok. No. 44** Tarih : 2 Şubat 1962

İbrahim Khairallah K. Kütüphane ve Müze Müdürü A. R. Hewitt K.'e teşekkür ederek British Museum Müdürü Sir Frank Francis'den elde etmiş olduğu Türkiye B. L. sınıfı 15 Aralık 1865 İzmir toplantısı zabıtlarının kopyasını mektubunun ekinde takdim edildiğini bildirmektedir.

**Dok. No. 45** (Bu çalışmanın 2 ci kısmında, Mimar Sinan No. 71'de yayınlandı).

**Dok. No. 46** Tarih : 7 Şubat 1962

Hewitt K.'in Khairallah K.'e teşekkür mektubu.

**Dok. No. 47** Tarih : 9 Mart 1965

İskoçya B. L. B. L. Sek. İngiltere B. L. sınıfı Kütüphane ve Müze Müdürü A.R. Hewitt K.'e yazmakta (tam metin) :

«1721 yılında «Türkiyede kurulan ilk Loca» hakkında vaki soruşturmanız üzerine, Türkiye B. L. sınıfı B. L. Sek. inden aldığım cevaba göre bu bilgi Edouard Quartier - La Tente isimli yazarın «Deux Siècles de Franc Maçonnerie» adlı ve 1917 de yayınlamış olduğu kitabın 90 cı sayfasından alınmıştır.»

İmza

Hewitt K.'in B. L. Sek. Buchan'a (İskoçya) teşekkür mektubu aynı dökümanın ekindedir.

**Dok. No. 48** 30 Mayıs 1965 tarihli Sunday Telegraph'dan kupür :

«Türkiye B. L. sınıfı Konsekrasyon merasimine katılan İskoçya B. L. sınıfı B. L. Üs. Lord Bruce ... İngiltere'ye dönmüştür. Merasim sabahı Sarayı gezerken rehberin tesadüfi bir mütalaası dikkati çekti :

«Ve şimdi, Lord Elgin'in toplamış olduğu koleksiyondan. da daha zengin Hellenik eserleri göreceksiniz...»

Lord Elgin'in büyük torunu bu lafı duymazlıktan geldi.»

**Dok. No. 49 Tarih : 22 Kasım 1966**

Quatuor Coronati L. sı Sek.i Harry Carr'a bir Amerikan Bü. L. sı Bü. Sek.i tarafından yazılan mektup. Bü. Sek., Mimar Sinan Dergisinin ilk sayısının eline geçtiğini, takriben 80 Türkçe ve 20 İngilizce sayfadan müteşekkil olan Türk araştırma L. sı dergisinde Quatuor Coronati'ye atıfların bulunduğunu, kendilerinin Türkiye Bâ. L. sını tanımamış olduklarını, Türkiyede bulunan Amerikan askerleri arasında Türkiye'de tekris olanların Amerikaya göre gayri muntazam sayıldıklarını ve bunların, muhtemelen, Q.C. Muhabere Çemberine üye olmak üzere başvurabileceklerini ikaz etmektedir.

**Dok. No. 50 Tarih : 28 Mart 1968**

Innsbruck (Avusturya) konsolosu J. Adrien Grant, Q.C. L. sı Sek.i H. Carr K.'e yazmaktadır. Grant K. Kemalettin Apak Üs. ın yazılarını, 1 ve 18 derece ritüellerini İngilizceye çevirerek H. Pirie - Gordon K. vasıtasıyla bu dokümanları (Dok. 31 ve 34) Q.C. L. sına yollamış olduğunu tekrarlıyarak, Q.C. nin bunları yayınlama kararını şükranla karşıladığını bildirmektedir.

Dokümanları 1950 veya 1951 de Dr. Mim Kemal Öke'den almış. Mim Kemal Öke Üs. ve iki Büyük görevli ile yapmış olduğu bir görüşmede İngiltere ile barışmak üzere kendisinden arabuluculuk yapması istenmiş. Bu konuyu Sir Sidney White ile görüşmüş, ancak VSL (?) ve 33 derece teşkilatı engelleri yüzünden Dr. Kemal'e negatif cevap götürmek zorunda kalmış. Mektubun geri kalan kısmında 1 ve 18 derece ritüellerimizi İngiliz ritüellerle karşılaştırmakta, Arapça harflerden tercüme etmiş olduğu 18 derece ritüelde sunak yerine mihrabın konmasını, ancak, Hristiyanlıktan da eski bir sembol olduğu için Hacın (Salıp) muhafaza edilmiş olduğunu enteresan bir nokta olarak işaretlemektedir.

Grant K. mektubunda, A.Q.C.'da yayınlanacak çalışması için «telit hakkı üzerine bir zorluk çıkarılmıyacağını ümit ettiğini» bildirmektedir. Bu cümlelerin altı çift çizgi ile çizilmiş ve sonucunda yazı yayınlanmamıştır!

**Dok. No. 51** Tarih : 19 Nisan 1968

Grant K. Innsbruck'dan H. Carr K.'e yazıyor.

Türkiye Bü. L. 1 derece ritüeli İngilizce kopyasının H. Carr'e ulaşmadığı anlaşılıyor; bu kez Grant kendi kopyasını yollayıp tetkikten sonra iadesini istiyor ve yorum olarak da Türk ritüelinin Fransız ritüelinden tercüme olduğunu sandığını ifade ediyor. Daha sonra, Grant K., Kemalettin Apak Üs. in çalışması ile ilgili, daha önce dok. No. 36 da belirtilen cevapları düzenli daktilo yazısıyla tekrarlıyor.

**Dok. No. 52** (Mimar Sinan No. 71 de yayınlandı).

**Dok. No. 53**

Oriental (İstanbul), Homer (İzmir), Deutscher Bund (İstanbul), Bulver (İstanbul), La Victoire (İzmir), St John's (İzmir), Eleusinian (Efes), Dekran (İzmir), St George (İzmir), Areta (İstanbul), Sion (İzmir), King Solomon's Temple (Kudüs), Lydda (Sarafund) (Hayfa), Four Hills (Kudüs) LL. nın numaraları, berat tarihleri, beratı imzalayan Bü Üs.ın ismi, Kurucular, kapanış, kayıttan düşüş tarihleri ile toplam matrikül sayıları bu dokümanda belirtilmiştir. Dokümanın ekinde de 1863'den bu yana kayıtları silinen İstanbul ve İzmir LL. nın numaraları, berat tarihleri ile kayıtlarının silindiği tarihler liste olarak belirtilmiştir.

**Dok. No. 54**

Türkiye Bü. L. sı başlığı altında Oriental L. sı ile ilgili zabıtların taranmasından çıkan birkaç madde. (1862 - 1875 arası ile ilgili).

**Dok. No. 55**

Tekrar İstanbul, İzmir ve Efes LL. nın numaraları, kuruluş ve kapanış tarihlerini havi liste. Dokümanın başında ve sonunda birer not var: Baştaki notta, Türkiye Bü. L. sından birinin Türkiyede çalışan İngiliz LL. da tekris edilmiş meşhur Türkler hakkında not almak istediği ve Bü. Sek. Nafiz Ekemen K. in İngiliz Bü. L. Bü. Sek. ile bu konuda temas ettiği yazılı.

Listenin sonundaki notta ise, Bü. Sek. in, Türkiye Bü. L. sınına kuruluşu veya İngiltere ile vaki muhaberatla ilgisi hiçbir dokümanın fotokopisinin Türklere verilmesine izin vermediği belirtiliyor.

## Hakikate Doğru (1)

Tayfur TARHAN

Çağdaş bilime göre, insan, dört boyutlu uzay-zaman sürekliliğinin bir bileşimidir ve makrokozmla mikrokozmlar arasında yer almaktadır.

Bu hâliyle insanın öncelikle **kendini bilmesi** gerekmektedir; aksi hâlde **tüm evreni** nasıl bilip kavrayabilir?

İnsanın, **bilgi**'nin varlığını anlayabilmesi için, onu karşılaştırılabileceği bir **bilinmezlik** bulması gerekir; işte bu bilinmezlik, evrendeki mânânın sınırsızlığıdır (2).

Peygamberler, simyâcılar, mutasavvıflar, filozoflar, hep, evrendeki mânâ bütünlüğünün sırrını, yaratılışın kökenini, yâni HAKİKAT'i aramışlardır.

Bu itibarla da, Hakîkati arama da, arayanlarına göre, çeşitli yollar, tâkip edilmiştir. Bu yollardan biri de, Franmasonluğun çizdiği yoldur.

Ancak, önceden şunu belirtelim ki, Franmasonluk, önümüze hiç bir hakikat sermez; «işte Hakikat budur!» demez. Çünkü henüz isbat edilmemiş prensiplere inanılması, bir dogmaya (bir akideye) boyun eğilmesi demek olur. Franmasonluk bizi Hakikatın yoluna koymakta ve ona erişilebilmesini sağlayıcı bütün vâsıtaları bize bahşetmektedir; ona yakınlaşabilmek, fikren ve ruhen olgunlaşabildiğimiz, tekâmül edebildiğimiz nisbette ve, amelî hayat vak'alarının fevkiye yükselebildiğimiz ölçüde, kendimize ait olacaktır.

Hakikat'in çeşitli târifleri yapılmıştır; bunlardan bir kaçını ele alalım :

KANT (1724 - 1804), Hakikat mefhûmunda, tabiat genel kanunları ile, zekâ ve akıl arasındaki mutabakatı görmek istemiştir. Ancak bu, sâdece bir MADDÎ HAKİKAT ortaya koyabilir; tecrübe ile isbatlanması gerekir, aynı zamanda da «düşünme ve var olma» âmillerine tâbidir. METAFİZİK HAKİKAT ise her zaman için izâfidir ve sâdece onu bildiğini iddia eden için geçerlidir.

LESSING'e (1729 - 1781) göre, «insan için hiç bir zaman tam bir hakikat olmayacaktır, bununla beraber, insan, dâimâ onu keşfetme temâyülünde olmalıdır.» ... (Lesing Mason idi.) WILLIAM JAMES (1842 - 1910), Amerikalı ameli bir filozof olarak, bir düşüncenin ancak başka tecrübeleri anlamaya yardımcı olduğu takdirde hakikî olduğunu ifade etmiştir.

Frânsmasonluğun, Hakikat hakkında akılcı muâsir bir idrâki vardır. Ferdîyetçiliğe ve Hür Düşünceye bağlılığı dolayısıyla, Masonluk, herkesi düşüncesinde serbest bırakır. Müntesiplerine, Hakikatın her parçasının mevcudiyet sebebini ihtivâ eden tertîbî bir vetîre marifetiyle, Hakikate yaklaşmalarını mümkün kılan mantikî bir öğretiler silsi-

lesi bahseder. Masonik eğitim dâhilinde olup, bir yandan SEVGİ, ADÂLET ve ÇALIŞMA isteyen, öte yandan istibdatla, maarif düşmanlığı ile ve bâtıl itikatla mücadele eden ahlâk ilmi dahî, Hakikati aramanın cüzü'lerindedir.

Bu öğretilere sâhip olan her Masonun, kendi kabiliyetleri ve sarfedeceği gayret ölçüsünde, bu yaklaşım çalışmasını ferden yapması gerekir.

Çok geniş alanlara yayılan bu öğretileri sınırlı bir sunuşa sığdırmak mümkün olamayacağından, sâdece E. ve K.S.R. felsefesinin Hakikate doğru götüren yoluna, onun da münhasıran EZOTERİK (bâtinî) tarafına temas etmekle yetineceğiz.

Bu yol, nasıl bir yoldur?

E. ve K.S.R., ilk önce, **fikrin**, sâdece kendilerine uygun gelen görüşler ileri süren meczupların ve sahtekârların tâkip ettikleri yollarda dolaşıp durmaya terk edilmemesi için, araştırmaların, ilmin ışığında ve akıl yoluyla yapılması gerektiğini anlatır.

İster heyet ilmi, ister fizik, kimyâ, tıbb ya da biyoloji bahis konusu olsun, **akıl** insanı Hakikati aramaya sevkettiğinden beri, ilmin kaydettiği bütün terakiler, onu ileriye doğru yönlendirmiştir. Bütün bu ilerlemeler, nereden geldiğimizi, ne olduğ-

muzu ve nereye gideceğimizi daha iyi bilmemizi mümkün kılar. Fakat bütün bu bilimler, neticede, ondan gelip ona döneceğimiz ve adına HAKİKAT dediğimiz, aynı pota içerisinde eriyecektir.

Her ne kadar bilim, bazı şeylerin menşeiini tayin edebilmiş, onların tekâmüllerini, istihâlelerini ve tabii sonlarını takîp edebilmişse de, mânevî varlığımızın, ne ilk sebeplerini, ne de fiziksel ölümümüzden sonraki nihâî durumunu tâyin edememiştir.

Dinler ise, bize çözümler önerirler, fakat, müminlerini, bütün tartışmalara kapadıkları dogmalarını kabule zorlarlar.

Bunun içindir ki, Düşünce Hürriyeti ile Hür Araştırma uğruna yapılan mücâdelenin ve bunun tecellisi olarak Dogmalara ve Taassuba karşı yapılan mücâdelenin, aynı zamanda da bâtil îtikada ve önyargılara karşı girilen mücâdelenin, Hakîkati arama gayretlerinin içeriğini teşkil ettiği anlaşılır.

Hakîkate yaklaşılması için, Düşünce Hürriyeti zarurî bir şart olduğu gibi, belli bazı ahlâkî şartların da tahakkuk etmesi gerekir.

Artık, arzın yukarılarına yükselmeye, mânevî bilgi bölgelerine nüfuz etmeye başlamamız ge-

rektiği îmâ olunur. Kuds-ül-akdes'in (3) **kendimizde** olduğu ifâde edilir, ve, Hakîkati kendimizde taşıdığımız nûrda aramız gerektiği öğretilir. Bu yolda cesâretle ilerlememiz için de: «Ne, teşebbüs etmek için ümit etmeye, ne de sebât etmek için başarıya ihtiyaç yoktur» düstûru telkîn olunur. Kendimize hâkim olmada ve Hakîkati aramada sebât-kâr olma lüzûmu öğretilir; ama bu defa, tabiat felsefesinin yolu önerilir. Kendimiz üzerinde kazanacağımız zaferle, kendimizde mevcut olan felsefî şuûrun istimâliyle Hakîkate yaklaşılmış olacaktır.

Adâlet de Hakîkatin bir görünüşüdür, zirâ, doğru olanı yanlış olandan ayırdetmeğe ve, onsuz hiç bir mefhûmun anlaşılamiyaçağı o ikilik ya da karşıtlar kanunu harekete geçirmeye yaramaktadır.

Yolumuza devam etmezden önce, zihinlerimizin önceden hâsıl edilmiş her türlü fikirden temizlenmiş olması maksadıyla, her şey hakkındaki cehâletimizi itiraf edebilmemiz istenir.

Hakîkate doğru ilerlemeyi durdurmak isteyen düşmanların yoldan temizlenmesi lâzımdır; şu kadar ki, her türlü intikam alma bile Kanun ve Adâlet esp-risi dâhilinde yapılmalıdır; bununla beraber, Hürriyete doğru ilerlememizi engellemeye kalkı-

şacak olanların hepsi cezalandırılmalıdır.

Bundan sonra sıra, ham hayâl olan yollarda dolaşılıp durulması için, ilmî yola yönelinmeye gelir.

**Hermeticlik** (4) ve **Kabala** (5) olmak üzere, iki yeni bilgi ile mücehhez olarak devam olunan yolda, mevcûdiyeti ifâde olunan ve fakat târifi yapılmayan **E.U.M.** meselesi muvacehesinde, her Masona, emellerine en uygun geleni seçme hakkı verilir.

Bu arada, J. - P. Bayard'ın şu sözlerini zikrederim :

«Mason, Tunç Denizini geçektir, böylece mukavemet kazanacaktır, düşüncesini, kurban dumanının işaret etiği gibi, Tanrıya doğru yükseltecektir, basiretli olması ve niyet ekmeği (6) ile mücehhez bulunması lâzımdır, sonunda, Kutsal Kubbenin bekçisi olan arslanı, onun anahtarını vermeye icbar etmek üzere hâkimiyeti altına alacaktır. Ancak bu gayretlerden sonradır ki, düşüncesini Kutsal Nûra garkedecek olan üstad kelimeye ulaşacaktır.»

Daha sonra, Hakîkatin, Eski Ahidde olduğu kadar, Bilgelğin mevcut olduğu Şark felsefesî dâhilinde, sonra da Yeni Ahid dâhilinde aranması gerektiği öğretilir. Haçlı Seferlerini mütea-

kip Şark ve Garp Şövalyeleri tarafından gerçekleştirilen Şark ve Garp felsefeleri karışımı, Hakîkati arayanlara yeni ufuklar açar.

**Graal** kupasının Şövalyeler tarafından ele geçirilmesi de bilhassa önemlidir. Böylece, araştırmaların, Eski Ahid üzerinde olduğu kadar, **Bâbil Bilgeleri** (7), **Simyâ**, **İlm-i hücum** (8) ile, **bâtinî** ve **rûhî** bilgiler üzerinde yapılması gerektiği ve, Hakîkatin alâmeti olan **Kayıbolan Kelimenin**, fark gözetilmeksizin bütün dînlerde bulunabileceği anlaşılır.

Bunun müteakip, araştırmacı, **felsefe taşını** âdî kurşundan itibaren bulmak isteyenlerin felsefesi üzerine eğilmeye sevk edilir; bu felsefe taşı, Hakîkatten başka bir şey değildir. İlâhî Hakîkatin içinde yer aldığı insanın sâf rûhuna ulaşılması maksadıyla, Büyük Eser, durmadan yenilenen gayretlerle, araştırmacının bizzat kendisi üzerinde icra edilir. Burada artık, Masonun alâmet-i fârikası, Orta Çağ Şövalyelerinininki gibi, «İMÂN, ŞEFKAT, ÜMİT» olmaktadır.

Bu merhaleden itibaren, Hakîkate doğru ilerleyiş gittikçe güçleşir; daimâ daha fazla felsefî nazariyâta ihtiyaç hâsıl olur.

Hakîkat araştırmalarına, Yahu-



diliğın, Katolikliğin ve İslâmiye-  
tin bir araya toplandığı **Kudûs'**-  
te devam edilir ve böylece, bil-  
gilerin, bu tektanrıci üç büyük  
dinden istihraç edilebileceği gö-  
rülür. Hakîkatin, **Alfa'dan Ome-  
ga'ya** (9), yeni bir görünüşü, ilâ-  
hî Kudûs'te keşfolunacaktır, a-  
ma bu arada, araştırmacı, insan  
zekâsının aynı anda bütün Hakî-  
kati ihâta edemeyeceğine, son-  
suzluğun karşısında sınırlı bu-  
lunduğuna, fakat Hakîkatin ne-  
ticede kötülüğü ezeceğine dair  
îkaz edilir.

Bundan sonra Masona, bir şefin  
vasıfları ve gerek idarê, gerek  
eğitme imkânı verecek olan bir  
hâkimiyet kazandırılmaya çalışı-  
lır, çünkü disiplinsizlik içerisin-  
de verilen Hakikat va'zları, Ka-  
os içerisinde kaybolup gider.  
Yalnızca, bihakkın Eriştirilmiş  
olanlar Hakikate yaklaşabilirler.  
Araştırmacı, burada, **GÖKKU-  
ŞAĞI** yüce timsâli ile karşılaşır;  
bu, Tanrının, tûfânın sona erdi-  
ğini ilân etmek için gönderdiği  
işârettir ve hiç bir şeyin ulaş-  
mayacağı Yüce Varlığı remze-  
der; çünkü gökkuşağı, ona do-  
kunmak isteyecek olanın önün-  
den devamlı surette uzaklaşır.  
Bu, Hakikate ulaştıklarını san-  
nanlar için güzel bir îkaz teş-  
kil eder.

Bununla beraber, araştırmacı,  
bir yandan fiziksel çalışmaya,  
bir yandan da, Hakîkatin tebcî-

linden (10) başka bir şey olma-  
yan Büyük Eserin tahakkuku i-  
çin çalışan Simyâcılarinkine  
benzer, ardi arası kesilmeyen  
bir çalışmaya dâvet edilir.

Bu çalışma esnâsında araştı-  
rmacı kendini, 7 basamak çık-  
mak suretiyle ulaştığı **VAHYE-  
DİLMİŞ GERÇEKLERİN TABER-  
NAKLI** karşısında bulur. Bu Ta-  
bernakli, bazı müelliflere göre  
Kozmosu, diğer bazılarına göre  
insan bedenini temsil etmekte-  
dir. Araştırmacı, böylece, Hakî-  
kati, karşılıklı olarak, Kâinât ile  
Âlem-i-sugrâ'yı (11) temsil eden  
bu iki sâhada aramaya sevk-  
dilmiş olmaktadır.

Yolunda ilerleyen araştırmacı,  
bu defa, müsâmahasızlığa karşı  
mücâdeleye dair ahlâk ilmi ya-  
nında, kutsal **TAU (T)** üzerine  
dolanmış Yılanla karşılaşır. Kuy-  
ruğunu ısırın yılan, dairevî ha-  
reketi ile, araştırmacılara, Ha-  
kîkatin, dâhilinde bulunduğu —  
başlangıçsız ve sonsuz — ebedî  
zaman içindeki şuurlu tekâmü-  
lû gösterir. Araştırmacı, varlığı-  
nın, ölümlü acın'ın (12), mânevî  
tarafını halâs eder ve kendini  
ebedî hayâta hazırlar.

Yılana, hemen hemen bütün dîn-  
lerde, değişik sembolik anlam-  
larda rastlanmaktadır ki, bunun  
tetkik ve tefsîri, her defasında,  
Hakikate yeni bir yaklaşım teş-  
kil eder.

Böylece, Hakîkatin, müteakibi-  
len, nâmütenâhî fezânın ve nâ-  
mütenâhî zamânın içerisinde vaz-  
edildiğini anladıktan sonra, ara-  
ştırmacı, «İMÂN - ŞEFKAT -  
ÜMÎT» kahramanlık faziletlerini  
temsil eden 3 basamak çıkmak  
suretiyle, üçüncü Göğe ulaşır.  
Bu üçüncü Gök'tedir ki, 3 sayı-  
sal sembolünü ve kahramanlık  
faziletlerini kullanarak, Mükem-  
mel'i bulur. Kendisine aynı za-  
manda, Masonların **Nûru'nun**,  
var olan her şeyi canlandıran  
merkezî ateşi, **İLÂHÎ NEFES'i**  
temsil ettiği anlatılır.

Batıya, Doğunun bilgeliğini ve  
felsefesini getirmek suretiyle,  
bu iki diyardaki Hakîkat'e yakla-  
şimleri birbirine bağlayanlar,  
Tampliyeler olduğuna göre, Mâ-  
bet Tarikatının târihi ve menkı-  
belerinin aydınlattığı yolda iler-  
leyen araştırmacıya, bu merha-  
lede, rûhîliği, hermesçiliği ve  
sûfiligi de ihtivâ eden tabiatın  
kuvetlerini tetkik etmesi gerektiği  
telkin edilir. Güneş ve diğer  
tabii tezâhürâta perestîş edildiği  
ve onlardan ürküldüğü eski  
dînlerde olduğu gibi, Tanrı, ya-  
rattıklarının yoluyla aranacaktır;  
rûh âlemi ile cisimler arasın-  
daki uygunluklar ve benezerlik-  
ler öğrenilecektir: 4 unsur (13),  
7 seyyâre (14), 7 mâden (15) ve  
7 kerûbî (16) ... Bu arada, tabii  
kuvetler tarafından yaratılan  
muvâzene gösterilir ve, evren-  
sel tezâhürlerinin tetkiki yo-

luyula Tanrıya yükselinebileceği  
anlatılır. Böylece, araştırmacı,  
Hakîkati, derûnî mânevî kuvvet  
yoluyla, **sırf** kendi vicdânında  
(ya da rûhunda) aramakla dü-  
şebileceği hatâdan kurtarılmış  
olur.

Sonra, duyarımızın onsuz hiç  
bir şey idrâ kedayemeyeceği - do-  
layisiyle de Hakîkati sezmekten  
âciz kalacağı - Tezatlar Kanunu  
(siyah - beyaz) yeniden ele alı-  
nır ve sıra, remzî merdivenin  
anlamına gelir. Bu merdiven, ilk  
önce, 7 ilmin (17) tatbiki sure-  
tiyle çıkılır ve, - onlarsız bir tür-  
lü bilginin faydasız olacağı - 7  
faziletin (18) kullanılması sure-  
tiyle inilir. Böylece, Kozmosun  
birbirine sıkı sıkıya bağlı olan  
şu iki veçhesi görülmüş olur:  
Eriştirici ve aklı bir nizâm dâ-  
hilinde Hakîkate doğru bir yük-  
seliş ve, semâlarda keşfolunan  
Hakîkati insanlar arasına yay-  
maya yönelik bir iniş.

E. ve K. S. R.'nin sonuncu öğ-  
retisi olan bu merdiven, kutsi-  
yetin üst sâhalarına doğru çıkışı  
ve, ahlâkî faziletlere olan ihti-  
yacı, açıkca göstermektedir.

Bu çıkıştan sonraki iniş, Kut-  
sal İmparatorluğun, adli, teşriî  
ve icraî kuvvetler marifetiyle, i-  
dâresine müteveccih'tir. Doğru  
olmayan her şeye karşı, Doğ-  
ruyu, Hakîkati hâkim kıılma sa-  
natı olması itibariyle, Adâlet de  
bir Hakîkate yaklaşma yoludur.

Hakikati arama yolunda, yorulmak bilmezcesine çalışmaya sevk edilen Mason, zulme, adâletsizliğe, dogmatizme karşı mücâdele için gerekli silâhlarla böylece teçhiz edilmiş olarak, bütün insanlara daha iyi bir dünya sağlama mücâdelesinde muzaffer olacaktır. Araştırmalarına Akıl, İlim, İlahî, Gönül, Tefekkür ve Rûhun kendi kendini tetkiki yoluyla devam edecektir. Nihâî gayeye ulaşılmasını, ancak, temiz bir kalb ve sâf bir vicdan mümkün kılar. Bu sebeplerdir ki, ahlâk ön planda rol oynar.

Mutlak Hakikat, hiç bir zaman, hissizlerin idrâki dâhilinde olmamıştır; Bilgeler tarafından keşfedilmiştir : o, hem rûhun Nûrudur, hem de, karşıtların müşâbehetlerinden meydana gelen evrensel muvâzene dâhilinde sezilen Hakikattir.

Franmasonluk,

Kutsal olanın, insan tabiatı üzerindeki, ahlâkî faziletlerle aklın, istek ve ihtiraslar üzerindeki, rûhun da madde üzerindeki zaferidir.

Bu zafer elde edildiğinde, Franmasonluk, Kutsal İmparatorluk dâhilinde lâıyk olduğu yeri nihâyet almış olacaktır.

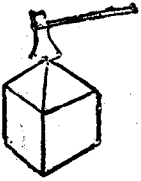
Franmasonun, bu noktaya vâsıl olabilmesi için, mânevî bir tabiata, bedeni ile birlikte yok ol-

mayıp ölümsüz olan bir rûha mâlik olduğuna dair - Akla müstenit - samimî bir kanaate sâhip olması lâzımdır. Rûhu, tekâmüle doğru ilerleyecek ve ilâhî varlığın Nûrunu daha yakından görecektir. Hem **İnâyete**, hem de - yarattığı kusurlu kullarına olan sevgisinden mütevellit - **Merhamete** sâhip olan ilâhî varlığın kudret ve bilgeliğinin bir ihsânı iledir ki, insan, hür irâdesine sâhip kılınmıştır.

Bu hür irâdemizle, Hakikat yolunda, ahlâkî faziletlerle ilerlememizde, E. U. M. yardımcımız olsun.

- (1) Mehmet Fuad AKEV K.:in Fransızca olarak hazırladığı «Le R. E.A.A. et la Voie de la Vérité» E. ve K.S.R. ve Hakikat Yolu) konulu konuşma metninin tarafından yapılan Türkçe tercümesinden meâlen ve özetlenerek iltibas edilmiştir.
- (2) Bak. : Mimar Siyan Dergisi, sayı 15, sayfa 87.
- (3) Kuds-ül-akdes : Süleyman Mâbedinin en mukaddes kısmı (Harâm-ül ahrâm).
- (4) Hermesçilik : Eski Mısır gizemciliği. «İnsanlar ancak öldükten sonra **sonsuzluğu** bütünü ile anlayabilirler, çünkü ancak o zaman onlar da sonsuzluk içinde olacaklardır.» «İnsan rûhu, tanrısal rûhun bir parçasıdır.»
- (5) Kabala : Tanrı ve evren üzerine bâtinî yahudi doktrini. Tabiat üstü ruhlar ile münâsebet sanatı.

- (6) Niyet ekmeği : Mûsâ Kanununa göre, her hafta, 12 İsrâil kavmi adına, Kuds-ül-akdes'e konulan 12 ekmeğ. (12 kavim: Joseph (Ephraim, Manassé), Levi (Ruben), Gad, Juda, Siméon, Dan, Benjamin, Issachar, Neptali, Zabulon, Asser, Josué.)
- (7) Bâbil Bilgeleri : İlk Bâbil hânedânının en büyük - ve hattâ tek - ilâhı olan MARDUK'un üzerine yerleştirildiği panteonun (ziggurat'ın) SÜMER'ler (İsâ'dan önce 3500 - 2000) ve AKAD'lar tarafından inşa edilmiş olduğu keşfedilmiştir. Yunanlıların (Kleobulos, Solon, Khilôn, Thales, Pittakos, Bias ve Periandros adlı) ünlü YEDİ BİLGİE'sinin de Mezopotamya'nın en eski yedi kentine (Eridou, Our, Ourouk, Lagash, Umma, Adab, Shou-rouppak) uygarlığı getiren SÜMER bilgilerinden kaynaklandığı kabul edilmiştir. Ayrıca, Gilgameş Destânı ile, Enuma Eliş adlı yaratılış efsânesinin de SÜMER kaynaklı olduğu anlaşılmıştır.
- (8) İlim-i nücûm : Astroloji, münecimlik.
- (9) Alfa'dan Omega'ya : İlk ve son harfin yan yana bulunması, başlangıçla sonun ayrıldığını, «son» dediğimiz şeyin esasta bulunmadığını, her sonunda bir başka serinin veya yeni bir hayâtın başlangıcı olduğunu ifade eder.
- (10) Hakîkatin tebcîli : Hakîkatin ululanması.
- (11) Âlem-i sugrâ : Pek küçük (mik-rokoz m).
- (12) Acin : Hamur.
- (13) 4 unsur : Toprak, ateş, hava, su.
- (14) 7 seyyâre : (7 gezegen) Satürn «Zuhal», Jüpiter «Müşteri», Mars «Merih», Venüs «Zühre», Merkür «Utarit», Ay, Güneş. (7 basamaklı merdivenin her basamağı bir gezegene tekabül etmektedir.)
- (15) 7 mâden : Altın (Güneş), Cıva (Utarit), Kurşun (Zühal), Tunç (Zühre), Gümüş (Ay), Kalay (Müşteri), Demir (Merih).
- (16) 7 kerûbi : Allaha en yakın melekler. (Hıristiyanlığın yedi büyük meleği: Zachiel, Carmael, Anael, Michael, Gabriel, Raphael, Zapbriel.) (İslâmiyetin dört büyük meleği: Azrâil, «Azrael», Cebrâil «Gabriel», Mikâil «Michael», İsrâfil «Raphael».
- (17) 7 bilim : Bu bilimler, genellikle, ekonomik, matematik, tecrübî, beşerî, tabii, hafi, içtimâî olarak sıralanmaktadır. Bir de, bilim mâhiyetinde olan, yâni, bilhassa zekânın faaliyetini icap ettiren «arts libéraux» (hür, ya da cömert sanatlar) vardır ki bunlar, Orta Çağda, bir üçlü grup (ulûm-u selâse) «Trivium» ile bir dördü grup olan (ulûm-u erbaa) «Quadrivium»da toplanmıştır; üçlü gruba: «gramer, beyan, münâzara», dördü gruba da: «hesap, hendese, hey'et, mûsikî» dâhil edilmiştir.
- (18) 7 fazilet : Bu faziletler (erdemler), «ilâhî» ve «ahlâkî» olmak üzere, iki grupta toplanmıştır; üçlü birinci gruba: «İmân; Ümit, Şefkât», dördü ikinci gruba: «Basîret, Kuvvet, Adâlet, İtidâl» dâhil edilmiştir, 7 fazilet, aynı zamanda: «Sadâkat, Cesâret, Sabır, Mûsâmaha, Basîret, Sevgi, Sûkûta» olarak da sıralanmaktadır.



## Nereden Gelip Nereye Gidiyoruz ?

**Faruk ERENGÜL**

Günlük hayatın gailelerinden bir an uzaklaşıp tefekküre dalmak, «nereden gelip, nereye gittiğimizi» düşünmek; mason olmamızın başlıca amaçlarından birisi olmuştur. Bu amaca yönelik yolun kapısını başlangıçta «tefekkür hücremiz» aralar ve yol, ömrümüz boyunca mâbetlerimizin sınırları olmayan duvarları içinde sürer, gider. Evrenin sonsuzlara uzanan zaman - mekân koordinatları içinde, kendi zaman - mekân noktacağımızın yerinin tesbit ve idraki ve de bu perspektif içinde «nereden gelip, nereye gittiğimizin» bilinmesi bize, günlük hayatın gailelerinin, hattâ en büyük üzüntülerinin dahi abartılmağa değmeden olgunlukla karşılanmasında «deniz feneri» gibi yardımcı olur ve bunlardan kurtulmamızı sağlar.

Amacım; düşüncelerimi yaymak ve hele kabul ettirmek hiç değil, sadece, sizin de kendi düşüncelerinizi yaratmanıza vesile olmaktır. Farklı düşüncelerin mevcudiyeti daha makbûl ve tekâmülün devamı için şarttır.

Yaradılıştan bu yana nasıl bir kronolojik evrimle bu günlere geldiğimizi inceleyelim. Kendimize soracağımız ilk sorumuz her halde «Nereden geliyoruz?» olacaktır. Buna verilecek cevabı, daha evrenin yaratılış başlangıcına giderek arayabiliriz. Kur'an-ı Kerîm Hadid Suresinin 3. Âyetinde : E.U.M.nı «herşeyin evveli ve sonu, görüneni ve görünmeyeni» olarak bildirildiğine göre, herşeyden önce sonsuz bi

«Yaratan» mevcut. Kabaca tasavvur etmek gerekirse; onun önünde minimal boyutlarda bir «kozmi k yumurta» var, adına «Atome primordial» de denir. Bunun henüz «zaman-mekân»ı yok, dolaysile, birbirine dönüşebilen «madde ve enerjisi» de yok. Zira henüz kuantlaşmamış. Ancak, bu kozmik yumurtanın bir «İç»i yâni bânını» var; tamamen «bilgi ve sevgi»den ibaret bir esprit yükü ile dolu.

E.U.M.; bânını zâhir kılmak için bu kozmik yumurtayı, gereken trilyarlarca C° derece sıcaklığı yaratarak «Hilbert Uzayı»ndan kuant yâni madde âlemine geçiriyor. (Bu sıcaklığın teminindeki fizikî âmillerin ne olabileceğini Mimar Sinan Dergisi Sayı 65'te yayınlanan «Ruhun Ölmezliğine İnan» başlıklı yazımda açıklamıştım.) İlk saniyenin ufak bir kesri içinde Bozino Kuantları oluşuyor. Yine aynı saniye içinde Higgs bozonları ve leptokuarklar gluonlarla etkileşen rişonları, rişonlar proton, nötron ve diğer ağır parçacıkları (hadronları) oluşturan üç tür «çift kuarkı yaratıyor ve böylece evrenin evrim programını yürütecek ve düzenleyecek sayıda elektron ve çekirdekler yaratılmış oluyor. Bu ilk saniyeyi tâkiben 700.000 yıl süren bir hazırlık devresinden sonra, 3 - 5 bin C° derece sıcaklığa düşülen bir ortamda ilk hidrojen atomu doğuyor. Son bilimsel bulgular, bu sürecin inanılır kanıtlarını ortaya çıkarmıştır.

Evrenin ana maddesi; bu, en basit element olan hidrojendir. Bunların bulutlar hâlinde uzaya yayılması, hâsıl olan anafolar sâyesinde, merkezler etrafında toplanan büyük kütlelerin merkeze çökmelerinden sıcaklığın on milyon C° dereceye eriştiği yerlerde füzyona uğraması ile evrenin ısınması ve ışınma enerjisi doğuyor ve de hidrojen helyum'a dönüşüyor ve daha ileri safhalarda lithium, beryllium, boron, karbon, nitrojen, oksijen ve sayısı 118'i bulan diğer elementler oluşuyor. Kutsal Kitapların bildirdiği gibi «yerler ve gökler hâsıl olarak birbirinden ayrılıyor».

Big-bang denilen büyük patlama ile 15 milyar yıl öncelerinden beri evrene yayılan madde; füzyona uğramamış hidrojen bulutlarıdır. Bunlar; her birinin merkezinde «kara nokta»lar veya «kara delikler (black hole) bulunan galaksileri meydana getiriyor.

E.U.M.'nın, yarattığı bu evrenin denge düzenini bir eksene tâbi kılmakla sağladığı bilimsel varsayımını, Kutsal Kitaplar; kâinatın bir temel direğe oturtulduğu şeklinde bildirmektedir. Anafolarla vücuda gelen yüz milyarlarca galaksi ise hem bu eksen etrafında belirli bir yörünge üzerinde dönerken, hem de, kazandığı açısız momentum sâ-

yesinde kendi eksenini etrafında döner, doğan santrfüj ve santrped kuvvetlerin denge bulmasıyla ne dışarı kaçıyor, ne de merkeze düşüyor.

Bu yüz milyarlarca galaksiden bir tanesi olan Samanyolu galaksimizin yine yüz milyarlarca yıldızından biri olan güneşimiz için de durum aynı, güneşimizin dokuz gezegeninden biri olan dünyamız için de. Aynı fizik kanunu; bir silindirin iç duvarlarında hızla dolaşan bir motosikletli için de geçerli. Ve, bütün bunların dayanağı, herbirini oluşturan ve mikro modeli olan atomun çekirdiği ile elektronu arasındaki aynı şekilde teessüs eden dengedir. Makro düzeyden mikro düzeye kadar her tarafta tabiat kanunu olarak yürürlükte olan bu düzen sürecini; maddenin en ufak tam ünitesi olan atom üzerindeki fizikî bilimsel bulguların metafizik anlamlarını düşünmeğe koyulursak, «nereden gelip, nereye gittiğimiz» hakkında spekülâtif ve sübjektif dahi olsa bazı ip uçları yakalayabiliriz.

Atomun çekirdeğinde (+) elektrik yüklü protonlar, çevresinde ise (-) elektrik yüklü elektronlar var. Bu parçacıklar daima birbirini çekmeğe şartlanmışlardır. Aralarındaki çekim gücü ile birlikte asıl bu elektromanyetik güç dolaysıyla, elektronlar çekirdeğin üzerine düşmemek için, kendi enerji seviyelerine göre tutturdıkları bir yörünge üzerinde ışık hızlarında dönerler. Doğan santrfüj kuvvetle bu elektromanyetik kuvvet denge kurarlar ve elektron, kazandığı açısal moment ile kendi etrafında da döner. Buna «spin» hareketi diyoruz. Bu güçlerle spin açısal momentinin koalisyonundan maddenin hayatı doğar ve koalisyon süresince devam eder.

Dünyamızın, yörünge hareketiyle ve de nütasyon ve presesyon hareketlerinin ince ayarlamalarıyla mevsimlerin, spin hareketleriyle de gece ve gündüzün oluştuğu gibi, elektronun yörünge hareketiyle kuantik madde olma, spin hareketiyle de spiritüel özelliği doğar. (Geniş bilgi: Mimar Sinan Dergisi Sayı: 31. «Esprit'nin Fiziği» (F.E.).

Elektronların komşu elektronlarla «spin interaction»larından bilgi ve sevgi yükü devamlı artar. Termodinamik kanunlarına göre; madde âleminin devamlı düzen kaybetmek suretile evrimini sürdürerek entropi'sini artırmasına karşı, esprit âleminin bilgi ve sevgi yükünü devamlı artırmak suretiyle düzen kazanarak entropi'sini azaltması veya daha özel bir deyimle «néguentropie»sini artırması sayesinde, evrende düzen dengesinin sağlandığı spekülâtif sezgi ve düşüncesi daima zihnimi kurcalayagelmiştir.

Atomların birleşip molekülleri doğurması, moleküllerin birleşerek canlı ve de cansız dediğimiz yapıları oluşturması, canlı yapıların ise kontrol ve geri tepme (retro - action) mekanizmalarını devamlı tekâmül ettirerek en randmanlı organizmaya dönüştürmeleri, ve nihayet, tanıdığımız en mütekâmil canlı olan insan'ın, fizyolojik yaşamını sürdüren her organının, yaradılıştan bu yana kazandığı bilinçaltı bilgiler yanında, beyninin bilinçli çalışmasıyla kazandığı spiritüel yetenekler ve eriştiği uygarlık düzeyi, ve hepsinin neticesi olarak, evrendeki canlı ve cansız tüm varlıkların bir kozmos düzenine yönelimi, işte elektronların bu spin hareketleri ve interaction'ları sâyesinde olur. Elektronların bilgi alış verişlerinin, meselâ insanda 28 rakamlı bir sayıda elektron mevcudiyeti ve her elektronun saniyede 23 rakamlı bir sayıda impuls'larla ve ışık hızında (lüksan) vuku buluşu, bu sürecin mekanizmasındaki büyük hızı açıklamakta bir fikir verise de, evrensel boyutlarda düzenin tesisi ve sürdürülebilmesi; ışık hızının çok üstünde «tachyon» hızlarını mevcudiyetini gerektirdiği fikrini de beraberinde getirir. Zira milyarlarca ışık yılı yarıçapındaki evren küresi içinde ışık hızı ile bilgi alış verişinin, evrenin şaşmaz düzenini sağlamada yetersizliği âşikârdır. (1 ışık yılı = 300.000 x 60 x 60 x 24 x 365 = 9.460.800.000.000 km uzaklık ölçüsü). Belki de elektronun hem madde, hem de dalga özelliği göz önüne alınırsa, elektronun «Dış»ının kuantik zahirî yapısıyla ışık hızına, buna mukabil spiritüel yapısını teşkil eden «İç» bâtinin ise ışık üstü «tachyon» hızlara sahip olduğu spekülâtif bir düşünce olarak ortaya atılabilir... Herşeye kâdir olan E.U.M.'nin «Vehüve biküllî şey'in aliyim» sıfatı, bu düşünce-mize kaynak olmuş, ve, koca evrende şaşmaz düzenin her an sürdürülüyor olmasının gerektirdiği «Her yerde, her an hâzır ve nâzır» olma keyfiyeti, bu hususta başkaca olasılık ve de olabilirlik varsayımlarına galebe çalmıştır. Zaten, Einstein'ın izâfiyet denklemlerine göre de, imajiner kitleler için ışık üstü hızlar ve de zaman akışının işaret değiştirmesi yani zamanda geri dönüş bahis konusudur.

«Nereden geliyoruz» sorusunun biraz daha derinine inelim. Evrene yayılan ve birbirinden gittikçe uzaklaşan hidrojen bulutları, anafoların husulü ile belirli bir aşamada merkezlerde oluşan «kara delik»ler yüzünden galaksileri meydana getirirler. Merkezin kendi etrafında çok hızlı dönüşünden dolayı dengesini koruyabilmek için büzülmeğe yönelir ve doğan santrifüj kuvvetler cidardaki maddeleri dışarı savurur, bunlar, merkezin çekim gücü ile kendi kütlelerinin denge sağladığı noktalarda yörüngeye girerler ve hâsıl olan momentumları ile kendi eksenleri etrafında dönmeğe başlayarak yıldızları oluştururlar.



Merkezlerde bulunan nötron yıldızlarının, kuazarların, kara deliklerin kütleleri bu yıldızlardan binlerce defa büyük olmasına rağmen ufak hacimleri sebebiyle kendi eksenleri etrafında saniyede binlerce, onbinlerce defa dönerler. Halbuki, meselâ güneşimiz kendi eksenini etrafında ancak sekiz günde bir defa döner. Aynı süreç içinde, yıldızlar da kendi dengelerini korumak için yüzeylerinden madde atarlar. Bu «nova» olayı ile protoplâneler ve bilâhère gezegenler doğar ve belirli noktalarda savrulma ve çekim güçleri denge sağlayarak gezen; yörünge hareketi ve kendi eksenini etrafındaki dönüş hareketi ile bir koalısyon kurar. Gezegenin tüm alın yazısı bu koalısyonun şartlarına ve süresine bağlıdır.

İşte onbeş milyar önceleri, bu evrenin yaratılışının başlangıcı olan Big - Bang patlamasından sonra oluşan yüz milyarlarca galaksiden biri olan Samanyolu galaksimizin, yine yüz milyarlarca yıldızından biri olan güneşimizin 5.5 milyar yıl önceleri, ve, güneşimizin dokuz gezegeninden biri olan Dünya'mızın 4.5 milyar yıl önceleri oluşumu böyle gerçekleşmiştir.

Güneşimizin yeterince büyük kütlelerinin merkezindeki çekim gücünden doğan on milyon C° dereceyi bulan sıcaklıktan, saniyede 600 milyon ton hidrojen füzyona uğrayarak; 595.8 milyon ton helyuma dönüşmekte, bakiye 4.2 milyon tonu da ışımaya, ısıya ve güneş rüzgârı olarak uzaya yayılmakta ve bundan dünyamız; dünya yaşam şartlarının optimal derecede ışın, ısı ve radyasyon sağlayan bir yörüngeye girme alın yazısına nail olmaktadır.

## **CANLI YAŞAMIN DOĞUŞU**

Dünyamız, kendi kütlelerinin yetersizliği dolaysile aynı yoldan ısı ve ışımaya üretememekte ve gittikçe soğuyarak, ancak ilâhî takdirle te'vil edilebilecek sibernetik bir düzenle litosfer, hidrosfer, atmosfer vs tabakaları, ve de, yörüngesindeki  $\pm 23.5$  derece salınımlarla mevsimler, rüzgârlar ve daha sayısız elverişli yaşam koşullarına kavuşmaktadır. Hidrojen füzyonu sağlamağa yetecek kütle olmamasına rağmen, yine de merkezindeki çekim gücünden doğan ısı sebebiyle madde erimekte ve bu magma tabakasının dışarı vuran püskürmeler arzın engebelerini oluşturmaktadır. Bundan da yeryüzünün tamamen denizle kaplı dümdüz bir küre olması önlenmekte ve dünyamız, sadece suda yaşayan canlıların bulunduğu bir gezegen olmağa mah-

kümiyetten kurtularak; dağlarıyla, ormanlarıyla, gölleri ve akarsularıyla güzel ve de uygar bir yaşama elverişli gezegenlerden birisi olmaktadır. Ve de öyle bir ekolojik denge alın yazısına yazılıyor ki : gerek fauna, gerekse flora canlıları birbirlerinin eksiklerini tamamlayarak, birinin bozduğunu diğeri düzelterek, en basitinden bir misal gerekirse; bitkilerin CO<sub>2</sub> ile yaşayıp atık madde olarak oksijen üretmesi, buna mukabil hayvanların ve insanların oksijen ile yaşayıp atık madde olarak CO<sub>2</sub> üretmesi gibi mucizevi süreç, oto epürasyon yâni atık maddelerin kendi kendine temizlenmesi olayı, her canlıda mevcut nev'in bekası bilinci ve daha nice ilâhî düzenlemeler, dünya yaşamının sürekliliğini temin ediyor. Canlı yaşamın evrimine bir göz attığımız zaman, bunun kolay olmadığını, «nereden gelip, nereye gittiğimizi» daha bilinçle takdir ederek, materyalistlerin iddia ettiği gibi raslantılarla süre giden bir evrende değil, programlı bir tekâmül düzeni içinde olduğumuzu anlarız.

Şimdi, yeryüzünde canlı yaşamın doğuşuna ve gelişimine dair düşünce, faraziye ve bulguları inceleyelim: Yaklaşık 3.5 milyar yıl önceleri, arz üzerindeki oksijen, hidrojen, karbon, azot elementlerinin, polarize sirküler ultraviyole ışınlarının da katalizörlüğü ile inorganik maddelerden organik maddelerin doğuşu başlıyor. Burada yine «ilâhî takdir»in mevcudiyeti söz konusudur. Doğan bu organik madde; asimetrik moleküler yapıli amino asit, nükleik asit ve polimerlerini oluşturdu. Belirli bir aşamaya gelince «Coacervats» damlacıkları içinde en ilkel metabolizmaya sahip virütik canlılar türemeğe başladı., «ilâhî Takdir» bu virüse «Yaradan»dan bir zekâ bahşetmişti. Zira bu virüs kendi kendine çoğalıyordu, nev'in bekâ'sı bilincine sahipti, beslenme, çevreye uyum, entropi dengesi kurma yetenekleri kazanıyordu. Bunları yapabilmesi için Levh'i mahfuz'da, DNA molekülüne en azından 10.000 informaiton ünitesi kimyasal kodlarla işlenmişti. Daha da önemlisi; bu enfomasyon ünitesi sayısını pek çok milyarlarca çıkaracak ve de başlangıçta tek bir «temel amino asit kombinezonu» sayısını, mutasyon ve transformasyon yetenekleriyle geliştirerek, bu sayının 141'e ulaştığı bu günün insanını yaratacak bir evrim proje ve programının tüm prosedürü de alın yazısına yazılmıştı.

Kur'an-ı Kerim Zümer Sûresi, 6. Âyeti: «Ve enzele leküm minel en'âm», yâni, «Sonra, hepsinin sûretleri levhi mahfuzda olduğundan ve âlemi şahâdetde mevcut olan herşey gayib âleminden nâzil olmuştur» diye bildirerek ondört yüzyıl öncesinden bu gerçekleri insan-öğluna işaret etmiştir.

Yaratılıştan bu yana evrenin tüm evrim sürecinin, illiyet prensibine uyarak sürdürebilmesi için Yaradan'ın Big - Bang ile birlikte ilk elektronun «İç»ine, batinın zâhir kılacak bu projeyi yerleştirmiş olması ve spin etkileşmesi yoluyla bilgi alış-verişi ve birikimi sağlayarak bu programı yürütüyor olması; sezgilerimizin ve inançlarımızın mesnedi olmuştur. Homo-sapiens'ten bu yana 500.000 yıllık dünya insanı evriminin, kontrolümüz dışında meydana gelebilecek kazâlar olmazsa sürdüregideceği daha nice 500.000 yıllar ötesinde ve gittikçe hızlanan gelişme ve uygarlık aşamalarında nelere ulaşacağı bilinemez. Dünya insanının en büyük özleminin «Kâinâtın Vatandaşı» olmak hedefine yönelik olduğu inancıyla dileyelim ki: geleceğin «insan üstü varlıkları» astronotik yollardan ya da E.S.P. (Extra sensory perception : telepati, telekinezi vs.) yoluyla, evrende pek çok sayıda bulunması muhtemel başka uygar varlıklarla iletişim kurabilsin. Kur'an-ı Kerim Rahman Sûresi 33 Âyetinde; yeryüzü insanına bu özlemin gerçekleşeceği müjdesi bildirilmiştir. (Geniş bilgi için: Mimar Sinan Dergisi Sayı 56» Kozmosta İnsanın Yeri ve Görevi - F.E.).

## KÂİNATIN ÂKİBETİ

Yeryüzü insanının nereye gidiyor olduğuna dair sorumuza ancak özlemimizi dile getirmekle cevap verebiliyoruz. Sonsuzlara kadar taşınacak uygarlık meşalesini nesilden nesile el değiştirerek tedricî tekâmülünü sürdürmek, ve, bir gün «Kâinâtın Vatandaşı» mertebesine erişmek; ritüellerimizde yazılı olduğu vechile evrimimizin programında nihâî hedef olarak görünmektedir. Uzay yolculuklarının babası sayılan Tsiolkowsky'nin söylediği: «—Dünya; insanoğlunun beşiğidir, ama, ilelebet beşikte yaşanmaz ki!» sözlerinin, yakın bir gelecekte dünya insanının beşik devresinden çıkarak, emekleme, yürüme, koşma... aşamalarına erişmesile tahakkuk edeceği ümitlerimiz giderek artma yolundadır. Fakat koca evren, tümüyle nereye gidiyor olabilir? Buna da bilimsel kesin cevap vermek mümkün değil. Ancak sezgilerimizin yardımı ile cevap arayabiliriz.

Bizim idrak sahamız, ancak yaratıldığımız zaman - mekân kesiti içinde sınırlıdır ve ancak kendi hasse mertebelerimiz dahilinde kendi zaman - mekânımızı kavrayabiliriz. İtiraf edelim ki dünya insanının bu mertebeleri henüz çok kısıtlıdır, evrensel boyutlarda olduğu iddiası asla kuruntudan ileri gidemez. Gerek boyutlarımız, gerek ömrümüz,

gerek hızımız, gerekse spiritüel yapımız henüz evrenin mini mini bir kesitini ihatâya yetebilmektedir. Keşfedebildiğimiz âletler sınırlarımızı birazcık genişletebilmektedir, o da, nedenlerine nüfûz edemedi, ancak zâhirini ihfâsa yetecek kadar. Bu sınırların dışındaki olayları kavrayabilmemiz için o olayların zaman - mekânlarıyla senkronize olabilmemiz gereklidir. Misal olarak diyebiliriz ki : eğer bizzat kendimiz ışık hızıyla hareket edebilseydik evrenin bambaşka bir zaman - mekân kesitinde yer alırdık, ya da, ışık üstü tachyon hızlara bilinçli olarak sahip olabilseydik bambaşka ve çok geniş bir idrak kabiliyetimiz olurdu; belki de ruhların olduğu gibi.

Muhakkakki evrenin bütün zaman - mekân kesitlerinin sahipleri vardır; virüslerden intergalaktik bulutlara, nebülözlere kadar. Ne var ki biz denizde bir damla gibiyiz, ne sübatomik ne de galaktik yapıların zaman - mekânlarıyla senkronize olamadığımızdan bunların sırlarına nüfûzedemiyoruz. Ancak; frekansları zaman zaman rezonans durumuna gelebilen bazı bilge kişiler, âlimler, peygamberler bu sırlardan haber sızdırabilmekte, ve, uygarlık ve evrimimizin öncüsü olmaktadır.

Bize göre dış uzay sayılabilecek en uzaktaki galaksiler, spiral nebülözlere, kuazarlar vs. gök cisimlerinin, Doppler etkisiyle tayflarının kırılmaya kaymasının tesbiti, bunların ışık hızına gittikçe yaklaşan hızlarla bizden uzaklaştıklarını ve evren küresinin yarıçapını giderek büyüttüklerini ortaya koymuştur. Burada bir soru akla gelebilir : Acaba bu kaçışlarını Big - Bang sırasında kazandıkları hızlarla mı sürdürmektedirler? Basit bir fizik kanununa göre; kazanılan bir hız, hiç bir dirençle karşılaşmadığı takdirde sâbit kalarak devam eder. Fakat hız gittikçe artıyorsa, yâni ivme varsa, bunu doğuran devamlı bir itici veya çekici kuvvet de var demektir. Bu dış uzay gök cisimleri bir ivme ile bizden uzaklaştıklarına göre böyle bir kuvvetin tesiri altında olmaları gerekir. Bu kuvvet ne olabilir? Buna cevap bulmak zordur. Fakat, yine spekülâtif bir düşünce, soruya karşı yeni bir soru ile cevap aramayı akla getirmektedir : İtici bir kuvvet yerine, çekici bir kuvvet vârit olabilir mi? Arzın çekim gücü, düşen cisimlere nasıl bir ivme kazandırıyor, acaba bu gök cisimleri de, kapalı bir evrenin dış yüzeyinde mevcut bir çekim gücü dolaysile, evren küresinin dış çevresinin iç yüzeyine bir ivme ile düşmeğe mi çalışıyorlar? Ortada, cazibe kuvveti yerine, bize göre bir «göğe yükselme» (levitation) gücü mü söz konusudur? Bu; tamamiyle metafizik bir soru hüviyetine bürünmektedir ve fizik açıklamalara kavuşuncaya kadar «İlâhî Güç»lere atfedilmesi zorunluğu içindedir. Bu takdirde ise sez-

gillerimiz, şöyle bir tasavvuru hayalimizde canlandırmamıza yardımcı olmaktadır : E.U.M. ve ilâhî kudreti; makro boyuttadır, Koca evren ise ona nazaran mikro boyutta bir bilya taneciği gibidir, ve, bu bilya bir ivme ile O'na doğru düşmektedir. Belirli bir safhada, belki evrenin termodinamik mutlak sıfır ( $-273,16\text{ C}^\circ$ ) dereceye soğuduğu zaman (hâlen  $-270\text{ C}^\circ$ ) yakıtı biten bir yıldızın önce genişleyip sonra kendi içine çökmesi gibi, enerjisi tükenen evren, süregiden genişlemesini durduracak, bu sefer merkezdeki bir kara deliğe doğru geri dönüş, yâni çöküş başlayacaktır. Sonunda evren bu kara delikte toplanacak ve teşekkül eden yeni bir «kozmetik yumurta» (Atome primordial) yeni bir Big - Bang bekleyecektir.

Kapalı bir evrende olduğumuzu meâlen bildiren Kutsal Kitaplarımız, bu açıklama ile, bilim dünyasının evren için; «açık ve sonsuz mu?», yoksa «kapalı ve geri dönüşümlü mü?» tartışmalarına da ışık tutmaktadır. Bilimsel araştırma ve çalışmalarda böyle ışık tutulan yolu tercih etmek, gerçeklere daha emin ve çabuk yaklaşmayı sağlar. Zira Kutsal Kitaplarda, gerçekler, Tanrının izniyle, bâtinına nüfuz edebilenler için ışık tutularak işaretlenmiştir.

Bir Big - Bang'dan diğerine takriben 80 milyar yıl tahmin edilen bu evrenin ömrü boyunca, hem genişleme, hem büzülme devresinde, elektronların kazandıkları bilgi ve sevgi birikimi sâyesinde bu «kozmetik yumurta»; her defasında daha müttekâmil tabiat kanunlarıyla donatılmış yeni bir evrenin ve zamanın başlatılması için E.U.M.'nin, bâtinin daha güzel bir zâhire çevirmek üzere «OL» emrine uyacaktır. Evrende görebildiğimiz her şey; bu yaratılış, muayyen ömür, ölüm, tekrar yaratılış bu suretle tekâmüle gitmiyor mu? Sübatomik parçacıklar, canlı varlıkların her bir hücresi, dokuları, canlının kendisi, gezegenler, yıldızlar, galaksiler ve tüm yaratılanlar hep aynı süreç içinde değil mi? Hepsi doğup ölmüyor mu? «Evrenüstü?» düzeyde de aynı süreç neden tasavvur edilemesin?

Evrende, kendi şartlarına göre doğmuş ve gelişmiş ve de birbirine benzeme şansı hemen hemen hiç olmayan canlı yaşam türleri bulunması muhtemel pek çok milyonlarca gezegen üzerinde, kendine özgü uygarlıklar yaratabilmiş «akıllı canlı»lara E.U.M. bir de «cüz'î irâde» bahşetmiş. Kimbilir belki de, cüz'î irâdelerin uygarlıkları nerelere sürükleyebileceğini deneyip, yaratacağı müteakip evrenlerde bu deney sonuçlarını da daha müttekâmil evrenlerin yaratılmasına değerlendirmeyi plânlamış olabilir.

## INSANIN MENŞE'İ VE GELECEĞİ

Daha önce belirttiğimiz gibi yaklaşık 3.5 milyar yıl önceleri dünyada mevcut H.O.C.N. ve bilâhare fosfor elementleri, raslantı sayılamayacak kadar mucizevî bir sentezle inorganik maddelerden organik maddelere dönüşerek eobiont'lar, polinükleotid'ler, polipeptid'ler, enerji kaynağı olan adenosin tri fosforik asit, nükleik asit, amino asit ve polimerleri yaratılıyor. Bunu tâkiben, ancak «ilâhî» diyebileceğimiz yeni bir mucize vukubuluyor: Bu moleküllere «can» üfleniyor, «force vitale» kazanarak çoğalmağa, nev'in bekâsı ilkesinin gereklerini yerine getirmeğe koyuluyorlar. Bunları sağlayacak bilinci oluşturan en azından 10.000 enformasyon ünitesi molekülün DNA ve RNA yapısına kodlanıyor, ayrıca, levh-i mahfuzda alın yazısına bahşedilen transformasyon ve mütasyon yetenekleri sâyesinde enformasyon ünitesi sayısını süratle artırarak, başlangıçta bir tek olan temel amino asit kombinezonu sayısını çoğaltma çabasına giriyor. Misal olarak : bu sayı 110 olunca güve, 128 olunca at, 129 olunca tavşan, ve, 140 olunca primat türleri yeryüzünde türemeğe başlıyor.

Evrim sürecine bir gözatalım : Balıkların, sürüngelerin, kuşların ve memelilerin ilk cedleri olan deniz kestanelerinin zuhurunun 500 milyon yıl öncelerine rasladığı tahmin ediliyor. İlk «Coalacanthæ»ların (150 - 200 kg ağırlığında ilkel bir balık türü) yüzgeçlerini ayak yapısına dönüştürerek ve de akciğer teneffüs organlarını geliştirerek denizlerden karalara çıkmağa başlamaları 400 milyon yıl öncelerine dayanmaktadır. Karadaki ilerlemeleri ise ilk sürüngenter 300 milyon yıl önceleri gerçekleştirmişler, 200 milyon yıl önceleri ilk omurgalılar görünmeğe başlamışlar. Yumurta yerine plâçentalı memelilerin zuhuru 100 milyon yıl öncelerine raslamaktadır. Ve nihayet, ikinci zaman sonlarında, 75 milyon yıl önceleri, ilk primatlar iki ayakları üzerinde yer yüzünde dolaşma çabasına girişiyorlar. «Prosimiens» denilen bu ilkel primatların ilk örneklerine Kuzey Amerika Montana'da raslanıyor ve «Purgatorius» ismi veriliyor. 70 - 40 milyon yılları arasında bunlardan, isimlerini burada saymağa lüzum görmediğimiz dört ayrı türünün fosilleri, Kuzey Amerika'dan başka, o sıralarda dahi aralada okyanuslar bulunan Avrupada, Asyada ve Seylan, Borneo, Seleb, Madagaskar adalarında bulunuyor.

40 milyon yıl öncelerinden itibaren daha gelişmiş «simiens» primatları; Parapithecus, Apidicum isimleri altında maymun türünü yeryüzünde yaygınlaştıрмаğa başlıyorlar. İlk örneklerinin 36 dişli fosillerine Kahi-

re'nin güneyinde Oligosen devrine ait «Fayyum»daki yataklarda raslanıyor. Aynı bölgede diş sayısının 32'ye indiren Aelopithecus, Egyptopithecus, Propliopithecus'ların evrim sürecini izleyebiliyoruz. Bunlar; şempanzelerin, iri maymunların, goril ve orangutanların ecdadını teşkil ediyorlar.

30 milyon yıl önceleri ise artık yeryüzünde Pongides veya Homiides'ler var, üç kola ayrılarak Ramapithecus, Gigantropithecus ve Oreopithecus adları altında, iki ayakları üzerinde Afrika savanlarını istilâya yöneliyorlar. Pliosen ve Pleistosen devirlerine gelindiğinde bunlar Homo - Erectus sıfatıyla Kenya, Makedonya, Besarabya, Türkiye, Pakistan, Hindistan, Çin ve nihayet Avustralya'ya uzanıyorlar. İtalya'da Monte Bamboli'de 1.20 m boyunda, 40 kg ağırlığında olabilecek, tıknaz gövdeli, kuvvetli göğüs ve kalça yapılı, 400 m<sup>3</sup> beyin kapasiteli tam bir simiens iskeleti bulunuyor. Kenyada bulunan fosiller arasında, sun'î olarak kırılmış büyük kemik parçaları, bu Kenyapitek'lerin elverişli kaya parçaları seçme ve iri kemikleri kırarak içindeki iliğinden yararlanma bilincine eriştikleri zehâbını uyandırmaktadır. Ramapitek'ler ise bu kabiliyetlerini, elverişli seçtikleri sileks taşlarını ayrıca sivirtme ve bileme yeteneği gliştirdiler.

Bu uzun süreli gelişmenin en kısa ve veciz özetini şöyle ifade edebiliriz: «İnsana benzeyen maymunlar, gittikçe maymuna benzeyen insana dönüşmektedir».

Milyonlarca yıl süreni evrimden sonra, bundan 800.000 yıl öncelerine geldiğinde, Australopitek'ler 600 m<sup>3</sup>'ü bulan beyin hacimlerini tedricen büyüterek ve iki ayakları üzerinde daha hızlı ve dengeli hareket kabiliyeti kazanarak, ve de, en önemlisi; uzun kolları ve bilhassa artık çok işe yaramağa başlayan baş parmaklar bulunan ellerinin gözleri ile gittikçe artan koalasyonunun sağladığı üstünlükle diğer canlılara egemen olmağa koyuldular ve Homo-habilis ve daha sonra Homo-Faber ismini hakettiler. Fosillerinin bulunduğu yerlerde birlikte görülen fareden su aygırına kadar her türlü hayvan fosilleri, bunların yalnız vejetaryen değil, tam bir omnivor (her şeyi yiyen) ve avlayabilen yaratıklar olduğunu gösteriyor. Ateşi de bularak gittikçe insana benzer yaşama düzenine giren 1075 cm<sup>3</sup> beyin kapasiteli «Pithecantropus Pekinensis» yâni Pekin adamı ve Heidelberg adamı tekâmüllerini hızlandırarak üç-dörtüzbün yıl öncelerine geliyorlar ve zekâ sahibi düşünen adam «Homo - Sapiens» ismine liyakat kesbediyorlar. Daha ivmeli bir gelişme ile 150.000 yıl önceleri 1300 cm<sup>3</sup> beyin ha-

cımlı «Neanderthal Adamı» ve nihayet 50.000 yıl önceleri 1.80 m boylu 1450 cm<sup>3</sup> beyin hacımlı bu günün «Cro - Magnon» adamı yeryüzünün her tarafında insan neslinin öncüleri oluyorlar.

Bu beyin hacmı ve ağırlığının toplam vücuda oranının en yüksek olduğu yeryüzü canlısı insandır. Bu oranın büyüklüğü sebebiyle Cro - Magnon aşamasından bu yana kadınlarımızın çocuk doğurması sırasında, hiçbir canlınin çekmediği kadar ızdırab çektiği kuşkusuzdur. Zâten Kutsal Kitaplarda Genesis bölümünde; Havva Anamız cennetten kovulup yeryüzüne indirilirken «Güçlkle çocuk doğuracaksın» sözleriyle bu ızdırabdan bahsedildiği için, ağrı kesici ilâçların keşfedildiği sıralarda, Kilise, dine aykırılığı sebebiyle bunların kullanılmasını yasaklamıştı.

Çok ilerilerde, binlerce, onbinlerce yıl sonraları zuhur edebilecek «Süper - İnsan»ın beyin hacminin vücuda oranının çok daha büyük olabileceği düşüncesi; anne adaylarının daha da artacak ızdırabının nüfus plânlaması çabalarına katkısı olabilir. Zaten şimdiden bile, gelişmiş ülkelerde bu gidiş sezilmektedir.

Protoplânetimizin dünya isimli gezegen olma alın yazısına kavuşmasından itibaren, inorganik - abiojenetik maddelerden, denizlerde izole «coacervat» koloidleri oluşması ve bunların dış çevre ile «interaction»lara girişmi için ömrünün yarısı olan iki milyar yıl gerekiyor. Bunlardan büyük sentezlerin doğması, tek hücreli çeşitli ilkel canlıların türemesi yüzmilyonlarca yıl zaman alıyor. «Doğal ayıklanma» (istifa - selection) yoluyla değişim ve başkalaşımın türlü türlü canlıları geliştirmesi onmilyonlarca yıl sürüyor. Maymuna benzer insanların zuhurundan sonra bir tek milyon yıl bu günün insanının biyolojik yapısını bu karmaşık ve gelişmiş durumuna getirmeğe kâfi geliyor. Gittikçe hızlanan bu evrim sürecine rağmen, uygarlık tarihimiz boyunca insanın biyolojik yapısında artık büyük bir değişme görmüyoruz. Né var ki; insan hayatında, sadece yüzyıllar gibi kısa sürelerde bambaşka büyük değişmeler vukubulmağa başlamıştır. Bu değişmeler insanlığın sosyal yapısında olmaktadır.

Peleoantropoloji biliminin bu çok özetlediğimiz evrim bulguları ardından, bu cro-magnon aşamasından itibaren levh-i mahfuzda yazılı bir metafizik olay zuhur ediyor : Kutsal Kitaplarda ilâhî güzellikte bir alegori ile bildirildiği gibi; Âdem Babamız, Havva Anamızın verdiği yasak meyveyi yediği için cennetten kovuluyorlar, Tanrı'dan bir takım kelimeler alarak ve utanma hissi kazanarak yeryüzüne indiriliyorlar, ha-



yatlarını daima zorluklar içinde idameye mecbur kalıyorlar, her şeye isim verme hak ve yeteneğine sahip oluyorlar, kontrolleri dışında kalan tabiat olaylarından korkuya kapılarak simgesel tanrılara sığınma bilinç ve inancı doğuyor. Bu bildiriye iyi ve doğru değerlendirmek için belirli ilkelerden yola çıkmak gerekir : Kutsal Kitaplar; tüm zamanlar ve tüm insanlar için indirilmiştir. Binanaleyh diğer olgular gibi Âdem ile Havva olgusu da hâlâ devam etmektedir ve aile plânlaması çabalarına rağmen yasak meyvalar yer yüzünün her tarafında her zaman yenilip durmağa devam etmektedir ve edecektir. Bilimlerimizin homopiens, Kutsal Kitaplarımızın Âdem ile Hava adını verdiği bu ilk insanlar hemen hemen aynı zamanlarda yeryüzünün her tarafında birden zuhur ediyor. Kutsal Kitapların sembolizmasına nüfuz edemeyip, Âdem ile Havva'nın yaratılışını zahiri anlamlarıyla ve biyolojik olabirlikleriyle sâfiyâne yorumlama ve değerlendirme hatâsına düşenler dinden, imandan olurlar, ya da tam tersi Darwin nazariyesine inananları dinsizlikle suçlarlar.

Benzer bir olgu olarak; Nuh'un Gemisi efsânesine de değinelim : Tûfanın hidrolojik olabirliğine, yâni atmosferdeki tüm su buharının bir anda yağmura dönüşmesi ile dahi yeryüzündeki su seviyesinin bir metreyi bile geçemeyeceği gerçeği karşısında Nuh'un Gemisinin beşbin metre irtifalarında Ararat Dağı tepelerine çıkması imkânsızlığına, bu büyüklükte ahşap bir teknenin yapımının teknik olabirliğine, yeryüzü canlılarının bir hafta içinde dünyanın her bir tarafından geminin bulunduğu yere gelip toplanması, gemide beslenme ve barınmasının ekolojik olabirliğine kafa yoranlar yine dinden imandan olurlar, ya da tam tersi, inanmayanları dinsizlikle suçlarlar, hatta bâzı kimseler de, hem de arkeolojik heyetler teşkil ederek Geminin kalıntılarını Ağrı Dağının tepelerinde araştırmağa koyulurlar. Oysa ki: Nuh Tûfânı; insanların eriştiği toplum hayatında düzeni sağlamak için ahlâki kuralları vâzeden eşsiz güzellikte alegorik bir bildiridir. Bununla insanoğlu; Nuh'un Gemisi adı verilen geometrik ve de metafizik bir noktada, Dünya yaşam kodunu Tanrı'dan alıyor ve dünya yaşamı sırasında daima süregiden ve hattâ şimdi daha da şiddetlenen her türlü sapıklık, kötülük ve bâtil olan tüm düşünce ve davranışlar tûfanından kendisini kurtarmak için, vicdânı içinde inşa edeceği Nuh'un Gemisine sığınma emir ve çağırısına nail oluyor. Ezeli ve ebedi olan bu emir ve çağırırı anlayan var, anlamayan var, ve de yerine getirip tûfanın üstünde ahlâken yücelen var, yerine getirmeyip süregiden tûfanda hâlâ boğulup giden var.

Aynı sembolizmayı biz masonlar, vicdanımızın içinde «İnsanlık Mâbedi» inşasına çalışmakla yaşıtmıyormuyuz?

Bu tekâmül zinciri içinde bu günün insanı, 141'e ulaşan temel amino asit kombinezonu ve pek çok milyarı bulan bilinçaltı ve de bilinçli enformasyon ünitesi ile ilk homo-sapiens'ten çok daha gelişmiş bir görünüm arz etmektedir. Fakat yine de sorabiliriz: «Tekâmülümüzün neresindeyiz?» Bence en güzel cevabı, yaşadığı yüzyıla kendi adını verdirecek kadar önemli olan evrim nazariyesini ortaya atan Darwin vermiştir: Kendisine, istihza ile; «maymunla insan arasında bir yaratık var mı?» diye sorulduğunda; «İşte biz varız ya.» cevabı çok anlamlıdır. Ne yazık ki; o gün Darwin'e yöneltilen; «İnsan, hiç maymundan meydana gelebilir mi? Olsa olsa Darwin bunu kendisi için söylemiştir.» istihzaları, bu gün, hâlâ bâzı çevrelerde tekrarlanıp durmaktadır.

Kutsal Kitaplardaki alegorik bildirilen sembolizmalarını deşifre edebilme ferâsetinden mahrum olanların bu evrim sürecini reddetmelerini çürütecek en kesin kanıt: Evrim süresi boyunca sayageldiğimiz bu yaratıkların fosilleri arasında, «radyoaktif» bozunumun hesabedilmesiyle tarihleri sıhhatle tesbit edilebilen bu çağlara ait hiç bir insan iskeleti bulunmamasıdır. Her tür canlı, ezeldenberi olduğu gibi var idiyse bugünün insanı olan cro-magnon iskeletlerine neden, 50.000 yıldan daha önceki çağlarda bulunan tabakalar ve fosiller arasında raslanmıyor? Oysa ki: yeryüzünde canlı yaşam evrimi, adetâ tüm canlıların; etiyile, sütüyle, gücüyle insanlara hizmet etmesi ve hattâ sonunda insana dönüşmesi amacıyla programlanmışsa benziyor. Başlangıcından bu yana, pek çok binlerce yıl boyunca artagelen dünya nüfusu; 500 yıl evveline gelinceye kadar ancak 500 milyonu bulabilmiş iken, son beş yüz yılda beş milyarı aşacak artış hızı kazanmıştır. Diğer bir çok canlı türlerinin ise nesli münkariz oldu veya sayıları azalma yolunda.

Yeryüzünde ilk organik yapıların teşekkülünden bu yana 3.5 milyar yıl içinde oluşan 141 tür temel amino asit kombinezonunun eşit aralıklarla zuhur etmiş olduğunu varsayarsak, her biri için yaklaşık 26 milyon yıl süresince, değişim ve başkalaşım yoluyla metabolizma, anatomi, fizyoloji, psikoloji ve daha bir çok özelliklerini tekâmül ettirme çabası sürdürdüğü anlaşılır. Bu tekâmülün artık durduğu asla söylenemeyeceğine göre, yer yüzü insanı da muhakkak ki hâlen sahip olduğu özelliklerini ve yeteneklerini daha da geliştirmek için, yüz

milyarlarca bilinçaltı enformasyon ünitesinin; giderek ivme kazanan bir süreç içinde organlarının kontrol ve geri tepme mekanizmalarının fonksiyon ve randmanını artırarak 142. ve daha ileri temel amino asit kombinezonlarının gerçekleşmesini temine uğraşmaktadır.

Bu tabii tekâmülün yanı sıra bir de gelişen tababet ve teknolojinin uğraşlarıyla sun'î müdahalelerin denendiği bir döneme girdik: Bilgi sayarlara, organik yapılaşma ile «yapay zekâ» kazandırma çareleri aranırken, bir yandan da, insan beynine bilgisayar modülleri yerleştirilmek suretiyle, beyin işlem kapasite ve hızını binlerce, milyonlarca defa artıracak sembiyotik sentez ve montajlar düşünülmektedir. Ayrıca; hızla gelişmekte olan «biyoteknolojik» ve «genetik mühendisliği»nin «protoplast füzyonu rekombinasyonları» yoluyla rDNA (rekombinant dezoksiribo nükleik asit) hibridleri (melezleri) geliştirendürmelerinin bu «süreç»e bir ivme kazandırmada katkıda bulunacağı da kuşkusuzdur. Şimdilik özellikle tarım alanında; gerek hayvanlarda, gerek bitkilerde daha verimli ve hastalıklara daha mukavim türlerin yaratılması amacıyla yola çıkan bu bilimsel deney ve uygulamaların, ileride metabolizma bozuklukları doğuracak kanserojen oluşumları tahrik edecek hibridlerin zuhuruna ve daha da fenası; sorumsuz ellerde, insanlığı ve hattâ tüm canlı yaşamı tehdit edebilecek başka hastalıkların ve de tehlikeli yaratıkların zuhuruna sebep olabileceği felâketlerden «E.U.M. dünyamızı korusun» temennimizi dile getirdikten sonra, 142. ve daha fazla temel amino asit kombinezonlarının gerçekleşmesiyle bunun yeryüzü insanına nasıl bir fizikî görünüm ve de spiritüel yetenekler kazandıracağını asla bilemeyeceğimizi belirtmeliyiz. Zira, biz, zaman - mekân itibariyle bu uzun evrim temsilinin ufacık bir noktasında hem seyirci hem aktör durumundayız. Temsilin «Biküllî şey'in aliyim» olan müellifi bize eserin tümü hakkında hiç bir bilgi vermemiş. Uzanımlarımızın gerisinde kalmış geçmişe, ve hele geleceğe dari objektif bir fikir yürütülemez.

Önce de söylediğimiz gibi, bu tekâmülün, yeryüzü insanına, evrene açılma müjdesi taşıması en büyük özlemimizdir. Buna hazırlamak için şimdiden yapacağımız tek şey : idealleri; tedricî tekâmül ile «Kâinâtın Vatandaşı» yetiştirmek olan masonik prensipleri iyi temessül etmek ve bunun gereği olarak; «inanmak, sevgi kazanmak, bilgi birikimini artırmak»tır. Çünkü insanoğlu, bunlardan yaratılmış ve bunları, alın yazısı kararınca artırarak geldiği yere dönmek misyonu ile yeryüzüne gönderilmiştir. Dünya yaşamı sona erdiğinde, bu sevgi ve bilgi birikimlerini taşıyan elektronları uzaya dağılacak ve bunlar-

dan bir kısmı tekrar içine girebildikleri canlıların vital enerjileri sâ-yesinde bu sevgi ve bilgi birikimlerini artırmayı yeni bir Big - Bang'a kadar sürdürecektir.

«Kendimize soracağımız ilk sorumuz: 'Nereden geliyoruz' olacaktır?» diye söze başlamıştık, ve, «Nereye gidiyor olabileceğimiz» hakkında da düşünce ve sezgilerimizi açıklamaya çalıştık. Şimdi şu soru ile sözlerimizi bitirelim: «Giderken ne götürüyoruz?» İnancım o dur ki : sâdece ve sâdece, bu dünya yaşamımız sırasında kazandığımız bilgi ve sevgi birikimini götürüyoruz. Ancak, bunlara ait eserleri ve anıları kalanlarımıza bırakarak, «Nereye ve nasıl götürüyoruz?» sorusuna ise, tamamen kişisel sevgi ve inançlarımızı bir defa daha aksettireyim : Ebedî maşrıka intikal sırasında uzaya dağılan ve gerçek kişiliğimizin temsilcisi olan esprit'mizin taşıyıcısı, sonsuz süreli elektronlarımızın, kapalı zaman - mekânları içinde zamanın işaret değıştirdiği, yâni geri dönüşle aktığı anlarda, ölümsüz olan ruhumuzun rüyet sâhasından bu dünya yaşamının kayıtlarının tekrar tekrar geçişı ile, hakettiğimiz huzur ya da azâbı tekrar tekrar yaşatarak ve böylece kendi cennet ve cehennemimizi yeni bir Big - Bang'a yâni kıyamete kadar kendi vicdanımızın içinde inşa ve idâme ettirerek.

Tefekküre daldıkları ve vicdanlarının sesini dinledikleri zaman, bu soruya bu cevabı verebilmenin gerekliliği bilincine erişmiş ve bunu; yaşam düstûru ve tarzı olarak benimseyip ömür boyu sürdürebilmiş kimseler; «Hakikatı Arama» yolunda doğru yöndedirler.

Samimî olmak şartile herkesin düşünce ve inancı muhteremdir ve de özgürlüklerin başlıcasıdır. Ben; «nereden gelip, nereye gittiğimizi» bu inanç içinde böyle düşünüyorum. Siz de, günlük hayatın gailelerinden zaman zaman sıyrılıp, düşünce ve inançlarınıza kendinize özgü şekil verin. Masonluğa giriş amacımız olan «şahsî tekâmül»ümü-zü gerçekleştirecek yol budur. İnananların ve bu yolda çaba gösterenlerin yoluna E.U.M. daima ışık tutacak ve kendini sezdirecektir. Dileriz öyle olsun.

#### BİBLİYOGRAFYA :

- 1 — Origine de l'Homme : Centre National de la Recherche Scientifique-Paris 1976.
- 2 — From Being to Becoming - Time and Complexity - İlya Prigogine - New York 980.
- 3 — Mimar Sinan Dergisi : 17, 31, 38, 39, 45, 56, 65 Sayılarında F. Erengül yazıları.



## Batılı Felsefe Düşüncesi ile İnisiyatik Düşünce Arasında Bir Karşılaştırma Denemesi III — HEGEL

---

*Reşat Atabek Üstadıma*

---

**Jak ALGUADIŞ**

Sokrates'in GERÇEK olarak tanımladığını Plato «kendi gerçeği» ile değiştirerek yok mu etti dersiniz?

Konuşma ve felsefi ifade gibi insanlara özgü güçlerin düşünceyi sadık biçimde yansıttıkları pek söylenemez, bize kalırsa. Çünkü doğası gereği kaygandır düşünce. (1). Ve bu nedenle Sokrates dilin tuzaklarından genellikle sakınır, öğrencilerine somut örnekler vererek işin de-

---

(1) Pozitif bilimler düşünceyi kalıplaştırarak kaygınlıktan arındırmışlardır, kuşkusuz. Ancak bu bilimlerin hangi ölçüde GERÇEĞİ anlatıp kavradıkları da tartışılır.

rinliğine inerdi. İsteddiği, anlatıklarının Çırak tarafından özde benimsenmesi idi.

Felsefenin o devirden bu yana aradığına yanıt bulamadığını söyleyebiliriz. Ve Plato'dan Aristoteles ve Kant'a değgin tüm filozofların göndermiş oldukları fikri mesaj yetersiz bir çabanın ürünüdür bir bakıma.

Georg Wilhelm Friedrich Hegel bu duruma —belki— istisna oluşturan bir düşünür. Sistemleri birleştirmeyi amaçlamış olan bu filozofun ilginç yanı düşünce ve ürünlerinin tüm bilgileri kavraması, müesseseleri yakından tanımak istemesi, bu arada

Masonlukla çok yakın ve düzenli entelektüel ilişkilerde bulunmuş olmasıdır.

Hegelin 18. Yüzyıl sonu ihtilalci ve 19. asır başı İmparatorluk dönemlerindeki Masonluk üzerinde araştırmalar yaptığı, ilgilendiği bilinir. Kurumumuza gösterdiği bu yakınlığın nedenlerini ise, Hikmet ve Tarih hakkındaki görüşlerinde, ve düşüncesinin kavrayıcılığında aramalı.

## HEGEL/DİALEKTİK VE MASONİK DÜŞÜNCE

Hegel için «gerçek» dinamik bir süreç içerisinde algılanıp yitip kalan, oluştukça yeni ve değişik bir anlam kazanan bir kavram'dır. Bu oluşum dialektik adını alan yöntemle açıklanır. Her şeyden önce fikrî bir harekettir dialektik. Derece derece gerçeğe yaklaşmayı öngörür. Bu yaklaşma karşıt iki savın ötesine geçerek sağlanır. Hegelin idealist, «bütünsel» ve belki de toplumcu düşünceleri ile, Evrenin Ulu Mimarı gibi temel masonik bir kavram arasındaki bağ nedir?

Masonlukta «yapmak» fiili önemlidir. Yani bir şey kurmak, yaratmak, kısacası inşa etmek. Oysa bu olguya kutsal gözle bakan biz Masonlardan çok şey beklenmemeli. Çünkü inşa et-

mek özellikle «harici» dünya ile ilgili olup, eylem adamına özgü bir şey'dir. Mason bu olguyu «ancak deneyen» kişidir. Bu bakımdan Masonik düşünce bir yandan Evrenin Ulu Mimarına ulaşma eğilimi, diğer yandan günlük yaşam arasında odaklaşır. Mason 2 kutup arasındadır ve onun için kurtuluş inisiyatik yaşamda, veya böyle bir yaşama doğru gitmededir.

Yukarda anlattıklarımızla, bizce masonik düşüncenin özü ile, Hegelin dialektik yaklaşımı arasında benzerlik var olduğunu sanıyoruz. Benzerliği Evrenin Ulu Mimarı kavramının kendisinde, ve aynı zamanda Mason kişinin günlük yaşantısında, ve bu iki olgunun münasebetlerinde görüyoruz.

Evrenin Ulu Mimarı sonsuza doğru bir eğilim demektir. Sonsuza bir gidişi anlatır. Bize göre bir «yaklaşım»dır EVUM. Sonsuzdaki saltığı (absolu/tamlık), mükemmeli, aramak ve tekrar tekrar aramak demektir. Düşünen Masonla, kısacası bilinc'le, yaşanan an arasında bir mesafe oluşuyor.

## MESAFE MASONİK DÜŞÜNCE-NİN DİALEKTİĞİNİ AÇIKLAR.

Mükemmeli aradığı için mükemmeli bulamayan, bir bakıma in-

sanlığın ideal mabedine hemen, anında ulaşmayı reddeden, yadsıyan bir tutumun simgesi oluyor mesafe. «Anı» yaşayan kişinin günlük hayatın zorlayıcılığını kabul etme mecburiyetine karşın ideale göre yaratılan sübjektif tutumdan söz ediyoruz. Bir nevi boşluk anlıyoruz mesafe deyince. Bir arayışın, ve de bir güçsüzlüğün ifadesi olarak boşluk. Masonu bir yandan öbür yana, günlük yaşamdan ideale ve idealden günlük yaşama getirip götürən dinamik bir duygu olarak boşluk.

Mason iki kutup arasındadır: Evrenin Ulu Mimarına doğru gitme eğilimi, VE GÜNLÜK YAŞAM. Kararsız bir pingpong topu idealden günlük yaşama döner, gelir gider. Güçlü bir ideal yüzünden günlük yaşama —istemeyerek te olsa— kısmen ilgisiz kalan— ancak üstün olayların etkisi ile «ŞİMDİ» ye dönen mason, «her güne özgü» derdin o gün için yeterli olduğunu bilse bile, bunu kabullecek kadar erdemli değildir. «Şimdi» ile «Sonra» arasında bocalayan masonu içinde olduğu koşullar dolayısıyla «Şimdiki an» ancak «ATİ» bakımından ilgilendirmektedir. Masonik davranışın özü böyle bir tutumu gerektirmekte, adeta bir çifte kişilik yaşanmaktadır. Şu halde; Mason kişinin varoluş konumu-

na (1) özgü 2 yönlü, yaşanan gerçeği hem kabul eden hem yadsıyan, birbirinin içinde bi-ten, biri varken öteki olmayan, adeta 2 yüzlü bir olguya tanık oluyoruz. 2 yüzlü veya 2 cepheli bir olgu: ŞİMDİ VE SONSUZLUK. Aslında Mason hakikati Ütopyada arar. Ütopya onun için vazgeçilmez fakat mutlaka tas-kih edilmesi gereken bir rüya'dır. Reşat Atabek'in dediği gibi «masonik düşüncede, herhangi felsefî bir çabadan bağımsız olarak, arayan adayın düşüncesi-ne yön ve kurallar vermek ama-cı ile usu dengelemeyi amaçla-yan objektif ve sezgisel bir cep-he vardır. ARAYAN ADAYIN i-çinde birikmiş bulunan kuvvet ve yetkinlikler, sarsılıp kurtulur-lar ve bunun sonucu olarak zen-ginleşen bilinç her türlü öğretiyi almaya hazır duruma gelir.»

Demekki Masonik düşüncede bilimsel olan ve olmayan, geniş kapsamlı, sınırı zor çizilebilen bir yapısallık mevcuttur. Ve bu sebeptendir ki Masonik düşünce ile Hegelci düşünce arasındaki benzerlik sadece şeklidir. Ne var ki bu şekli benzerlik bile Hegeli bizlere çok yakınlaştırmaktadır. Hegel şöyle der :

«Gerçek ne Varlık'tır, ne de Yokluk - fakat o öyle bir olgu'dur ki, Varlığın Yokluğa ve Yok-

(1) = situation existentielle

luğun Varlığı, geçmiş olmasıdır. Bu iki kavramın özü, işte, birbirlerinin içinde kaybolmalarındadır — yani OLUŞTADIR. (= DEVENİR). Oluş sonsuza dek süren, olayları birbirine bağlayan dinamik bir kavramdır. Bu kavramı yukarda öngördüğümüz «mesafe»ye yakın buluyoruz. Söyle ki :

İnsan usu hiç bir zaman rahat durmaz, duramaz. Gerçeği arayan kişi sürekli olarak bir boşluğun eşiğinde durur. Bilincin özü, yani bilinci bilinç yapan şey doldurulamayan, ama doldurulmak istenen boşluktur. ŞİMDİ VE SONSUZLUK kavramlarını birleştiren, tıpkı Hegel'deki OLUŞ gibi, karşıt kavramları TEK yapan, boşluk. Tekrisin kökeninde herhalde, merak, şaşkınlık ve boşluk yatıyordur.

Yineleyelim, Masonik düşünce ile Hegel düşüncesi arasında kurmaya çalıştığımız bağ, sadece şekli'dir.

ZAMAN, TARİH VE HİKMET (= Bilgelik)

Hegel için zaman pratik bir anlayışla Tarihe indirgenmiştir. Ve «gerçeği» Hegel Tarihte bulur bir bakıma. Aynı şekilde Masonlukta «tekris», yani bizler için GERÇEK, tarihi bir vakıa gibi anlaşılır. Ve bir bakıma masonlar için zaman, tarih içindeki kardeşlik zinciridir.

Hegel için «gerçek» Tarihin her bölümünde kurulur, biter ve yenilenir, yani devamlı bir SON içerir. (1). «Ben» diyor Hegel, «bu anda, savaş meydanındaki gürleyen topların sesini iştirirken, Tarih'te son buluyor. Çünkü edindiğim mutlak bilgi sayesinde bu ana varmış olmam için, neyin gerektiğini öğrenmiş ve anlamış bulunuyorum.». Hegel için gerçek Bilge kişi, mutlak bilgiye sahip olandır. Oluşu her yönüyle, sanat, ve bilim olarak, her yönüyle anlayarak Tarihin ötesine geçebilmiş insandır Bilge.

Hegel için Bilge, demekki, o denli ideal bir yaratıktır ki, artık hareket edememektedir. Onun için eylem artık bitmiştir. Oysa Masonlukta Hikmet günlük yaşamla ilgili, sabır, cesaret ve denge erdemlerini kapsayan ve Zaman içinde Tekrise doğru yükselen bir tutum ve davranış içerir.

Hegelin bilge kişiye verdiği mutlak bilgi payesi, Bilge masona teşmil edilemez.

Ve Hegelin sunduğu Tarihin sonu manzarasına karşın devamlı bir görüntü arzeden masonik düşünce için Tarih sürekli bir çizgi'dir.

---

(1) Tarihin sonu kavramı, OLUŞ kavramı ile tamamlanınca sürekli son açıklık kazanmaktadır, çünkü son/devamlılık ve ikisinin sentezi yeni bir son, demektir.



..... (hegel)  
\_\_\_\_\_ (masonik zaman)

## TEKRAR HEGEL VE MASONLUK

Her gerçek Masonda kendi tinselliğinin gösterdiği yönde dünyayı «değiştirme», onu daha iyiye ve ileriye götürme istemi olduğuna inanıyoruz. Hegel bunu görmezlikten etmedi. Onun masonik Ütopyaya büyük bir hayranlıkla baktığını düşünüyoruz. Dolayısıyla tekrar kendimize şu soruyu sormak durumundayız:

Hegel Mason'muydu?

J. d'Hondt'un çok ilginç kitabı (Gizli Hegel / Hegel secret) bize bunu inandırıyor. Ancak kesin hiç bir kanıt yok bu konuda. d'Hondt'un kitabında, tıpkı bir polis romanındaki gibi, değişik ve gizli bir Hegel izlenmekte. Burjuva ve sıkıcı Üniversite profesörü, yeni ve beklenmedik bir ışığın altında görüntülenmekte. Hegel doğal olarak zamanının etkili insanları ile yakın ilişkiler içinde idi. Ne var ki d'Hondt'un bize tanıttığı ve Hegelin, gördüğü, yazdığı, birlikte yaşadığı kişilerin büyük çoğunluğu genellikle masondur ve yakın dostudur.

Hegelin Fransız ihtilalcilerile,

### K A Y N A K L A R

Introduction à la Lecture de Hegel / Alexandre Kojève.

HEGEL / François Chatelet

Hegel Secret / Jacques d'Hondt.

ilericilerle kurduğu bağları bu kitaptan öğreniyoruz. Profesör ve düşünür olarak hakkında yaratılan oldukça tutucu imajı sürekli korumak istemiştir Hegel. Ancak ne olursa olsun, kendisinin istediği başlıca şey bir filozof olarak tanınmak, ve tabii Plato, Spinoza ve Kant'ın yanında layık olduğu evrensel yerini korumaktı.

∴

Biz Masonlar Hegel ve Hegelciliğe göre neyiz? Herhalde kavramın bir parçası, gerçeğin bir atomu. Masonik gerçek neydi Hegel için? Georg Wilhelm Friedrich Hegel'in bu konuda neyi düşündüğünü hiç bir zaman bulamıyabiliriz ama, onun OLUŞ ve DİALEKTİK yaklaşımının Masonik düşünceyi aydınlattığını söyleyebiliriz. Kuşkusuz 2 düşünce karıştırılmamalı, özenli bir paralellikten öte gidilmemelidir. Çünkü sorun belki de şunu sormaktır **kendimize** :

İnisiyasyon, yani Masonik düşünce, Tarihsel OLUŞ'un hangi noktasındadır? Zaman ve Evre olarak, diğer düşünce akımlarına göre, ilerdeki konumu ne olacaktır? Ve Felsefe ile olan ilişkileri nereye varacaktır? Yanıt belki de Bilginin ve Bilimin felsefî bakımdan taşıdıkları değer de aranmalıdır.

## Masonlukta Neler Var Neler Yok

Raşid TEMEL

Hepimizin bildiği gibi Masonluk eskidir, insanlara ve milletlere önemli yardımlar yapmıştır. Yine bilmekteyizki sembolizm yoluyla Allahla insan ve insanla insan arasındaki ilişkileri öğretir. Masonluk insanı karakter sahibi yapar, iyiliği yayar, ahengi öğretir. Bu sayede vasat bir insanın çok arzu edipte nadiren erişebildiği kemale, muhakeme ve mantığın yardımı ile ulaşmasına vasita olur.

Masonluk Allah sevgisi ile kalpleri ısıtır, büyük insani prensip kardeşliği ilham eder, üyelerinden söz ve hareketleriyle bu prensipe uymalarını ister. Böylece birbirlerini aydınlatarak, ihtiraslarını kontrol ederek, sefahatten öğrenerek, sefih bir kimseye kötü bir hastalıkla malul olduğu için acıyarak, Masonluk insanların dimağını aydınlatır ve sosyal düzeni düzene sokar. Masonluk Evrenin Ulu Mimarının bütün insanlığa ilham ettiği evrensel, sonsuz ve değişmez bir din gibidir. Bu temel üzerine kurulmayan hiçbir şey uzun ömürlü olamaz. Bu inancın hizmetkârları, onu anlayan, ona bağlı olan bütün Masonlardır. Bu inançla hareket edenler, iyi hareketleriyle, aşağı ve uygun-suz ihtirasları bırakmalarıyla, çıkarıcılığı insanlık mihrabında kurban etmeleriyle insanın muktedir olabileceği iyi ahlaka varabilmek için ortak gayelere ulaşabilirler.

Şeref ve vazife zamanın fırtınalı denizinde yolalan gemimize yol gösteren bir sahil feneridir. Başarı sağlayacağı, mükâfat getireceği, al-

kış toplayacağı için, veya en iyi siyaset budur diye aüşünmek ve hareketlerimizi bunlara uydurmakta yanlışır. Ama bu doğrudur, öyleyse doğru olduğu için yapılması lazımdır zihniyeti hakim olmalıdır. Buna rağmen hata, musamahasızlık ,taassup ve sefhahete karşı devamlı harp halinde olmak, ancak hata edenlere acımak, müsamahasızlığa karşı bile müsamahalı olmak, cahillere öğretmek, kötü sefih insanları da tekrar kazanmak için çaba sarfetmek Masonların vazifeleri içindedir.

Ancak Masonluğun ana prensiplerinden olan müsamaha, hiçbir suretle tenkit yapılmayacaktır anlamına alınmamalıdır. Daha çocukluğundan tenkite alıştırıcı bir terbiye almış kimselerde alınganlık kalır. Hata ve kusurlarımızın düzeltilmesi için tenkite, tenkiti hoş karşılayıp tahammül edebilmek için de sevgiye ihtiyacımız vardır.

İnsansever, felsefi, ilerici olan Masonluk, inanının esası olarak Allahın varlığını ve ruhun sonsuz olduğunu kabul eder. Gayeside ahlaki, politik, felsefi ve dini hakikatlerin ve bütün faziletlerin tatbikini sağlamaktır. Bunun vasıtasıda tarih boyunca Hürriyet Eşitlik ve Kardeşlik olmuştur. Kanun, nizam, disiplin ve meşru otoritelere tabi olmak suretiyle Masonluk anarşiyi değil hükümeti ve onun anayasasını desteklemiştir.

Böyle olmasına rağmen Masonluk ne bir politik parti nede bir dindir. Onu dini bir inanç telakki edenler Masonluğun ruhunu değiştirmiş olurlar. Masonluk bütün dinlerin temeli olan ve eski devirlere ait inançları en saf şekilde muhafaza ederek öğretir. Elinde mevcut olan herşeyin esası hakikatlere dayanmaktadır. Evrenin Ulu Mimarı tarafından ilk nesillere ilham edilen hakikatlerin bir kısmının bozulduğu ve değiştirildiği de bilinmektedir.

Masonluk evrensel ahlak esasına dayanır. Dünyanın her tarafında yaşayanlara ve her türlü inanç sahiplerine uygundur. Doğrudan doğruya insanların barış ve mutluluklarını ilgilendiren hakikatlerden başka doktrinler öğretmez. Onu politika, cizvitlik, münkirlik gibi yönlerle sevkedenler Masonluğun gaye, safiyet ve gerçek yönünü anlamayanlardır. Bu gibi faydasız zorlama yolunu tutanlar ve Masonluğu hakiki mahiyetinden ve saf ruhundan yabancı maksatlara çekenlerde vardır.

Bir insanın Mason olabilmesi için aranan nitelikler, Allaha ve ruhun ölümsüzlüğüne inanmak, iyi ahlaklı ve faziletli olmaktan ibarettir.

Masonluk insanın haysiyetini tanır ve onun layık olduğu hürriyetine saygı gösterir. Cehalet, itibarsızlık, cürüm ve kanunlara itaatsizlik gibi hususlar dışında, insanlar arasında fark gözetmek, birini diğ-  
erinden üstün tutmak gibi şeyleri katiyen kabul etmez.

Bir Masonu başkalarından ayıran en büyük nitelik onun insanlara olan sevgisidir. O insan neslini büyük bir aile olarak tanır, bu aileyi Evrenin Ulu Mimarının ördüğü olaylar şebekesi içindeki görünmez bağlarla birbirine bağlı kabul eder. Öyleyse Masonun ilk görevi insanlara yardım olacaktır.

Masonluk üyelerine birbirlerini sevmeyi, hayatın her safhasında birbirlerine yardımcı ve destek olmayı, neşe ve zevklerinde olduğu gibi acı ve kederlerini de paylaşmayı, itibarlarını korumayı, itikat ve inanış bakımından birbirlerinin fikirlerine saygılı olmayı ve hatalarına müsamahalı olmayı öğretir.

Dinsel inanç ve kurallar bize kardeşliği öğretti, ama politik eşitliğe karşı çıktılar, çünkü iktidar sahiplerine her zaman boyun eğdiler. Eşitliğin ilk elçisi Masonluk olmuştur. Manastırlarda eşitlik ve kardeşlik vardı, ama özgürlük yoktu. Masonluk bunu da ekledi ve insanlar için üçlü miras olan Hürriyet Eşitlik ve Kardeşliğe sahip çıktı.

Hürriyet insanın kendi üzerine olan egemenliğidir. Bu kişisel egemenlik haklarından birer parça verilerek kamu hakları oluşturulur. Kamu hakkı oluşurken, kişilerin kendi egemenliklerinden verdikleri pay herkes için aynı olmalıdır. Kişinin bu katılma payı eşitliktir. Kamu hakları herkesi korur, kişilere ışık tutar. Kişinin herkes tarafından korunması ise kardeşliktir.

İnsanı en fazla ilgilendiren şey kendi hakları, çıkarları ve görevleri ile ilgili gerçeklerdir. Masonlukta üyelerine bunları öğretmeye çalışır. Aklın gelişmesiyle insan salt kendi haklarını iyi tanımakla kalmayıp, onlara daha çok değer verir, kendi değer ve onurunu daha iyi kavrar. Bu, değer ve onur, insanı özgürlüğünü savunmaya yöneltir. Ama, özgürlük cahil ve zalim olanlar için bir beladır.

Mal mülk ve akıl aracılığıyla bir insanın başka bir insana hükmetmesi bir doğa kanunudur. Bir açıdan bu kölelik anlamına da gelebilir. Toplumsal yapı içinde kişiler birbirlerine manen bağlıdırlar. Tıpkı uzayda dolaşan gezegenler gibi. Akıl ve yüksek insan zekâsının egemen olduğu özgür ülkeler yaşarlar. Sağduyu ve yüksek insan zekâsının köle olduğu toplumların yaşamı çok kısadır.

Bilgi karşılıklı sevgi ve zekâ ile insanların düzeyini yükselterek en iyi öğretilen olanaklar sağlayarak Masonluğun elini uzatmak istediği en yüce amaçtır. Ancak Masonik çalışmalarımızda gerçek amacımızı unutmamalıyız. Bu da sadece bilgimizi arttırmakla değil, akıl düzeyimizi yükseltmeye çalışmakla olur.

Kibir, gurur, büyüklük taslama insanın zayıflıklarıdır. Zenginlik ve mevki çok kere bu zayıflıklara etken olur yol açarlar. Kendini akıllı sanarak büyüklük taslamanın doğru olmadığı Masonlukta özellikle öğretilir. Boş nazariyeler kurarak gururlanmak ,bilgisizlikten de kö-tüdür. Çok bilgili ve güçlü olmasak bile insan olalım. Bilgisizlikten, hatalardan ve kusurlardan kurtulma olanağı bulunmayan bir insanın alçak gönüllülüğü, bu zayıflıkların bir kefaretidir. Yani alçak gönüllülük ile zayıflıklar birbirlerini dengelerler.

Bir insan inançları ile değil yaptığı işlerle ölçülür. Çok konuşmak da çok düşünmek gibi uygulamayı körletir. Fikirler ancak uygulamayla değer kazanır. Savaşta en yürekli olanlar trampetçiler değildir. Savaş borazanlar değil kılıçlar kazanır. Bazı insanlar ihanet için beslenmişlerdir, Vatanperverlik onların ticaret aracıdır, sermayeleri de dilleridir.

Hürriyet ile istibdat arasındaki fark cennetle cehennem arasındaki fark kadar geniştir. İstibdat altında insanlar, kırbaç altında esirler gibi korku içinde sahte, hain ve hilekâr olurlar. Demokrasilerde de servet hırsından şöhret ve mevki sahibi olmak için aynı yolda olanlar çoktur.

Bütün bunlar bize adaletin kendimize ve başkalarına aynı şekilde uygulanması gerektiğini ve görevlerimizin yalnız geçen zamanı, bil-hassa iyi geçen zamanı remzeden cetvelle çizilen çizgilerle tarif edilemeyeceğini öğretir. Esas olan pergelle çizilen ve evrenin sembolü olan dairenin bu çizgilerle dolmasıdır.

Bizler bu sonsuz dairenin içinde, okyanusta bir damla gibi bir nokta ile temsil edilmekteyiz. Birbirimize bağlanmamız da, kitledeki atomları birbirine bağlayan sihirli cazibe kanununa benzeyen sevgi ile kaimdir.

Yani başkalarının maddi ve manevi açılarına kayıtsız kalamayız. Bütün insanları sulh, sükûn ve mutluluğa ulaştırmak için halkın maneviyatı ve akıl seviyesiyle direkt ve acil alakamız olmalıdır. İnsanlar arasındaki ahenk ancak bu şekilde meydana gelir.

Masonluk santimantel olayıp pratiktir. Bizden nefsimize hakim olmamızı ister. Güzel sözler söylediğimiz halde fena işler yapmamızı kınar. İlerleme ve yenilikte faydalı olmayı, yüksek mevki ve makamları işgal etmekten daha şerefli sayar. İnsanların yüksek kararlarını ilgilendiren hususlarda sıradan halkın sözcüsüdür.

Hakiki Mason memleketinin şerefini kendi şerefiyle bir tutar. Yurdunun güzelliğini ve itibarını arttırmaya çalışır. İyilik, şefkat ve insanlık gibi yüksek duyguların yalnız kanunlar ve nizamlarla değil, aynı zamanda toplum tarafından da desteklenmesine çalışır. Zulme baskıya karşı savaşımlar memleketlerinin şerefi için çalışıyorlar demektir.

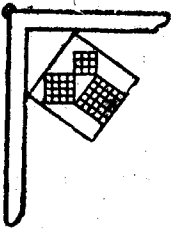
Memleketler her zaman savaş içinde olmazlar. Memleketi için savaşta ölmek şerefi de her vakit herkese her zaman gelmez. Ama barış halinde zulümle sefaletle, cehaletle, taassupla savaşmak için her Masonun imkânları vardır. Bu yönde başarılı büyük işlere iştirak edip şerefine ortak olmakta her zaman mümkündür. Hayatın yaşanılan yıllar ve günlerle değil, bu müddet zarfında memleketimiz, milletimiz ve insanlık için yaptığımız güzel ve hayırlı işlerle ölçülmesi gerekir. Yalnız yer içer uyursak, yalnız servet ve mevki kazanmak için çırpınmış isek, hayatımızın hiçbir kıymeti olmamış demektir.

Şu halde Masonlukta kendimizi nelere vermemiz geldiğini unutmamalıyız. Zayıfı kuvvetliye, mazlumun zalime karşı korumak, haksızlık, kanunsuzluk, sefalet, cehalet ve taassupla savaşmak, memleketimizin şeref, menfaat ve bütünlüğünü korumaya daima hazır olmak.

Evrenin Ulu Mimarı bu şerefli görevde bizlere yardımcı olsun.

Müracaatlar :

Albert Pike	Morals and Dogma
Nisan 1962	Masonic Enlightener
Mart 1962	New Age



## Masonluk ve Yarınları

Nezih RONA

Ünlü Amerikan devlet adamı ABRAHAM LINCOLN, Kuzey-Güney İç - Savaşının bir aşamasında: «BUGÜN KAÇMAKLA, YARININ SORUMLULUĞUNDAN KURTULAMAZSINIZ» demiş. Bu veciz konuşması, Masonlukta gerek kişisel ve gerekse toplumsal açıdan davranışlarımıza yön verebilmemiz için bir ışık tutmaktadır.

Masonluğun bünyesi, yapısı ve özellikleri bütün üyelerini ayrı ayrı birer «Yarının Mimarı» olarak kabul eder. Bizlerde bunun bilinci içinde sorumluluklarımızı, kişisel ve evrensel olarak iki yönde yoğunlaştırırız. Kişisel olarak sorumluluğumuz, her geçen gün biraz daha iyi insan olmaktır. Evrensel olarak ise,

Masonluğun ahlâkî yönlerini, dış aleme yansıtmak ve bezendirmektir. Üstlendiğimiz bu ödev gerçekte kolay değildir. Kayıtsız ve şartsız başarılı olmak yükümlülüğünü taşımaktayız. Zira insanlığın yarını, bu başaramıza bağlıdır.

Masonluk asla bir bölge veya zümre malı değildir. Bilakis üyeleri çok çeşitli cins, din, ırk ve renkten bireyler olmalarına rağmen, insanlar arasında daha iyi bir nizam kurulabileceği hususunda hemfikirdirler. Ayrıca kişisel olsun, evrensel olsun, Masonluk ideallerinin «Doğru» yaşatılmasının, yarının en büyük güvencesi olduğunda mutabıktırlar.

Masonluk hiç bir dinî inançla

rekabet halinde değildir. Ayrıca ne Hristiyanlığın, Müseviliğin, İslamiyetin nede başka bir dinin çığırkanlığını yapmamaktadır. Üyelerine herhangi bir mağrifet veya ahirette yeni bir umut vadetmemektedir. Masonluğun ana hedefi üyelerine yalnızca iyi ahlâk kaidelerini aşılama ve seciyeli yaşamayı öğretmektir. Mason, ister Müslüman, Musevi, Hristiyan olsun veya bunlardan başka bir dine mensup olsun, ona Hakikat, Dürüstlük, Haysiyet, Adalet, Kardeş Sevgisi ve Vazife Aşkı hakkında bir çok şeyler verebiliriz. Bir yerde bizler, insanlar arasında kardeşliğin ve barışın gelişmesi için varız. Bunda başarılı olmak için de, aramızda yarattığımız Sevgi ve Şefkat dolu Kardeşlik ortamında, çeşitli ırk, din ve itikat'dan farklı siyasi eğilimli fakat yüksek karakterde iyi niyet sahibi kimseler, eşsiz bir düzen ve ahenk içinde daha iyi bir alemde daha mükemmel bir insan olmaya çalışırlar.

(Masonluğun iki temel «Akide» si vardır : Tanrının birliği ve Ruhun ölümsüzlüğü. Kâinatın Ulu Mimarı olarak tanımladığımız Tanrıyı, canlı cansız varlıkların yaratıcısı olarak kabul ederiz. Ölümden sonra ruhun yaşayacağına inanırız. Çeşitli derecelerimizin öğretilerinde, be-

şerî sorumluluk, takdiri-ilahî ve gelecekte temeli sevgi ve hakaniyete dayanan bir alemin mutlaka oluşacağı hususunu sürekli ima ve ifade ederiz.

Öğretilerimizin konusu, herhangi belirli bir dini, ırkı veya inancı yansıtmaz; aksine Tektanrılı çeşitli dinlere mensup her türlü ırktan, renkten değişik inançta kimseleri müşterek davamızın etrafında toplar. Bizler insanî ilişkilerin gelişmesi için uğraş veriyoruz. Başarılı olmak için de insan vicdanını, önyargı, cehalet, batıl inanç ve dogmatizmden kurtarıp hürriyete kavuşması için çabalyoruz. Her türlü istibdad, dinî taassup, siyasi ve fikri zulumden uzak, insan haysiyetine yaraşır bir hür alemin gelişmesi için mücadele ediyoruz.

Masonluğun en üstün bir vasfı evrensel oluşudur. Bir Üstat Mason ile en üst makama erişmiş bir Kardeşi arasında en ufak bir ayırım gözetilmez. Kardeşliğimize müracaatı kabul edilmiş her kimse, eşitlerinden farksız «Nur» a kavuşur ve derecelerinin en üstüne tırmanabilir. İşte, Masonluğun bugün olduğu gibi yarın da varolacağına temel «Sırrı» buradadır.

Masonluk, Dünyamızın muhtaç olduğu barış ve huzurun temininde büyük ölçüde değerli kat-



kılarda bulunabilir. Aramıza, daha iyi olabilmek için katılmış iyi kimselere çok şeyler verilmektedir. Kadim devirlerden beri yüzyıllar boyunca geliştirilmiş mükemmel eğitim yöntemlerimizle, üyelerimize Fazilet ve Vazife Aşkı damla damla zerke edilir. Loca ve atelyelerimiz ah-lâk ve fazilet geliştirmede, karakter belirginleştirilmesinde ve haysiyetli yaşam eğitiminde birer Üniversitedir.

Mesleğe intisap ettikten bir müddet sonra Mason, daha iyi düşünebilmeli, daha iyi konuşabilmeli ve daha iyi davranabilmelidir. Mesleğini ciddiye alan her Mason, er veya geç bunda başarılı olur.

Masonluğun hiç kuşkusuz kendi üyelerinden başka insanlığa da verebileceği bir çok şeyler vardır. Büyük Mason düşünürü ALBERT PIKE'in dediği gibi :

«Eğer bütün insanlar Mason olsalardı ve Masonluğun tatlı ve ilimli öğretilerine bütün kalpleri ile itaat etselerdi, Dünya bir Cennehtir; ne yazık ki işkence ve müsamahasızlık onu bugün bir Cehenneme çevirmiştir.».

Bunun sırrını, Masonluğun üç «Umde» sine bağlıyor PIKE Üstadımız :

- Tanrının sonsuz rahmet, hikmet ve adaletine İNANMAK,
- İyinin fenayı mutlaka alt edeceğine ve uyumsuzlukların birgün Mükemmel Ahenge kavuşacağına ÜMİT,
- Kâfir ve günahkârın hata ve çılgınlıklarına Tanrı ölçüsünde ŞEFKAT.

Evet, ALBERT PIKE'in geçen yüzyıldaki ilhamları, günümüzde maalesef tahakkuk edemedi. Ne yazık ki, Dünyamızın bir çok yörelerinde Anarşi, Terörizm, Fanatizm, Açlık, Kandökümü ve Zulüm hala devam etmekte ve günlük gazetelerimizin başlıklarını işgal etmekte. Bir kıyaslama yapmak için iki yüzyıl gerimize baktığımızda, her şeye rağmen bir ilerleme kaydedildiğini görürüz.

Amerikan ve Fransız Devrimlerini yapanların çoğunluğunu hürmasonlar teşkil ediyordu. Bunların kaleme aldıkları Hürriyet, Eşitlik ve Adalet kavramları, Evrensel İnsan Hakları Beyannamesinin iskeletini oluşturmaktadır. Bugün aynı Masonik geleneği devam ettirme imtiyazına sahibiz. Masonluğun Evrensel İdeallerini devam ettirmek sureti ile, tüm insanların Kardeş Sevgisi ve Barış içinde Refaha kavuşacakları bir Mabeti İnşa edebiliriz.

(ELİMİZE GEÇEN İLGİNÇ BİR  
BELGEYİ KARDEŞLERİMİZE SUNUYORUZ.)

## David Bryan Sentelle'nin Aday Gösterilmesi Hakkında

Derleyen : Türkçe'ye Çeviren:  
Ferdî ÖZMEN — Taylan LÜNEL

Hakim Sentelle'nin (Columbia Bölgesi, Birleşik Devletleri Bölge Hakimliği) adaylığı 1 Nisan 1987 tarihinde yapılan oturumda görüşülmüş ve o zaman kendisi aday gösterildiği görev ile ilgili olarak geçmişi ve nitelikleri hakkında sorguya çekilmişti. İlaveten kendisine, Masonluk ile ilgili olarak da genel bir soru sorulmuştu. Ben Hakim Sentelle tarafından verilen cevaplardan tatmin oldum ve tevcih edilen bütün sorulara dürüst ve samimi bir tarzda cevap verdiğini hissettim.

Ancak Komisyonda bulunan bazı kişilerin onun Masonluğu hakkında endişeleri vardı, ve üyelik politikası ile ilgili olarak ek bilgiye ihtiyaç duyuluyordu. Bu arada, 1985'te Federal Bölge Mahkemesindeki görev için Hakim Santelle'nin atanmasının tasdik edilmesi oturumu esnasında, onun Masonluğunun hiç bir zaman müzakere konusu olmadığını ve hatta soru tevcih edilmediğini belirtmek isterim.

Bu arada Senatör SIMON, ABA'ya (Ahlak ve Mesleki Sorumluluk Daimi Komisyonu) bir mektup göndererek, bir hakimin Masonluğunun uygun olup olmadığı üzerinde görüşlerini istediği hakkında Ko-

misyonu bilgi verdi. 12 Haziran'da ABA Başkanı David R. Almond, Senatör Simon'a şu cevabı verdi :

«... Bizim Komisyonumuz Hakim Sentelle'nin nitelikleri üzerinde daha fazla yorum yapmak yetki ve durumunda olmadığı gibi isteğinde de bulunmamaktadır.»

Sayın Başkan, Bay Almond'un Hakim Sentelle'nin Masonluğu ile ilgili mektubunda ABA'nın hislerini tamamen yansıttığına inanıyorum.

Sayın Başkan, ben üyelik gerekleri ile ilgili olarak Masonluğun Süprem Konseyi, Hakim Büyük Komandörü Sayın C. Fred Kleinknecht ile temas ettim. Bana Mason üyeliğinin ırk, renk ve din ile kısıtlanmadığı hakkında bilgi verildi. Aynı zamanda Masonluğun Süprem Konseyi Kurallarını tekrar gözden geçirdim ve ırk, renk veya dine dayanarak üyeliği kısıtlama olmadığını gördüm.

Masonlar içindeki zenciler ile ilgili olarak New Jersey'den Sayın Tom Dockerty'den bilgi aldım. Sayın Dockerty 28 no.lu Moriah Dağı Locasında 33 dereceli bir Masondur. Kendi locasında olduğu kadar New Jersey Büyük Locasında'da her mevkide görev almıştır. Şimdi, Amerika Birleşik Devletleri, Masonik Hizmet Birliğinin hastane ziyaretleri milli direktörüdür.

Sayın Dockerty'nin bana verdiği bilgiye göre Massachusetts Eyaletinde, Massachusetts Büyük Locası, Bölge Büyük Üstadı Yardımcısı olan iki zenci bulunmaktadır. Bunlardan :

Birincisi, Summerville Bölgesi, Bölge Büyük Üstadı Yardımcısı olan Manuel R. Parker'dir. Sayın Parker, Massachusetts Bedford'daki Frank W. Thompson Locasındadır. Bu Locada üyelik çoğunluğu beyazlardır.

İkincisi; Greenfield bölgesi, Bölge Büyük Üstadı Yardımcısı olan Donald B. Scott'dur. Sayın Scott, Massachusetts, Montague şehrindeki Mechanics Locasındadır. Bu Locada da üyelik çoğunluğu beyazlardır.

Sayın Dockerty aynı zamanda New Jersey'deki kendi Büyük Locasında bir zenci olan Joseph Adams'ın Büyük Hatip (Chaplain = Vaiz) olarak görev yaptığını işaret etmektedir. Sayın Başkan, bu bilgilerle göre Masonların ırk, renk veya din ayırımı yapmadığı aşikardır.

Sayın Başkan, böyle bir konuyu, aksi varit olduğuna dair itiraz-edi-

lemez bilgi mevcut olmasına rağmen aday göstermeyi geciktirmek için kullanmanın, aday gösterme işleminde bir yeri olmaması gerekir. Sayın Başkan, adli Komisyonunda bulunan beş üyenin, Senatör Grassley, Spelter, Simpson ve ben; ve aynı zamanda saygı duyulan ve yetkili çoğunluk lideri Senatör Byrd'ın Mason olduklarına işaret etmek isterim. Aynı zamanda Senatonun en az 13 diğer üyesi de Masondur. Bütün bu kişilerin böyle mükemmel bir teşekkülün parçası olmaktan gurur duyduklarına eminim. İlave ten Temsilciler Meclisinde, Meclis Başkanı JIM WRIGHT, DON EDWARDS, CLAUDE PEPPER, DAN GLICKMAN, WILLIAM FORD ve TRENT LOTT gibi birkaçının adını zikrettiğim, 58 üye de Masondur.

Sayın Başkan, 1985'de olduğu gibi şimdi de Hakim Sentelle'nin aday gösterilmesini komisyonun tetkiki esnasında, bir hakim veya avukat olarak onun hukuki davranışlarının doğruluğu veya tarafsızlığı hakkında herhangi bir soru hiçbir zaman tevcih edilmemiştir. Gerçekten onun geçmişinin ve niteliklerinin tekrar incelenmesi, en yüksek mesleki standartlara haiz bir kimse olduğunu göstermektedir. Adli Komisyon iki kere aday gösterilmesi hususunda lehinde bir rapor vermiş ve ABA iki kere onu «hakıyla ehliyetli» olarak değerlendirmiştir. Bu aday gösterilmenin daha fazla geciktirilmesini gerektiren hiç bir mantıkî sebep yoktur.....

...Yapılan oylamada netice : evetler 87 hayırlar 0 olarak ilan edilmiştir.

Böylece aday gösterilme işlemi tasdik edilmiştir.

**Senatör Simpson :** Sayın Başkan, eğer iki veya üç dakika alabilirsem, başarıyla tamamladığımız bu aday gösterilme ile ilgili olarak bir husus üzerinde fikrimi söylemek istiyorum.

...(Adli Komisyon) David Sentelle'nin Columbia Bölgesi için Amerika Birleşik Devletleri bölge hakimi olabilmesi için niteliklerini tekrar tetkik ediyordu. Bu (evraklar) Şubatta teslim edilmişti. 29 Nisan oturumu esnasında, Hakim Sentelle'nin (adaylığına), bir Masonik Locanın üyesi olduğu için itiraz edilmişti ki bu benim Senato'daki sürem içinde gördüğüm en olağanüstü bir şeydi.

Bir hayli tartışma oldu ve - eğer inanırsanız - komisyon en iyi hareket tarzının aynı şekilde Mason olan Hakim Lew dahil diğer hakimlerin yanısıra Hakim Sentelle'nin adaylığının da tetkik edilmesi olduğunu kararlaştırdı. Böylece Hakim Sentelle'nin Masonik Locada

üyeliliği üzerine ayrıca soruşturma yapılabilmesi için aday gösterilme hususu ertelendi.

Ben bir tartışma yaratmak istemiyorum, fakat adaylığın tetkikindeki bu tamamen haksız erteleme, Senatonun bir üyesi olarak benim şahit olduğum, hakikaten en anlamsız bir şeydi.

Ben 1959'dan beri Masonum. Konuştuğum (şu) anda her iki taraftaki kişilerin her birisi de Masondur — bizim çoğunluk Senatörü ve Kuzey Karolina Senatörü.

Mr. THURMOND. Ben de.

**Mr. SIMPSON.** Ve Senatör STROM THURMOND. Ben değerli ve kıdemli meslektaşımızı burada görmemişim. Senatör THURMOND bu topluluktaki kıdemli Masonlardan biridir.

Safların her iki tarafında da bu toplulukta bazıları en dikkate değer kişilerin oluşturduğu olağanüstü bir topluluk olan bizden 18 kişi bulunmaktadır.

SAM NUN, JIM MC CLURE, CHARLES GRASSLEY, BOB DOLE, BENNETT JOHNSTON, JOHN STENNIS, JIM EXON, JESSE HELMS, QUENTIN BURDICK, JOHN GLENN, MARK HATHFIELD, FRITZ HOLLINGS, LLOYD BENTSEN, ROBERT STAFFORD, çoğunluk liderimiz ve benzeniz; onlarla birlikte yaklaşık 60 Amerika Birleşik Devletleri Temsilciler Meclisi üyesi, onlarla birlikte Başkanlarımızın bir listesi: George Washington, James Buchanan, James Garfield, Warren Harding, Andrew Jackson, Andrew Johnson, William McKinley, James Monroe, James Polk, Teddy Roosevelt, Franklin Delano Roosevelt, William Howard Taft, Harry Truman ve Gerald Ford. Bunlar kesin olarak, Federal Adli Kurulda olabilmek için gerekli sınav düzeyine erişemeyeceğini düşüneceğiniz şüphe uyandırıcı mizaçta kişiler değildi.

Olay, benim için, hakikaten müthiş bir şeydi, ve bu konuyu burada bırakıyorum. Şahsiyetlerden bahsetmeyeceğim. Bu konuyla ilgili şahıslar çok sevimli ve kendilerini konuya atamış kişilerdir.

Masonlukta tevcih edilebilen en yüksek derece olan 33. dereceye sahip olmak benim için bir şereftir. Aynı zamanda Senatör BYRD'ın de bu payeye sahip olduğuna ve Masonlukta Skoç Riti olarak bilinen (felsefi derecelerin) başarı ile zirvesine geldiğine inanıyorum.

Başkanlar olduğu gibi (halen) onsekiz Senatör de Masondur. Bazıları

Başkan Kennedy, bazıları Başkan Johnson, bazıları Başkan Ford ve bazıları Başkan Carter tarafından tayin edilen Federal Adli Kurulun halen kırkbir üyesi Masondur.

Bu fazlasıyla anlamsız olay üzerine uzun uzadıya devam edebilirdim. Fakat, Sayın Başkan, devam etmeyeceğim. Kesin olarak söyleyebilirim ki, Masonluk bu ülkede anakayadır. Bu harikulâde şehirdeki bir çok binanın inşaatı üstad Masonların köşetaşı yerleştirme törenleri ile başlatılmıştır.

Masonluktaki millî kurallar çok basittir : ırk, din ve milliyet kökenine bakmaksızın, tanrıya inanç ve kişinin 21 yaşında veya daha yaşlı olması. Hepsisi bu kadar.

Şimdi düşünüyorum (Masonluğun) ne olduğunu, nasıl bir sır tuttuğumu ve bunun gibi şeyleri kişilere söylemek hakikaten gerekli değil; (size de) biliyorsunuz, insanlık ve kardeşlik sevgisi ve işte Masonlukla ilgili bütün herşey.

İşimize devam edelim, ve ediyoruz. Bu Başkanlığa ait atamaları sonuca bağlarken, ki (Sayın) Başkan bunun için çaba gösteriyor, (oylamada) oybirliği görmek benim için ilginçtir. Fakat ileride Hür Masonluk üyeliğinin işlerin gecikmesine neden olmasına izin vermeme liyiz. Bu inciten, can sıkıcı ve çok yakışsız bir uygulama olur.

Bu güzel ülkenin hiçbir yerinde ve bilhassa bu toplulukta Masonluğun adli seçim işlemlerinde tekrar lekelenmesine müsaade edilmesin. Ben çoğunluk liderine, Senatör THURMOND ve Senatör HELMS'e çok teşekkür ederim.

**Mr. BYRD** (Çoğunluk lideri) : Sayın Başkan, Muhterem Senatöre teşekkür ederim. Düşünceme göre, bu anda ne söylenmesi gerekiyorsa söylediler.

Bir kişiye Mason olduğundan dolayı yapılan itirazları ilk duyduğum zaman Senatonun konu üzerinde oylama yapmasına kesin olarak karar vermiştim. Senatonun fikrini açığa vurması (gerektiğine) inanıyorum ve ben bir Mason olmaktan gurur duyuyorum. Ben yaklaşık olarak 1958 veya 1959 dan beri Masonum, ve saygıdeğer Cumhuriyet Parti Denetçisinin belirttiği gibi 33. derecede bir Masonum ve Senatonun Bay Sentelle'nin lehinde oy birliği ile olumlu oy kullandığını görmek beni gururlandırdı.

Kayıtların bu (oylama ile) son defa temizlendiğini zannediyorum, ve

ümit ediyorum ki, Masonlara karşı bu haksız önyargı kendi çirkin başını tekrar kaldırmayacaktır.

**Mr. HELMS.** Sayın Başkan, Senatör müsaade ederler mi?

**Mr. BYRD :** Söz hakkımı devrediyorum.

**Mr. HELMS.** Sayın Başkan, ben bilhassa oylamanın oybirliği ile (neticelenmesinden) memnun kaldım, ve özellikle çoğunluk liderinin, David Sentelle hakkında bu oylamayı elde etmek için uzun süreden beri kararlı olmasına müteşekkirim.

Hakim Sentelle benim uzun bir zamandan beri arkadaşımdır. Kuzey Carolina'lıdır. Bildiğim kadarı ile nitelikleri hiç bir kimse tarafından soruşturulmamıştır.

Senatör SIMPSON kendisinin de donakaldığını işaret ettiği gibi Dave Sentelle'nin Masonluğun müzakere konusu olmasını bırakın, bir söz konusu olması bile beni çok şaşırtmıştı, Senatör BYRD'in açıkça söylediği gibi bu (oylama) ilerde (Masonluk) hakkındaki herhangi bir şüpheyi ortadan kaldırmalıdır.

Fakat çoğunluk liderinin, bu (olayı) ele alma usulünü şahsen takdir ettiği mi, ve bugünkü oylamadan memnun kaldığımı bildirmek isterim.

**Mr. BYRD.** Sayın Başkan, muhterem Senatöre teşekkür ederim.

**BAŞKAN (Mr. ROCKEFELER).** Güney Karolina Senatörü.

**Mr. THURMOND.** Sayın Başkan, tutanağa geçmesi için bu konu üzerinde ben zaten bir konuşma yapmıştım. Şimdi onu tekrar etmeyeceğim. Fakat sadece şunu söylemek istiyorum : Adli Komisyonunda bu sorunun tevcih edilmesi beni aşırı derecede şaşırttı. Tahmin ederim ki Adli Komisyonun üyelerinin yarısı Masonik Teşkilatın üyeleridir. Ben 1925'den beri üyeyim ve kudretli lider yardımcısı Senatör SIMPSON tarafından burada bahsedildiği gibi, (Masonluk) sadece tanrıya inanan kişiler ve hemcinslerini seven insanlar demektir. Kısaca bu onun aşağı yukarı neyi temsil ettiği dir.

33. derece bir Mason olan çoğunluk lideri ve (yine) 33. derece bir Mason olan BOB DOLE'e saygılarımı sunarım. Ben de hasbel kader öyleyim.

Masonların dünyada bir çok iyilikler yaptığını düşünüyorum. Bir «Shriner» olmadan önce Mason olmalısınız ve «Shriner»ler en de-

ğeri amaçları küçük sakat çocuklara bakmak ve yanıkları tedavi etmek (gayesiyle) bütün ülke sahininda hastaneler çalıştırmaktadır.

Bu hükümeti kuran atalarımızın bir çoğunun Mason olduğunu kesin olarak belirtmek isterim. Başşehir için ilk köşetaşını yerleştiren George Washington bir Masondu. 1803'de köşetaşını yerleştirdi, ve bunu Masonik önlüğüyle yaptı.

Böylece birisini hakim olmaktan alıkoymaya çabalamak için Masonluk hakkında tevcih edilen soru, nihayet şimdi, halledilmiş oldu, bu o konunun sonu olacaktır ve onun üzerinde daha fazla herhangi bir şey işitmeyeceğiz.





## Sorun Yaşlılık Mıdır ?

Ahmet AKKAN

Tek başına gelmediği için yaşlılıktan korkun diyor Eflatun...

Tabiatdaki bütün canlıların değiştirilmez kaderi: Ölümdür. Kimi canlı yüzlerce sene, kimi canlı birkaç saat yaşar.

Din adamları, öldükten sonra kaşucağamız öbür dünyayı ne kadar överlerse övsünler, insan oğlu elinde olan az güzeli, elinde olmayan çok güzelden yeğ tutar, bütün acı tatlı yönleriyle yine dünyada kalmağa çabalar. Aslında, insan her ne kadar doğduğu günden beri ölüme yaklaşıyorsa da, daha çok orta yaşlılık döneminde ölüm korkusu duymağa başlar. Orta yaşlılıkta insanın canı, gençlikten daha kıymetlidir.

Çocuk, ölümün anlamını gereğince algılayamaz. İnsan gençken, zamanı, geride kaç yıl bıraktığını, düşünerek değerlendirir. Kaç yıl KALDIĞINI düşünmeğe başladığı andan itibaren de orta yaşa girmiş olur. Organizmanın artık eskimeye başladığını anımsatan sağlık sorunları, çocukların bağımsızlıklarını kazanmaya başlamalarının yarattığı boşluk, bazı yaşlılarının erken ölümü gibi durumlar göz önünde bulundurulduğunda, böylesi bir değişikliği kabul edebilmenin neden kolay olmadığı anlaşılabilir.

Yaşlı insan, bir yandan, gidenin yerine konacak kimse olmamasının yarattığı yalnızlığın, toplumsal statüyü yitirmiş olmanın

getirdiği rol yoksunluğunun acısını çeker ve akranları ile daha eski günlerin nostaljisini yaşar, diğer yandan da kendisini ölümsüzleştirmenin yollarını araştırır. Miras düzenlemeleri, hatıralarını yazma, gençlere daha çok destek olma çabaları ve hayır yapma girişimlerinin temellerinde geride bir iz bırakma isteği bulunur.

Özellikle, katı ve baskıcı bir ortamda yetişmiş olan insanlar için zaman, tüketilmesi ve bitirilmesi gereken bir nesne gibi kullanılır. Örneğin böyle bir insan, arabasıyla bir yere gitmek için yola çıktığında, önemli olan şey, biran evvel gidilecek yere ulaşmaktır. Gün, akşamı etmek için; okul, bitirmek, cinsel ilişki orgazma ulaşmak içindir. Böyle bir insan dami seferberlik durumundadır, kendisine sürekli görev üretir ve bir türlü gevşeyemez. Bu gibi içinde buldukları anı yaşayamayan ve yaşama etkin bir şekilde katılmayan insanlarda, ölüm korkusu oldukça yaygındır.

Dünyada iki türlü insan vardır: Yaşayanlar ve yaşayanları seyredip eleştirenler... Sahip oldukları şeylerle ya da diğer insanlarla birlikte yaşayacaklarına, seyredenlerin, evlerinde yıllarca kullanılmayan, vitrinde saklanmış fincanlar veya yemek takımları vardır. Bunlar berabe-

rineki diğer insanlarla yaşarken yalnızca izlerler, katılmaz ve katmazlar, ve yaşlandıklarından ve ölümden çok korkarlar. Yaşamak, kendisi olabilmeyi, ve yaşama etkin bir şekilde katılabilmeyi tanımlar. Bu kişi kendi sorumluluğunu üstlenmiş özgür kişidir. Özgür insan daha az korkar ve daha çok sevebilir. Seyretmek, statik olduğu için, ölümü; dinamik olan, katılmak ise, yaşamı simgeler.

İnsanın, yaşlanmağa doğru ruhsal gerginliği artar. Dolayısıyla mutluluk olanağını güçleştiren bazı nedenlerin mevcudiyeti, olasılığını azalttığımızda, ömrümüzü daha mutlu tamamlamak şansımız da artar.

Orta yaşlılık sorunları : organik, ruhsal ve psikoseksüel sorunlardır. Frajilitenin artması, rejenerasyonun azalması neticesi türlü zararlılardan organizma daha fazla etkilenir, toksik birikmeler artar, organizma zayıflar.

Ruhsal sorunlar organiklerden daha önemlidir. André Maurois (Yaşamak sanatı) isimli kitabında, «yaşlılığın nerede başladığını çok defa kişi kendi tayin eder» diyor, yaşamak bir sanattır. Bilmek gerek. «İhtiyarlık denilen şey, beyaz saçlardan, buruşuk yüzdenden ziyade, artık geç kalındığı, oyunun oynanmış olduğu, perdenin kapanmak üze-

re olduğu, bundan sonra sahenin, başka nesle ait olması gerektiği duygusunu hissetmektir» diyor... En geç ihtiyarlıyan insanlar, yaşamak için bazı amaçlarını yitirmeden, koruyabilenlerdir.

Yaşlılarda, yetersizlik duygusu, tenkit edilme korkusu ile başlar. Zamanla sinirlilik, inatçılık artar, yalnızlığa özenti, alınganlık, küskünlük başlar.

Canlının yaşamında, cinsellik büyük rol oynar. Bu güçlü bir duygudur. Erkek örümcek çok kerre dişisi tarafından öldürüleceğini bile bile ona yaklaşılmaktan geri durmaz. Bu gaye için diğerinin önüne bir sinek atar ve cinsel dürtüyü tatmin eder. Dünyada erkek örümceğin durumuna düşen az insan mı vardır?..

Cinsel yorgunluk ve yetersizlik, bedeni yorgunluk, sürmenaj, aşk yoksunluğu, tatminsizlik gibi basit sebeplerle bağlı olabileceği gibi, nevrasteni veya hormonal temele dayanan yetersizlik şeklinde olabilir. Cinselliğin temelini hormonlar tayin eder. İnsanlarda, androjen ve östrojen hormonlar dengeli bir şekilde salgılanmaktadır. Bu denge ile cinsel yaşamımız devam etmektedir.

Hormonal düzen maalesef ömür boyu devam etmiyor. Hormonların yapılması dengesiz ol-

arak azalıyor, cinsel güç de aynı oranda etkileniyor. Kadında daha sınırlı olan ve adet kesilmesi ile kendini göstermeye başlayan bu devreye menopoz, erkekte andropoz diyoruz. Bu çağ ve tezahüratını hoşgörü ile karşıladığımızda ve kabul ettiğimizde, mutluluğumuz gölgelenmez ve bu hormonal zayıf psikolojik nedenlerle fasit devreye girmez ve cinsel hayatımızı da uzatmış oluruz.

Bu devrenin fizik ve ruhsal belirtileri şunlardır: İzah edilemeyen tansiyon yüksekliği, ateş basması, çarpıntı, göğüste sıkıntı hissi, şişmanlamaya temayül, hazım güçlüğü, baş ağrısı, baş dönmesi çabuk yorulma, ruhsal belirtiler : unutkanlık, iç sıkıntısı, kıskançlık, şahsiyet değişiklikleri (aktif kişinin içine kapanması. İnzivaya çekilme arzusu, veya sakin kişinin, neşeli, cömert, çapkın, hovarda tip haline dönmesi...)

Bütün bunlara rağmen, Hügo, Corneille, Ibsen, André Gide 70 yaşlarında tam bir zekai yaratma devresine girmişlerdi. Pasteur, Michel Angello 80 yaşında şaheserler yaratmışlardı. Toscanini 75 yaşında orkestra idare ediyordu. Herbert von Karajan halen 81 yaşındadır ve orkestrası başında...

Öleceğini bilmek düşüncesi, ümit kırıcı bir düşüncedir. Ancak ölüm zamanının bilinmemesi

düşüncesi, şahsı oyalanmaya tabi kılar. Bu oyalanma genç insanlarda daha güçlüdür. Yaşlılık yılları kapıyı çalınca, bu oyalanma gücü de bir hayli azalır ve yaşlı insan ölüm korkusu baskısı altına girer.

Einstein tek boyutlu çizgiler, iki boyutlu yüzeyler ve üç boyutlu hacimleri ele almış ve evrenin yapısını dördüncü boyut zaman ile meydana koymuştur. Evren statik değil, dinamiktir. Zaman boyutu süreli olduğu için, evren içinde hareket eden her varlık kendi hızı ölçüsünde zamanı kısaltır. Başka bir şekilde ifade etme kistersek, saniyede 300.000 Km hızla giden bir füzenin pilotu evren içinde iki yıl seyahat etse, kendisi iki yıl yaşlanmış olarak dönecektir. Halbuki hareketinden evvel doğmuş olan çocuğu iki buklüm torun sahibi bir ihtiyar haline gelmiş olacaktır. Günümüz büyük fizik ve matematikçisi. Stephene Hawking'e göre iki türlü zaman vardır: REEL ZAMAN, SANAL ZAMAN.

Reel zaman, sene, ay, gün, saat ile belirtilen zaman, sanal zaman ise hislerimiz aracılığı ile katıldığımız zaman akışıdır. Bu akış evrende aralıksız olgular üretir ve ürettiklerini geride bırakarak geçer, gider... Biz bu akışın «şimdi» denen ortasında yer almaktayız. Sanal dediğimiz zaman aslında daha temeldir.

Gerçek zaman dediğimiz şey ise, dünya ile güneş arasındaki ritmik değişikliklere dayanarak uydurduğumuz bir kavram, bir düşünürdür.

Bergson ve daha sonra Reichenbach, insan şuur ve hayal gücünün diğer boyutlardan daha yüksek bir boyut meydana getirdiğini ve beş boyutlu bir birliğin ortaya çıktığını söylediler.

İnsanoğlu, kendi boyutunun vüsat ve hareketini keşfettikçe, evrenin gerçek yapısını anlayabilmeye doğru yaklaşabilecek ve onunla uyumda bulunabilme yollarını tesbit edecektir.

Yaşlının, beden gücü yetmiyorsa, bilgi, tecrübe, düşünce ve hayal gücü beşinci boyutundan istifade edilemez mi???

Tecrübe dediğimiz nedir?.. Tecrübeli kişi, evvelce yapmış olduğu hataların şuuruna varmış ve onların tekrarlanmaması çabasında olan kişiden başka biri değildir, kanısındayım..

Yaşlandıkça, hafızanızın gücünü kaybettiği kanısı yanlıştır. İşletmezse ya da yaradılıştan ağır işliyorsa, güçsüzdür, elbet... İşleyen akıl gücünü yitirmez. Bir hekim arkadaşım, emdarteritis obliterans «Bürger» hastalığı denilen bacak atardamar tıkanması hastalığına yakalanmıştı. Bacağının kesilmesi ihtimali vardı. Bir sene müddetle yaz,

kiş demeden yürüdü, gayet tabii hastalığın esas nedeni olan sigara alışkanlığına da son verdi. Bu gün kollateral dediğimiz yan damarlanma yolu ile bacak beslenmekte ve evvelce alınmayan nabazan, şimdi mükemmel alınmaktadır. Enfarktus kardiak geçirmiş olanların da, bu yan damarlanma olmasa yaşamalarına imkân var mıdır?.. Beynimizi de devamlı çalışmaya zorlarsak, zaten gayet cüzi bir kısmı (% 15) fonksiyon gören bu organımızın, daha doğuştan mevcut, potansiyel halinde ve çalışmayan damarları açılabilen ve beslenmeye yardım etmektedir.

İşleyen akıl, gücünü yitirmez, demiştik. Ünlerini kollarındaki güce borçlu olanlar, hayıflanabilirler, kafa gücü, son soluğa kadar sürer...

İnsan çok yaşayınca, görmek istemediği şeyleri de görür, derler. İyi amma, görmek istediği bir çok şeyi de, görmez mi?.. Gücsüzlük, yaşlılığın işi değil, sağlıksızlığın işidir.

Bunaklık denilen aptallık, her yaşlıda değil, az akıllı yaşlıda olur. Bunak genç yok mudur?.. Çalışkan yaşlı, yaşlılığının geldiğini duymaz bile...

Bedensel zevk, doğanın insanlara verdiği en büyük beladır. Akıl, zevk isteğini, uzaklaştırmaya yetmiyorsa, bunu yapabilen yaşlılığa saygı duymalıyız...

İnsanın içini gıcıklayan, öyle zevkler vardır ki, yaşlılar bunu duymazlar. Doğru... Amma yaşlılar bu zevklerin yokluğunu da duymazlar... İhtiyacını duymadığın şeyin, üzüntüsünü de duymazsın...

Bir tiyatroyu ön sıralardan seyredenler daha çok zevk alırlar deriz, arka sıradan da seyredenler vardır, zevk almazlar mı?.. Acaba ön sıradakilerin aldıkları zevk, ön sırada olmanın verdiği basit bir zevk midir. Ayrıca arka sıradakiler bu halini seyrederek de belki zevk almaktadırlar... Kim bilebilir?..

Bir aktörün hoş gitmesi için, oyunun bitmesi gerekmez, oynadığı perdede beğenilmesi yeter.

Solon, her gün bildiklerime bir çok şeyler katarak, yaşıyorum diyor. Yaşlılık, ölüme yakınmış... Hangi genç, akşama kadar yaşayacağını kesinlikle söyleyebilir?..

Demek oluyor ki, yaşlılığa doğru insanlar, kararlı ve tutarlı bir düşünce sistemi ile, nefesine olan güvenini yitirmeden, kritik dönemi atlattıkları takdirde, ömürlerini daha huzurlu ve mutlu tamamlayabilirler.

Tarırlar, yeniden çocukluğa dönmemi bağışlasalardı, bütün gücümle direnirdim, diyor Çiçeron...

Yarışı başarı ile bitiren at, pistin öbür ucuna gitmek istemez...



## Orhan Tanrıkulu

**Suha UMUR**

29 Mart 1989 günü Orhan Tanrıkulu Kardeşimizin vefatını öğrendik. Böyle bir habere, hiç kimsenin, ilk anda inanabilmiş olduğunu zannetmiyorum. Gözlerinde neşeli bir hayat sevinci parlıdayan bu genç adamın, Maşrık'ların «ebedisi»'ne bile gitmesini, gönlümüz kabul etmedi. Kainatın Ulu Mimarının hikmetini aklamakta —bu defa da— güçlük çektik.

15 Mayıs 1939 tarihinde Çorum'da doğmuş olan Orhan Tanrıkulu K., 21 Ekim 1981 yılında Ankara'da üçgöl Locasında tekris edilmiş, İstanbul'a yerleştikten sonra 10 Ekim 1983 tarihinde İdeal Locasına katılmış, Locasının çok sevilen Kardeşlerinden biri idi.

Müziyen, müzikolog, Orkestra şefi, 1981 - 1983 tarihleri arasında İstanbul Operası Müdürlüğü yapmış...; daha neler neler yapacağını büyük ümitlerle beklediğimiz bu Kardeşimizin, beklenmedik bir zamanda, umulmadık bir kaza neticesinde aramızdan ayrılması, kenî di kendimize izah edemediğimiz bir kader hadisesidir.

Kısa sürmüş Masonik hayatında gerçekleştirdiği hizmetleri başka bir Kardeşimizin vermesine imkân yoktu. Bir çok Localarda sunduğu konferanslarla, Masonlukta müziğin rolünü izah etmeğe çalışmıştır. Mozart Biraderimizin sözlü Masonik eserlerinin Türkçesini İstanbul Operası solistleri ve korosuna, kendi idare ettiği Opera orkestrası eşliğinde icra ettirerek meydana getirmiş olduğu bir «plak»'ı Masonluğumuza hediye etmiştir. Böyle çetin bir iş bir kere daha yapılabilir mi, zannetmiyorum.

Bu eşsiz hizmetinden dolayı, hatırasına minnetimiz sonsuzdur.

Henüz Mimar Sinan Locası üyesi değildi fakat, Dergimize yazdığı makaleleri ile üyelerimiz arasında saydığımız bu Kardeşimizi sevgi ile anacağız.

Bütün Kardeşlerimizin yakından tanıyıp takdir ettiği eşi, sevgili Hemşiremiz değerli Soprano Remziye Alper'e baş sağlığı dileriz.

Orhan Tanrıkkulu K.imizin Mimar Sinan Dergisi'nde çıkmış olan yazıları :

— W.A. Mozart'ın Masonik Müzikleri Türkçe sözlerle plak yapıldı, 1985, Sayı 56.

— Masonik Müzik Nedir?, 1985, Sayı 57.

— Masonluk ve Müzik, 1985, Sayı 58.

— Joseph Haydn'ın «Paris» senfonileri, 1986, Sayı 59.

— Kadın'ın Mason Toplumundaki Yeri, 1987, Sayı 63.

— İki ayrı Loca Toplantısı, 1988, Sayı 67.

— Eski Mısır'da Tanrılar, Semboller Ritüel'ler, 1989 Sayı 71.

## Localarda Verilen Konferanslar

### İSTANBUL

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İdeal	Necmi Karakullukçu	Harici Teklifi ve Tahkikat Üzerinde	3.4.1989
	Vitali H. Sadacca	Konfüçyüz Felsefesi ve M.:luk	1.5.1989
Kültür	İskender Taner	(ALEGORİ) Kavramı Üzerine Genel ve M.:lik Açısından İncelenmesi	31.3.1989
	Targan Özgür	Mimarlık Sanatı ve Alegori	31.3.1989
	Aytaç Yörükaslan	Tiyatro Sanatı, Mimarlık Sanat ve Alegori	31.3.1989
	Atilla Tuncay	Şiir Sanatı ve Alegori	31.3.1989
	Cumhur Ferman	Bilgi Çağı ve M.:lik Düşünce	28.4.1989
Ülkü	Nusret Semi	Saadet Yolu	16.3.1989
	Orhan Ünsaç	Adalet ve Eğitim	30.3.1989
	S.N. Basa	Hoşgörü	13.4.1989
Kardeşlik	Ali Dinçol	Kutsal Topraklardaki «Halklar - Diller Kentleri»	6.4.1989
Sevgi	Esat Güven	SEMPOZYUM :	30.1.1989
	Celil Layıktez Zira Umur	Türkiye'deki M.:luğun İnkişafını Geçiktiren Sebepler	
Hürriyet	Salim Rıza Kırkpınar	Namık Kemal K.: ve M.:luğu	7.3.1989



LÖCA	KÖNÜŐMACI	KÖNÜ	TARİH
	Salim Rıza Kırkpınar Reşat Başar Burhan İőčan İlhan Erdoğan	PANEL : Gençlik Sorunları	4.4.1989
	Can Başar	M.: 'luk Üzerine Genel Görüş	18.4.1989
	Cem Kum	Spektülatif M.: 'luğun İlk 100 Yılı	2.5.1989
	Bülent Çetiner	Avustralya'da Victoria B.: L.: 'sının 100. Kuruluş Yıldönümü Münasebetiyle Yapılan Ziyaretle İlgili Anılar	30.5.1989
Atlas	Mario Levi	Samuel Beckett : Et En Attendant Godot	5.4.1989
	Albar Menase	Mutluluk Üzerine Söyleşi	3.5.1989
Müsavat	Ziya Umur Celil Layıktez	Masonluğun İnkışafına Mani Sebeplere Dair Düşünceler	7.4.1989
	Sahir Erman	3. Derece Sembolizması	21.4.1989
Hakikat	Yeni Demircioğlu	Vazife ve Vazife Bilinci	6.4.1989
	Yani Skarlatos	Kanun ve Kanunlara Riayet	20.4.1989
	Yani Karamiti	Batıl İtikatlar	4.5.1989
	Stati Leana	Tefekkür Hücresi	18.5.1989
Ahenk	Argun Berker	Masonlukta Açılmanın Sınırı Ne Olmalı	12.4.1989
Fazilet	Neşet Yazgan	Ön. BÜ.: Üs.: Hayrullah ÖRS	11.4.1989
Erenler	Coşkun Kırca	Laiklik	10.3.1989
	Taner Beygo	İnsan Hakları	24.3.1989
	Yusuf Gökdamar	Masonluk Düşüncesinde Deizmin ve Teizmin Yeri	21.4.1989
Delta	Cahit Akün	Haricide Aradıklarımız	13.3.1989
	Tuncel Gülsoy	2000'e Doğru Masonluk	27.3.1989
Sadık Dostlar	Abdurrahman Erginsoy	Matematik ve Masonluk	4.5.1989
Ülke	Nejat Atahan	İnsan Hakları	21.3.1989
	Ahmet Akkan	Sorun Yaşlılıktır	4.4.1989
	Salim Rıza Kırkpınar	Namık Kemal ve Masonluk	18.4.1989

ANKARA		KONU	TARİH
	Adnan Sütmen	Sembolizma	2.5.1989
Şefkat	Ali Mutver	Kendini Bilmek	15.5.1989
Hümanitas	Yüksel Umuter	Mesleğin Ruhsal Amacı ve M.: 'un Yemini	28.3.1989
	Maurice Alfandari	En Eski İnişiye'yim	11.4.1989
	Mehmet Fuat Akev	E.K.S.R. ve Hakikat Yolu	25.4.1989
	Yasef Yoaf	Kaos	23.5.1989
Hulus	Kostantin Doikos	Ruhun Ölümsüzlüğü	12.4.1989
	Pluton Kiriazi	Masonik Payeler	10.5.1989
	Yorgi Petridis	Hamtaş	24.5.1989
Freedom	Nurhan Artel	Filipin Tarihinin Dramatik Akışı İçinde M.: 'luk ve Jose RIZAL K.:	30.3.1989
	Halim Arıksoy Tayfun Arıksoy	Victorta Büyük Locasının 100. Yıldönümü	16.3.1989
	Nurhan Artel	Filipinlerde Masonluk ve Fose Diaz K.in Hayatı	30.3.1989
	Haluk Bilek	Türkiye'de Masonluğun Kısa Tarihçesi	
	Pier Wilhelmren Jens Nickelsen	Norveç'te Masonluğun Kısa Tarihçesi	27.4.1989
	Erol Egeran	Fransa'da Masonluk ve «Les Neuf Soeurs» L.: 'sı	11.5.1989
	Olcaj Musaoğulları	Fransa'da Masonluk ve «Les Neuf Soeurs» Locası	11.5.1989
	Tanju Alpanti	Rudyard Kipling K.in Hayatı	25.5.1989
Devrim	Ferhat Akat	Mason Olmayanlara Neler Söyleyebilirim?	19.4.1989
	Erol User	Mutlu Olmak	3.5.1989
	Neşat Sirman	Sembolik M.: 'luk, İskoç M.: 'luğu, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti Hakkında Bilgiler	17.5.1989
Pınar	Cengiz Coşkun	Dış Älemde M.: 'luk	4.4.1989
	M. Egesoy	Ma.: 'luk bir Ahlak Sistemidir	2.5.1989

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Fatih Orbay Sabih Karahanoğlu Oktay Barlas Umur Ünsal Umut İnan	Toplumsal Etkinlik ve Sayısal	16.5.1989
Sevenler	İhsan Candemir	Bioritm ve Masonluk	31.3.1989
	Ayhan Çorbacioğlu	Özgürlük Üzerine	12.5.1989
Hisar	Cumhur Ferman	Bilgi Çağında M.: 'nik Düşünce	11.4.1989
	İsmet Okyay	Geçmişimiz için Bir Gelenek : Tarihi Çevre Koruma Gereği (Slaytlı)	25.4.1989
	Moiz Berker	Ma.: 'luk Nedir? Ne Değildir?	9.5.1989
	Ahmet Akkan	İman Hakkında	23.5.1989
Üçgen	Natik Ölçen	M.: 'luk Tarihi	10.3.1989
	Atilla Büyüktuncay	Mizah ve Şiir	24.3.1989
	Rüştü Bozkuş Nezih Atalay Oğuz Özsayın Ergun Ayar	Anderson' Nizamatı ve Ladmarklar	7.4.1989
	Suat Güven	Tekris	24.5.1989
Üçşik	Ömer Erül	Hür ve Kabul Edilmiş Masonluk Hakkında	13.3.1989
	Selçuk Alper	Namık KEMAL K.: '	27.3.1989
Özlem	Sahir Erman	3. D.: 'nin Sembolizması	20.3.1989
	Murat Eriç	Eski Mısır'da İtidal - Barış ve Mutluluk Sembolizması	3.4.1989
Özlem	Ediz Hun	İnsan ve Çevre	15.5.1989
Başak	Orhan Arıoğul	Dönemeçli Merdiven	25.5.1989
İrem	Suha Aksoy	65 Olayları	14.4.1989
	Suha Aksoy	65 Olayları II	28.4.1989
Evren	Ali Sait Sevgener Selçuk Yılmaz Somer Öneş	Nüfus Patlamasında Tıbbi Eğitimin Yeri	4.5.1989
Piramit	Aktan Okan	Masonik Öğretinin Temel İlkeleri	17.3.1989

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Haluk Sezgin	Kutsal Őehir Kudüs	12.5.1989
	Hasan Yelmen	Mısır izlenimleri	28.5.1989
Nilüfer	Göner Çakmakçı	Mimar Sinan	14.3.1989
	Mesut Felek	Kardeşlik Zinciri	11.4.1989
	Ertuğrul Alkan	Mason Olabilmek	11.4.1989
	Selçuk Erez	Masonluğun Kuruluş	25.4.1989
Burç	Nusret Semi R. Vagas N. Candaner K. Büyükalkan E. Denizler A. Okar M. Őenocak	Üç Basamak	13.3.1989
	H. Gündüz	Türkiye'de Ma.: 'luk ve Tarihçesi	10.4.1989
Sembol	Reşit Ata	Türkiye Dışındaki M.: 'luğun Şekli ve Fikri Yönleri	15.5.1989
Güven	Ferit Ojalvo	Masonluk ve İktisat	16.3.1989
	Atilla Büyüktuncay	Yunus Emre'nin Dünyasında Bir Gezi	11.5.1989
Meőale	Arslan Ataman Sedat Toydemir Selçuk Erez Erhan Eran Őevki Gökerman	Eğitim Çalışması	15.3.1989
	Ali Tekeli	Egzistansiyalist Felsefesi	29.3.1989
Anadolu	E. Özsezgin	3 Masonik Prensi - Kardeşlik Sevgisi, Yardım, Hakikat	4.4.1989
	Yücel Erler	3 Masonik Prensi imam Ümit Őekfat	18.4.1989
	Fatih Orbay Sabih Karahanoğlu	Toplumsal Etkinlik ve Sayısal	16.5.1989
	Oktay Barlas Umur Ünsal Umut İnan		
Sezgi	Suha Umur	19. Asrın Başında İstanbul'da Bir Mason Locası	28.3.1989
	Ahmet Akkan	Geri Kalmıőlık ve Çağdaşlık Güncelliğini Koruyan Bir Asır Evveline Ait Bir Araştırma	9.5.1989

LOCA ADI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Akıl ve Hikmet	Coşkun Kırca	Laiklik	10.3.1989
	Faruk Tezer	İki İlahi Varoluş	7.4.1989
	Necdet Tolga	HamtaŐın Seçimi	20.4.1989
Boğaziçi	Adnan Sütmen	Görevli Bijuları ve Semboller	5.4.1989
	Moiz Berker	Masonluk Nedir Ne Nedeğildir	19.4.1989
Yeditepe	İlker İnal	Masonik Uslup	16.3.1989
Gönye	Cevat Memdut Altar		
	Bozkurt Kuruç	Masonluk ve Sanat	24.4.1989
	Halil İbrahim Göktürk		
	Ahmet Akkan	ÇağdaŐlık ve Geri KalmıŐlık Güncelliğini Koruyan ve 1 Asır Öncesine Ait Bir Araştırma	22.5.1989
Güzel İstanbul	Coşkun Kırca	Laiklik	10.3.1989
GüniŐiğı	Muzaffer Akın	Eski Mısır Düşüncesinin Öğrettikleri	17.4.1989
	Reşit Ata	Fikri ve Şekli Yönüyle Türkiye Dışında M.: 'luk	29.5.1989
<b>ANKARA</b>			
Uyanış	Tuncay Kesim	İnsan Hakları	31.3.1989
Doğuş	Rüçhan Altuğ	M.: 'luğun Örgütsel Gelişimi	23.5.1989
YükseliŐ	Çetin İmir	Günlük Hayatın Kaygılarından Uzaklaşıp Düşünceye Dalmak	6.4.1989
	Seyhun TunaŐar	Binbirgece Masallarında Gerçek Mabedi ve HerŐeyi Gören Göz	20.4.1989
	Erdem Yormuk	Biyoelektriksitem ve Hücresel Yapı	4.5.1989
İnanış	Erol Yılhan	Dış Âlemden Sorular ve Yanıtları	22.5.1989
Bilgi	Cahit Çelikel	Kendini Bil	5.4.1989
	Suayip Balta	Türkiye'de Ormancılığın Dünü Bugünü ve Geleceğı	19.4.1989
	Celal Songu	Ahilik	17.5.1989
Barış	Bozkurt Güvenç	İnsan Nedir	6.3.1989
	Ercan Tura	Masonluk Tarihinden	20.3.1989

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Toygun Orbay	İnsan ve Zeka	3.4.1989
Yıldız	Sadun Çançar	Yıldız Locası Kuruluş Anlıarı	9.3.1989
	Yavuz Hakman	Masonik Eğitim	23.3.1989
	Cem Özyurt	Çırağın Vazifeleri	27.4.1989
Arayış	Fuat Göksel	Ahlakın Kökeni	21.3.1989
	Eralp Özgen	İnsan Hakları	18.4.1989
Ahiler	İsmail Heral	Son Yıllarda Dünyadaki Ekonomik Fikir ve Uygulamalar	9.3.1989
	Ethem Sena Çınar	Geçmiş ve Gelecek	23.3.1989
	Celik Topçu	Geçmiş Değıştirmeyiz Fakat Gelecek Daima Elimizdedir	13.4.1989
Üçgöl	İnal Uşşaklı	Davranış Sanatı	8.3.1989
	Bozkurt Güvenç	Masonluk ve Sanat	22.3.1989
	Sabih Arkan	Hukuk ve Masonluk	12.4.1989
	İsmet Öztunalı	Çağdaş Toplum ve Masonluk	10.5.1989
Çağ	Erdal İşık	Yaşlılık Dönemi ve Sorunları	26.4.1989
G. Mimarıarı	Yavuz Durak	Bizi Nasıl Tanımlıyorlar, Biz Kimiz	21.3.1989
	Necdet Şener Rafet Yeşiller	Toplumsal Kurumlar ve Masonluk	4.4.1989
	Ateş Çakıroğlı	Lâiklik ve Atatürk	18.4.1989
	İsmail Altıntaş	Günümüz Türkiyesinde Para Yerine Geçen Kıymetli Evrak ile Bunların Dışındaki Ekonomik Araçlar ve Bu Araçların Değerlendirilmesi	16.5.1989
Eşitlik	Lütfi Köselioğlı	Mason Kimdir	11.4.1989
	Can Arpaç	Avusturya Gezisi İzlenimleri ve Törenler	25.4.1989
	Münif Sanan	Psiko Sosyal Görüşle İnsan Davranışları ve Masonluk	9.5.1989
	Sahir Erman	Üstad Derecesi ve Sembolizması	30.5.1989
İlke	Taylan Lünel	Britanya Adalarında Spekülatif Masonluğun Tarihi	10.3.1989

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Adnan Balkanlı	Konferansın Konferansı	31.3.1989
	Yurdakul Güney	Altı ile Üstü ile Anadolu	14.4.1989
	Ali Demircioğlu	III. Derecede Beş'lerin Sembolizması	28.4.1989
	Erçin Kasapoğlu	Mason Olmak ya da Olmamak	26.5.1989
Atanur	Rahmit Tunçalp	Türkiye'deki Hür Masonluk Tarihi Üzerine	17.4.1989
	Taner Ercan	Fransız İhtilalı ve Özgürlük	1.5.1989
Erdem	Coşkun Özoğul	Masonik Düşünce	18.4.1989
Denge	Mehmet Kıcıman Emin Işık Atmaca Alpay İzbirak Tümer Uraz	Tassavvuf	14.3.1989
Doğan Güneş	Temel Tufan Nihat Akyıldız	Kateşik Konuşma	29.3.1989
Tolerans	Altay Birand	Tarih Kesitinde Mesleğimiz	12.4.1989
Kutup Yıldızı	Tuncay Kesim	Düşüncenin Evrimi	18.5.1989
Çukurova	Tamer Okyay	Hakikati Aramak	6.4.1989
	Ömer Fıratoğlu	Kendini Bil	6.4.1989
	Ahmet Yeşilpınar	Samimiyet ve Ahlaka Uymak	27.4.1989
	Gürsun Savut	Dereceler	18.5.1989
Üçnur	Arılan Özeç	Allegori ve Semboller	10.4.1989

## İZMİR

İzmir	Cemal Çolakoğlu	Spekülatif M.: 'luk ve Efsaneler	16.3.1989
	Necati Kavadarlı	İngiltere'de M.: 'luğun Tarihi	13.4.1989
	Yusef Varon	Fransa'da M.: 'luğun Tarihi	11.5.1989
	Avrem Ventura	Tarih Boyunca M.: 'luk ve Din İlişkileri	25.5.1989
Nur	Yurdal Keskiner	Öğrendiğimiz Kadar mı Uygulayabildiğimiz Kadar mı Masonuz	4.4.1989
	Sedat Özbeyler	Güçlü İnsan	18.4.1989

LOCA ADI	KONUŞMACI			
Gönül	Burhan Ceyhan	M.: 'luğun Temeli Olan Ahlak Konusunun Modern Felsefe Görüşleri	6.4.1989	
İrfan	Hayim Kampeas	Nasıl Davranmalıyız	13.3.1989	
	Cemil Çetintürk	Hipokrat Andı ve M.:	10.4.1989	
Eylem	Necati Kavadarlı	Kirpi	6.3.1989	
	Bülent Yıldırım			
	Serdar Tüzel	Erdoğan Sungur	Rasyonal Ahlak Felsefesi	1.5.1989
Manisa	Burhan Ceyhan	M.: Avadanlıkları	17.4.1989	
	Halim Erker	Masonluk, Masona Ne Verir Mason Masonluğa Ne Vermelidir		
	Tahsin Yaşamak	Mutluluk Üzerine Çeşitlemeler	29.3.1989	
Işın	Mustafa Besimzade	Özgürlük Eşitlik ve Kardeşliğin Tarihi Gelişimi	20.3.1989	
	Bülent Saygın			
	Ertuğrul Gündüz	Haluk Cansın	Masonluğun Topluma ve Toplumun Masonluğa Etkisi	3.4.1989
		Bülent Yıldırım	Serdar Tüzel	M.: Avadanlıkları
	Erdoğan Sungur	Ahmet Çetinbudaklar	Zaman ve Mekan	29.5.1989
Başarı	Burhan Ceyhan	M.: 'nik Eğitim	5.6.1989	
Üçsütun	Efe Erginer	Eleştiri Sanatı	16.3.1989	
	Cahit Akyol	Kuruluş	13.4.1989	
	Nahit Keresteci	Zincirimizin Son Halkası	13.4.1989	
Karşıyaka	Atilla Erbuğ	Engizisyon	21.3.1989	
	Erdoğan Çınar	Somutlaşan Hayaller	4.4.1989	
	Haluk Cansın	M.: 'luğun Topluma ve Toplumun M.: 'luğa Etkisi	18.4.1989	



## ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	MAŞ.: EB.: TARİHİ
Bekir Oyal	İstanbul, 1914	23.5.1952	Kültür	9.6.1988
Memduh Paker	Selanık, 1916	17.6.1960	Müsavet	21.2.1989
İskender Çivicioğlu	İstanbul, 1940	27.5.1987	Ahenk	28.2.1989
Bünyat Arsan	1913	4.4.1972	Fazilet	20.2.1989
Sebatino Benzonan	İstanbul, 1904	30.11.1933	Atlas	9.3.1989
Mustafa Halis Yücel	Şile, 1921	9.1.1978	Şefkat	7.3.1989
İsmet İnan	İzmir, 1940	29.2.1968	Gönül	4.3.1989
Bedî K. Savaş	Berlin, 1918	9.4.1968	Doğuş	9.2.1989
Murat Salma	İstanbul, 1925	1.2.1972	Ülke	15.5.1989
Orhan Tanrikulu	Çorum, 1932	21.10.1981	İdeal	29.3.1989
Reşit Uğur	İstanbul, 1910	1.2.5.1961	Fazilet	24.3.1989
Ara Vanlıyan	İstanbul, 1915	27.10.1969	Şefkat	26.3.1989
Erol Süldür	Isparta, 1938	27.11.1974	Çağ	14.3.1989
Hilmi Önal	İzmir, 1328	26.3.1959	D. Güneş	2.4.1989
İsmet Şehap Serim	İstanbul, 1919	18.12.1962	Anadolu	13.4.1989

EBD.: MAŞ.:a intikal eden KK.:mize E.U.M.'dan sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve bütün KK.:mize sabırlar dileriz.

**HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR**

# Mimar Sinan Dergisinin 67-70 Sayıları Fihristi

Günen IPEKÇİ

## KONULAR FİHRİSTİ

### BÜYÜK ÜSTAT MESAJLARI

Yenicioğlu C.	88.67.04
Alsaç O.	88.69.04
»	88.70.04

### ARAŞTIRMA

Ahenk (Bergil C.)	88.69.71
İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Masonluk (Enön E.)	88.70.41

### DENEME

Sanat — Barış — Masonluk (Birkan Ü.)	88.67.66
Kendini bilmek (Temel R.)	88.68.53
Ölüm Bizim İçin Bir Son Değildir (Gürelİ N.)	88.69.49

### İNCELEME

Masonik Açıdan Suç ve Ceza (Tesal R.D.)	88.67.38
---	----------

### MASONİK KONULAR

Katolik Kilisesi ve Masonluk (Umur Z.)	88.67.09
--	----------

Yazılı Olmayan Gelenek ve Göreneklerimiz (Gürel N.)	88.67.40
Neden Güzellik Onu Süslesin? (Göktürk H.İ.)	88.67.48
Yeni Kardeşlerime II (Temel R.)	88.67.59
İki Ayrı Loca Toplantısı (Tanrıkulu O.)	88.67.72
Nura Kavuşmak (Erengül, A.)	88.68.56
30 No.'lu Phoenix Araştırma Locası (Layiktez C.)	88.69.57
Landmarklar Nelerdir (Temel R.)	88.69.61
Hürmasonluğun Geleceği (Rona N.)	88.69.67
Franmasonluk... Her zamankinden daha Güncel (Akev M.F.)	88.70.54
Yeni Tekris Edilen Kardeşlere Sesleniş (Glotton E.) (Çeviren Birkan Ü.)	88.70.63
Tarih Karşısında Evrensel Görevimiz ve Masonik Anlayış (Bahar J.A.)	88.70.68
Tam Kusursuz ve Düzenli Bir Loca (Deniz F.)	88.70.75
Masonlukta Bazı Görev ve Haklar (Temel R.)	88.70.82
Masonik Kültür (Rona N.)	88.70.87

## TARİH

Sadrazam Halil Hamid Paşa (Umur S.)	88.69.18
Templier'lerden Dante'ye (Erman S.)	88.70.07

## MASONLUK TARİHİ

Türk Masonluğu ile İlgili Belgeler Hakkında (Umur S.)	88.67.06
Türkiyede Hürmasonluk (Erengül F.)	88.68.82
Türk Masonluğu ile İlgili Bir Anı (Göksel F.)	88.69.41
Masonik Tarih ve Tarihçiler (Hamill J.M., Çeviren Margulies)	88.70.20
İngiltere Büyük Locası Arşivlerinde Türkiye ile İlgili dökümanlar (Layiktez C.)	88.70.30

## FELSEFİ KONULAR

İslam Dünyasında Suçlanan Masonluk ve Ötesindeki Gerçekler II (Akkerman N.C.)	88.68.07
Kendini bil (Kökdamar Y.)	88.68.38
Logos (Varon M.)	88.68.64
Matematik Kavram ve Sembollerin Masonluktaki Yeri ve Felsefesi (Çalışkan S.)	88.68.73

İslam Dünyasında Suçlanan Masonluk ve Ötesindeki Gerçekler III (Akkerman N.C.)	88.69.06
Hakikat Nuru Nasıl Aydınlanır (Göktürk H.İ.)	88.69.78

## **DEĞİŞİK KONULAR**

Nuh'un Gemisi Efsanesi ve Gerçek Olan (Tökin İ.H.)	88.67.53
İmtiyazlı Masonluk (Rona N.)	88.67.63
Haşhisinler, Dürziler ve Bir Ritüel (Layiktez C.)	88.68.18
Şamanizm ve Masonluk (Rona N.)	88.68.33
Akil ve Sezgi (Akkan A.)	88.68.48
X. Yüzyılda İhvan - üs Sefa Cemiyeti (Kadaster E.E.)	88.69.45
Masonluk ve Müzik (Erengül F.)	88.69.52

## **ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE MASONLUK**

Latin Amerikada Masonluk Tarihi (Akev M.F.)	88 69.22
---	----------

## **ÜNLÜ MASONLAR**

Yorgi Vakalopoulos Kardeşi Anarken (Karakaş L.)	88.67.80
Naki Cevat Akkerman Hoca (Gür'ün S.)	88.68.04
Sadettin Özil Birader (Umur Z.)	88.68.70

## **FİLATELİ**

Stephen Fuller Austin (Güner T.)	88.67.83
Masonluk ve Filateli (Güner T.)	88.68.80

## **FİHRİST**

(İpekçi G.)	88.67.97
-------------	----------

## **OLAYLARIN İÇİNDEN**

(Erman S.)	88.67.85
(Erman S.)	88.70.90

## **LOCALARDAN HABERLER**

Mimar Sinan	88.67.88
Mimar Sinan	88.68.87
Mimar Sinan	88.69.82
Mimar Sinan	88.70.93

## ARAMIZDAN AYRILANLAR

Mimar Sinan	88.67.96
Mimar Sinan	88.68.96
Mimar Sinan	88.69.87
Mimar Sinan	88.70.100

## YAZARLAR FİHRİSTİ

### A

#### AKEV M.F.

Latin Amerika'da Masonluk Tarihi	88.69.22
Franmasonluk... Her Zamankinden Daha Güncel	88.70.54

#### AKKAN A.

Akıl ve Sezgi	88.68.48
---------------	----------

#### AKKERMANN N.C.

İslam Dünyasında Suçlanan Masonluk ve Ötesindeki Gerçekler II	88.68.7
İslam Dünyasında Suçlanan Masonluk ve Ötesindeki Gerçekler III	88.69.6

#### ALSAC O.

P.S. Büyük Üstat Mesajı	88.69.4
P.S. Büyük Üstat Mesajı	88.70.4

### B

#### BAHAR A.J.

Tarih Karşısında Evrensel Görevimiz ve Masonik Anlayış	88.70.68
--	----------

#### BERGİL C.

Ahenk	88.69.71
-------	----------

#### BİRKAN Ü.

Sanat - Barış - Masonluk	88.67.66
Yeni Tekris Edilen Kardeşlere Sesleniş	88.70.63

**C**

**ÇALIŞKAN S.**

Matematik Kavram ve Sembollerin Masonluktaki Yeri  
ve Felsefesi

88.68.73

**D**

**ĐENİZ F.**

Tam, Kusursuz ve Düzenli Bir Loca

88.70.75

**E**

**ENÖN E.**

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Masonluk

88.70.41

**ERENGÜL A.**

Nur'a Kavuşmak

88.68.56

**ERENGÜL F.**

Türkiye'de Hürmasonluk

88.68.82

Masonluk ve Müzik

88.69.52

**ERMAN S.**

Olayların İçinden

88.67.85

Olayların İçinden

88.70.90

Templiler'lerden Danteye

88.70.7

**G**

**GLOTTO E.**

Yeni Tekris Edilmiş Kardeşlere Sesleniş

88.70.63

**GÖKSEL F.**

Türk Masonluğu ile İlgili Bir Anı

88.69.41

**GÖKTÜRK H.İ.**

Neden Güzellik Onu Süslesin?

88.67.48

Hakikat Nuru Nasıl Aydınlanır?

88.69.78

**GÜNER T.**

Stephen Fuller Austin

88.67.83

Masonluk ve Filateli

88.68.80

**GÜRELI N.**

Yazılı Olmayan Gelenek ve Göreneklerimiz

88.67.40

Ölüm Bizim İçin Bir Son Değildir

88.69.49

**GÜR'ÜN S.**

Naki Cevat Akkerman Hoca

88.68.4

**H****HAMILL J.M.**

Masonik Tarih ve Tarihçiler

88.70.20

**I****İPEKÇİ G.**

Fihrist

88.67.97

**K****KADASTER E.E.**

X. Yüzyılda İhvan-üs Sefa Cemiyeti

88.69.45

**KARAKAŞ L.**

Yorgi Vakalopoulos Kardeşi Anarken

88.67.80

**KÖKDAMAR Y.**

Kendini Bil

88.68.38

**L****LAYIKTEZ C.**

Haşişinler, Dürziler ve Bir Ritüel

88.68.18

30 No.'lu Phoenix Araştırma Locası

88.69.57

İngiltere Büyük Locası Arşivlerinde Türkiye ile

İlgili Dökümanlar

88.70.30

**M****MARGULİES M.**

Masonik Tarih ve Tarihçiler

88.70.20

## **MİMAR SINAN**

Localardan Haberler	88.67.88
Localardan Haberler	88.68.87
Localardan Haberler	88.69.82
Localardan Haberler	88.70.93
Aramızdan Ayrılanlar	88.67.96
Aramızdan Ayrılanlar	88.68.96
Aramızdan Ayrılanlar	88.69.87
Aramızdan Ayrılanlar	88.70.100

## **R**

### **RONA N.**

İmtiyazlı Masonluk	88.67.63
Şamanizm ve Masonluk	88.68.33
Hürmasonluğun Geleceği	88.69.67
Masonik Kültür	88.70.87

## **T**

### **TANRIKULU O.**

İki Ayrı Loca Toplantısı	88.67.72
--------------------------	----------

### **TEMEL R.**

Yeni Kardeşlerime II	88.67.59
Kendini Bilmek	88.68.53
Landmarklar Nelerdir	88.69.61
Masonlukta Bazı Görev ve Haklar	88.70.82

### **TESAL R.D.**

Masonik Açidan Suç ve Ceza	88.67.38
----------------------------	----------

### **TÖKİN İ.H.**

Nuh'un Gemisi Efsanesi ve Gerçek Olan	88.67.53
---------------------------------------	----------

## **U**

### **UMUR S.**

Türk Masonluğu ile İlgili Belgeler Hakkında	88.67.6
Sadırazam Halîlî Hamid Paşa	88.69.18



**UMUR Z.**

Katolik Kilisesi ve Masonluk  
Saadettin Ozil Birader

88.67.9

88.68.70

V

**VARON M.**

Logos

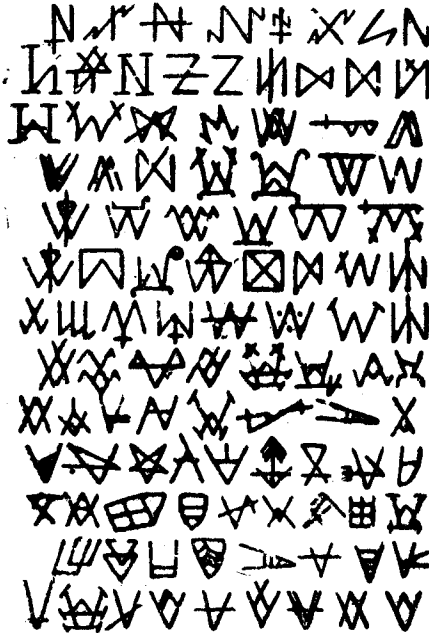
88.68.64

Y

**YENICIOĞLU C.**

P.S. Büyük Üstat Mesajı

88.67.4





# MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

## CONTENTS

4. Message From M.W. Grand Master ..... Orhan ALSAÇ
7. Documents In The G.L. Of England Archives  
Concerning Turkey. (Part 3) ..... Celil LAYIKTEZ
20. Towards Truth ..... Tayfur TARMAN
28. From Where - To Where? ..... Faruk ERENGÜL
44. A Comparison Between Western and Initiatic  
Thought - Hegel ..... Jak ALGUADİŞ
48. What Is and What Is Not In  
Freemasonry ..... Rasid TEMEL
54. Masonry's Tomorrow ..... Nazih RONA
57. On the Proposal of D.B. Sentelle ..... Fordi ÖZMEN
64. Is Old Age The Problem? ..... Ahmet AKKAN
71. News From Our Lodges ..... Mimar SİNAN
80. In Memoriam ..... Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruosmaniye Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 1989

NO : 72

